

ב.ו.ל.ט.י.ן

גליון מס' 405

ב.ט.א.ו.ן | א.י.ג.ו.ד | י.ו.צ.א.י | ס.י.ן

אוגוסט-ספטמבר 2011 ♦ שנה 58 ♦ אלול תשע"א - תשרי תשע"ב מוסף עברי
www.jewsofchina.org

שנה טובה ומבורכת

פגישת יוצאי טינצזין לטעבר ב"בית פונבה"

4 למאי 2011

ת. קאופמן מספר על הקהילה היהודית בטינצזין

שמואל (ס) מילר מספר על בית הכנסת בטינצזין

באולם - יוצאי טינצזין לטעבר

שגריר סין בישראל וחברי שגרירות סין - אורחי

אגודת הידידות ישראל-סין

טיול פסח - אפריל 2011

שיט במפרץ חיפה

במוזיאון הכט בחיפה

פגישה עם נשיא האוניברסיטה בחיפה

תוכן העניינים

איגוד יוצאי סין

נוסד ב-1951

תל-אביב, "בית-פונבה",

רח' גרוזנברג 13,

e-mail: igud-sin@013.net

טל. 03-5171997 פקס. 03-5161631

"מטרת האיגוד היא לארגן את תושבי סין והמזרח הרחוק לשעבר לסייע הדדי ולשיתוף-פעולה".
(מתוך תקנון האגודה)

עורך ראשי: תדי קאופמן

סגנית עורך מוסף עברי: יהודית ביין

חברי המערכת: יהודית ביין,

אורי ביין, תדי קאופמן, יוסי קליין

ויהודית סנדל

מטרות ה"בולטין"

בהוציאם לאור את ה"בולטין", איגוד יוצאי סין בישראל שואף לענות על הצרכים שלהלן:

1. לעודד את תחושת השותפות בין תושבי הקהילה היהודית לשעבר של סין.
2. לקיים ערוץ של קשר בין יוצאי סין בישראל ובגולה.
3. לסייע באיסוף, שימור והוצאה-לאור של מסמכים היסטוריים העוסקים בחיי אותה קהילה.
4. לסייע לאיגוד יוצאי סין במילוי מטרותיו, במיוחד אלה שעוסקים בסיוע סוציאלי ובמלגות חינוכיות לבני דור ההמשך של יוצאי סין בישראל.

איגוד יוצאי סין

ת.ד. 29786

תל אביב 61297

Kindly note our address:

Igud Yotzei Sin

P/O/B/ 29786

Tel Aviv 61297 Israel

4	ת. קאופמן	בענייני דיומא
5		חיי אגוד יוצאי סין
6		שמחות
7		באגודת ידידות ישראל- סין
8		ע. פרת 90
9		המרכז ללימודים יהודיים שנגחאי
10	דר' א. בר	ביקור בחרבין
12	מ. רינסקי	מפודזיאמה להרצליה
14		בביתו של שגריר סין
15		פרופ פאן גואן בישראל
16	ב. ארז	סדרת חנוך
18	ו. רומנובה	אי של יהודי רוסיה
24		בביתו של שגריר סין
26		ת.ד. 29786
28	ב. ארז	6 טון של זיכרונות
30	ב. ארז	אדוני השגריר, יש לך כוס סוכר?
33	ר. בית אריה	מסע לצ'ונצ'ינג
36	מ. רינסקי	עם אירוח סיני מסורתי
37	ר. אלגנט	ראיון עם שגריר סין בישראל
38	ת. קאופמן	אלו שאינם עוד עימנו
39		חמישים שנה למותו של לב פיאסטונוביץ
40	ת. קאופמן	היסטוריה של משפחות יהודיות בחרבין
41		מתוך אלבום משפחת קוץ
42		טיול פסח עם אנשי שגרירות סין
43		בביתו של שגריר סין
44		עמנואל פרת - בן 90

לקוראינו הכותבים

בזה הרינו להביא לתשומת לב חברינו כי החל מן המהדורה

הנוכחית של "בולטין" נכנסים לתוקף הכללים הבאים:

1. כל חומר הנשלח ל"בולטין" לשם פרסום חייב להיות מודפס. מאמרים ומכתבים בכתב יד לא יתקבלו לטיפול.
2. כל מאמר - זיכרון פרטי חייב להיות חתום ע"י הכותב. המאמר יפורסם ללא עריכת מערכת (כלשונו), ואין מערכת "בולטין" מקבלת על עצמה כל אחריות על תוכנו.
3. חומרים שנשלחו למערכת "בולטין" לא יוחזרו לשולח.
4. כבעבר, שמחה מערכת "בולטין" לקבל מקוראינו מכתבים ומאמרים, ומזמינה אתכם להמשיך ולהשתתף השתתפות פעילה בחיי בטאוננו.

הארכיון של איגוד יוצאי סין. האזור קיבל את הכינוי "שכון שנחאי" מאחר וכאן נבנו 60 בתים ליוצאי סין. היום נותרו במתחם סך הכל ארבע משפחות, אך בית הכנסת ממשיך לשמש מרכז לכל האזור. בבית הכנסת נערכות תפילות בשבת ובכל חגי ישראל. בבית הכנסת לוח זיכרון עם שמות יוצאי סין שהלכו לעולמם, וכל שבת נושאים תפילות לזכר ההולכים מתוך יוצאי סין. לא מכבר מלאו 60 שנה למותו של הרב הראשי של המזרח הרחוק, סין וחרבין א.מ. כיסלב. בית הכנסת לזכר קהילות יהודי סין - מצבת זיכרון ראוייה לעברנו. כל האורחים הסיניים המכובדים, שליחים רשמיים מסין ואורחים מהארץ מבקרים בבית הכנסת. תודה לכל המתנדבים אשר שומרים על האתר.

שרה רוס - בת 96

ידידתנו הוותיקה מחיילר, חרבין ושנחאי שרה רוס תחגוג ב-14 באוקטובר את יום הולדתה ה-96. מכל הלב אנו מאחלים לשרה בריאות, אריכות ימים, ושמירה על רוחה הצעירה כפי שאנו מכירים אותה לאורך שנים רבות. עד !120

תאריכים חשובים בהיסטוריה של יוצאי סין

ספטמבר 2011 - 50 שנה ליסוד בית הכנסת לזכר קהילות היהודיות בסין, בתל-אביב ברח' גולן 31.
אוקטובר 2011 - 60 שנה להקמת איגוד יוצאי סין בישראל.
מרץ 2012 - 20 שנה להקמת אגודת הידידות ישראל-סין.

קאי-פנג ושנדון, הוצאה לאור של ספרים העוסקים בהיסטוריה של יהודי סין בעברית, רוסית, אנגלית וסינית, ולבסוף הכנת סגל של עובדים קהילתיים מתאימים מקרב יוצאי סין לשם המשכת העבודה באיגוד - דבר לא פשוט בהחלט.

לכל הנאמר לעיל, יש להוסיף את המוסדות הקיימים הודות לאיגוד יוצאי סין בישראל - "בית פונבה" בישראל ובית הכנסת לזכר קהילות היהודיות בסין: בית העלמין היהודי בחרבין, היחיד שנותר מכל בתי העלמין היהודיים בסין, ומוזיאון של העבר היהודי בחרבין ובשנחאי.
נהוג לומר "עד 120!" מחצית מזה כבר עברנו, ויש להאמין שהדרך לשימור העבר היהודי בסין תימשך.

50 שנה להקמת בית הכנסת בתל-אביב לזכר קהילות היהודיות בסין (1961-2011)

בספטמבר השנה ימלאו 50 שנה להקמת בית הכנסת בתל-אביב, לזכר קהילות היהודיות בסין (רח' גולן 31). בית הכנסת הוקם, לאחר שעיריית שנחאי יחד עם המשרד ליחסי-חוץ של סין העבירו לשגרירות ישראל בברן (שוויץ), דרך השגרירות הסינית כספי פיצויים עבור בית הכנסת בשנחאי אשר נהרס בגלל סלילת כבישים.

הסכום שהתקבל לא הספיק לבניית בית הכנסת בתל-אביב, אך היה יסוד לקרן שהוקמה הודות לאיגוד יוצאי סין ולתרומתם הנדיבה של משפחת פונבה ויוצאי סין בישראל ובתפוצות.
על שטח שהוקצב על ידי עיריית תל-אביב, נבנה בית הכנסת ומרכז תרבות, שם נשמר

ברכות לשנה החדשה!

ב-26 בספטמבר, יהודי ישראל והתפוצות יחגגו את שנת 5772 לפי לוח השנה העברי. הבה נאמין, ששנה חדשה זו תביא עמה שלום לעולם ופריחה לארצנו ולכל יהדות העולם באשר הם.
שנה טובה ידידי היקרים! שנת שלום לכל יוצאי סין.

60 שנה ליסוד איגוד יוצאי סין בישראל (2011 - 1951)

באוקטובר 2011 ימלאו 60 שנה מיום יסוד איגוד יוצאי סין בישראל. אין ספק, זהו תאריך היסטורי בחיי יהודי סין.
למרות השנים שחלפו והודות לתרומות ידידינו בישראל ובארצות אחרות בעולם, וכן הודות לעבודה מסורה של חברי האיגוד בישראל ובארצות זרות, הצלחנו להמשיך בעבודתנו הקהילתית למען צבור ידידינו. בשלושה דברים עיקריים מתמקדת עבודתו של איגוד יוצאי סין במשך 60 שנה - עזרה לעולי סין נזקקים הגרים בישראל, קשר לדור ההמשך של יוצאי סין ושימור העבר שלנו. הנזקקים מונים היום 60 איש - ערירים, קשישים וחולים. סטודנטים - ילדיהם, נכדיהם וניניהם של יוצאי סין - מקבלים כ-150 מלגות מידי שנה בחג החנוכה, סך כל מקבלי המלגות מיום יסוד האיגוד מגיע לכ-4,000 אלפים איש.

לשם שימור העבר יוצא לאור "בולטין" האיגוד בשלוש שפות - עברית, רוסית ואנגלית, נשמר הארכיון של איגוד יוצאי סין, ובית הכנסת לזכר קהילות היהודיות בסין בתל-אביב, מתן תמיכה למרכזי המחקר ההיסטוריה היהודית בסין בחרבין, שנחאי,

בקהילתנו של איגוד יוצאי סין

האתר כולל מידע רב בתחומים הבאים:

- קישורים לאתרים אחרים באינטרנט.
- רשימת קברים בבית העלמין בחוואן שאן בחרבין.
- פורום חיפוש קרובים.
- תמונות (חלקן נדירות, המפורסמות בפעם הראשונה).
- סדר כרונולוגי של אירועים בסין בהם היו מעורבים חברי הקהילה.
- פרסומים ותמלילי נאומים מקונגרים וכנסים.
- מידע חשוב ממחקרים וספרים.

חיי אגוד יוצאי סין

אורח משנחאי ב"בית פונבה"

ב-4 באפריל 2011 הגיע ל"בית פונבה" המנהל לשעבר של מרכז הסחר ישראל-סין בשנחאי, יובל בן-ארי, שהיה בתפקיד בעיר זו במשך חמש שנים. השיחה בין יובל בן-ארי לת. קאופמן וי. קליין נמשכה למעלה משעתיים. יובל בן-ארי הביע את נכונותו להשתתף בעבודת האגודה לידידות ישראל-סין.

צוות צלמים מהטלוויזיה של חרבין ב"בית פונבה"

ב-10 באפריל ביקר ב"בית פונבה" צוות צלמים מהטלוויזיה של חרבין אשר ראיין את ת. קאופמן, י. קליין וג. כץ. הצוות נפגש גם עם ג. ברובינסקי, ב. דראל, א. רוזנברג, ר. רשינסקי, האורחים הסיניים צילמו עבור הטלוויזיה את הפגישה החגיגית לרגל חג הפסח אשר התקיימה ב"בית פונבה" וגם את יום ההולדת ה-90 של עמנואל פרת (מוניה פירוטינסקי) שנחגג באותו יום.

90 מלאו לעמנואל פרת

ביום ראשון, ה-10 באפריל, ב"בית פונבה", התקיימה פגישה חגיגית לרגל חג הפסח הקרב ובא וכן את יום הולדתו ה-90 של עמנואל פרת (מוניה פירוטינסקי).

למעלה מחמישים איש מילאו את "בית פונבה", ביניהם חברי מועדון יום א', חברי ההנהלה של אגוד יוצאי סין וחבריו של מוניה (קרוב לעשרה).

ת. קאופמן בירך את כל הנוכחים בחג הפסח הקרב ובא. בהמשך סיפר ת. קאופמן על מוניה פירוטינסקי, על העיתונאי המוכשר והמתרגם, השולט בשלוש שפות - עברית, רוסית ואנגלית. הוא סיפר על עבודתו המופלאה בעלון "בולטין" בשלוש שפות. לברכות הצטרפו יוסי קליין, גליה כץ, ועורך הדין ארז לבנון.

בתשובה הודה מוניה לאגוד יוצאי סין על ארגון החגיגה לכבודו. רשא קאופמן ואיתי גיננסקי הגישו למוניה שי מטעם אגוד יוצאי סין. ת. קאופמן הודה לא. גיננסקי ולר. קאופמן על העבודה שהשקיעו בארגון המטעמים.

בפגישה נכחו חברי ההנהלה של אגוד יוצאי סין. ת. קאופמן, י. קליין, ב. ברשדסקי, א. ונדל, א. גיננסקי, ג. כץ, ר. רשינסקי וא. פרדקין וכן חברי ועדת הביקורת מ. ליכומנוב וג. ברובינסקי.

הפגישה החגיגית שהחלה ב-11:30 בבוקר התארכה עד השעה 15:00. האורחים התקשו לעזוב את המקום.

תערוכה ברמת-גן

ב-14 באפריל, במוזיאון של האמנות הרוסית על שם מריה ומיכאיל צ'יטלין ברמת-גן, נפתחה תערוכה "הרים - מים. מטיין שן עד ים המלח. צילומי נוף של ליאוניד פדרול", בחסותו של ראש העיר צבי בר. התערוכה הייתה פתוחה עד אמצע יוני.

סרט תיעודי "הגטו של שנחאי"

ב-2 במאי, ב"סינמטק" בהרצליה הוצג הסרט התיעודי "הגטו של שנחאי" (2002), המוקדש ליום הזיכרון לקורבנות השואה,

ב"בית פונבה" משמאל לימין: גדי ברובינסקי, תדי פאסטוביץ', תדי קאופמן, מירב ברנרס, גאו חה ורוני וינרמן

המצוין בארץ מידי שנה לזכר ששה מיליון יהודים שנרצחו בידי הנאצים.

הסרט צולם על ידי דנה ינקלביץ-מן ובעלה אמיר מן. דנה - בת לידינו משנחאי יחיאל ינקלביץ, אשר התגורר בזמן המלחמה בגטו היהודי באזור הונקיו. הסרט הוצג בפסטיבלים בינלאומיים רבים וזכה למספר פרסים, ביניהם פרס הקהל כעל אחד מסרטי התיעוד המעולים וכן פרס מטעם ארגון זכויות האדם שנערך בפסטיבל בינלאומי בסנטה-ברברה ב-2002.

בקהל בהרצליה נכחו ר. ות. קאופמן המייצגים את אגוד יוצאי סין.

פגישת יוצאי טינצזין

ב-4 במאי התקיימה ב"בית פונבה" פגישה בין יוצאי טינצזין ביוזמת אגוד יוצאי סין.

התאספו 20 יוצאי טינצזין. במשך 54 שנים (1904-1958) התקיימה ופרחה בעיר זו הקהילה יהודית, השלישית בגודלה בסין. נציגי

האגוד בפגישה היו ת. קאופמן וי. קליין. ת. קאופמן סיפר בקצרה על הקהילה היהודית בעיר טינצזין. אחריו, סיפר ס. מילר על המאמצים המושקעים לשימור בית הכנסת לשעבר.

הפגישה התקיימה באווירה חמימה אשר החלה בשעה ארבע ונמשכה עד 7 בערב. ת. קאופמן הודה לר. קאופמן ולל. קורושי על ארגון הארוחה.

בוני גלט ב"בית פונבה"

עובדת בכירה של הבנק העולמי בוויניגטון, הגב' בוני גלט הגיעה במסגרת עבודתה לישראל לפגישות עבודה עם נציגי בנק ישראל.

ב-1 ביוני, ביקרה גב' גלט ב"בית פונבה" ונפגשה עם ת. קאופמן ות. פסטוביץ'. אביה המנוח אלכסנדר גלצקי התגורר ולמד בחרבין, סיים את לימודיו בבית הספר למסחר בחרבין. בוני גלט הבטיחה לשלוח את זיכרונותיו של אביה בשנים בהן חי בחרבין בשפות רוסית ואנגלית.

י. א. קוץ ב"בית פונבה"

בחודש יוני, ביקר ב"בית פונבה" העורך הראשי של כתבה "הספורט הסובייטי" (מוסקבה) איגור אלכסנדרוביץ' קוץ. הוא נפגש עם ת. קאופמן ועבד במשך שלושה ימים בארכיון אגוד יוצאי סין.

איגור אלכסנדרוביץ' - נכד למיכאיל מוויסייביץ' קוץ ואחינו של בוריס מיכאילוביץ' קוץ, שהיה במשך 18 שנה י"ר אגוד יוצאי סין. אביו של איגור אלכסנדרוביץ', מוויסיי קוץ, היה אחיו של בוריס מיכאילוביץ'. תדי קאופמן מסר לאיגור אלכסנדרוביץ' את כל החומרים המצויים בארכיון של האגוד הנוגעים למשפחת קוץ.

פגישת חנוכה של יוצאי סין בישראל

הפגישה המסורתית של יוצאי סין בישראל וחלוקת המלגות תתקיים ביום ג', 27 בדצמבר 2011 (נר שמיני של חנוכה) בתל-אביב, במרכז התרבות "ענב" (רח' אבן-גבירול 71, גן העיר).

מפגשי יום א'

מפגשי יום א' ב"בית פונבה" יתקיימו בתאריכים הבאים: 4, 11, 18 ו-25 בספטמבר, 2 ו-23 באוקטובר, 6, 13, 20 ו-27 בנובמבר, 4, 11, 18 ו-25 בדצמבר.

שמחות

שישים שנה ליום הנישואין של משפחת ברשדסקי

ידידינו מטינצזין ומשנחאי בובי ברשדסקי ורעייתו פנינה ציינו 60 שנות נישואין. איגוד יוצאי סין מברך את בובי, פנינה ואת כל משפחת ברשדסקי לרגל המאורע המשמח ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה.

היהודיות בסין בתל-אביב, רעייתו רוזטה, סבתא רבתה של הכלה, הייתה פעילה במשך שנים ארוכות באיגוד יוצאי סין, אחת הדמויות המרכזיות בוועד הנשים באגוד יוצאי סין ב"בית פונבה". אגוד יוצאי סין מברך מכל הלב את הזוג הצעיר, הוריהם וסביהם בשמחתם ומאחל להם אושר, בריאות והצלחה.

ב-28 באפריל, בהרצלייה נישאו קרן שרון ועופר רוזנשטיין

קרן - בתם של אהובה ורנדי שרון, נכדתה של ידידינו משנחאי איזבלה שרון (רבינוביץ') ונינה לרוזטה וגבריאל רבינוביץ'. סבא רבה של הכלה, גבריאל רבינוביץ', ארכיטקט אשר תכנן את בית הכנסת לזכר הקהילות

סטודנטים כותבים

לכבוד איגוד יוצאי סין!

ברצוננו להודות לכם מקרב הלב על מלגת הלימודים הנדיבה שהענקתם לנו וכן על הטקס המקסים שנערך לאחרונה על גגן העיר בתל אביב.

מלגתכם הנדיבה מאפשרת לנו לרכוש השכלה ולהרחיב אופקינו וכן להתקדם כאזרחים משכילים ותורמים במדינתנו. ידכם המושטת לעזרה ותמיכתכם בכל צאצא יוצא סין ראויה להערכה. מי ייתן וכל סטודנט וסטודנט יוצא סין ישכיל לבנות ולקדם עצמו דרך רכישת השכלה גבוהה - דרך אותה בחרתם לקדם בקרב כל אחד מאיתנו.

אנו גאים להשתייך לקהילה כה מיוחדת של יוצאי סין בישראל, הנכנסת ללב מדי שנה מחדש בעת מפגש החברים המסורתי.

רצינו להביע את תודתנו על מלגת הלימודים אשר קיבלנו מכם.

מחמם את הלב לדעת כי הקשר המשפחתי נשמר גם עם הדור שלנו.

אנו מעריכים את המתנה ומבטיחים לשמור על קשר גם בהמשך.

מאיתנו, נדב ולטם דואני- הנכדים של מרי ביאר ז"ל

6

חיילים כותבים

הנהלת איגוד יוצאי סין הנכבדה,

ברצוני להודות לכם על השי ששלחתם אלי לרגל יום העצמאות.

לאחר 3 שבועות שלא הייתי בבית, הופתעתי והתרגשתי מהמחשבה שאתם שם חושבים עלינו.

אני מקווה שיהיה לכם את מלא המרץ להמשיך בפעילות המבורכת שלכם ומאחל לכולכם אושר ואריכות ימים טובה.

בברכה,

גיא ברזני,

נכד של אריקה שלזינגר וולטר ז"ל.

איגוד יוצאי סין שלום,

ברצוני להודות לכם על השי ליום העצמאות.

בתודה ובהוקרה,

נוי צור,

נכדתו של בני צור ז"ל.

מכון התקנים

התקנים הישראלי. היצוא של ציוד רפואי ותעשיית ההי-טק הישראלית אמורים להיות בין הנהנים ביותר מחתימת ההסכם הזה. העסקה באה בעקבות ביקורו בסין של שר התעשייה, המסחר והעבודה לשעבר, בנימין בן אליעזר.

יתמכו איש בפעילויות רעהו בגופים גלובליים - בארגון הבינלאומי לתקנון והוועדה הבינלאומית האלקטרונית - אשר שניהם חברים בהם. "חשיבות שיתוף הפעולה בין שתי המדינות הולך וגדל ככל שגודל והולך היקף המסחר בין ישראל וסין", ציין דובר מכון

מכון התקנים של ישראל ועמיתו הסיני חתמו על הסכם שיתוף פעולה ביניהם במספר שטחים, כדי להכין ולפרסם סטנדרטים משותפים לשורה של מוצרים. לשם כך, על פי ההסכם, שני הצדדים יחליפו מידע ויתחלקו במקורות. בנוסף לכך, שניהם

נ
י
ג
ו
ד

י
ו
צ
נ
י
ס
י
ו

באגודת הידידות ישראל-סין

פרופסור פן גואן באגודת הידידות ישראל-סין

בחודש מרס, ביקר בישראל מייסד ומנהל המרכז לחקר ההיסטוריה של יהודי שנחאי המהווה חלק מהאקדמיה למדעי החברה בשנחאי, פרופסור פן גואן ועוזרו פרופסור צ'ז'ואו גואן. פרופסור פן גואן הרצה באוניברסיטת תל-אביב.

ב-17 במרס היה הפרופסור אורחם של אגודת הידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין. בפגישה השתתפו ת. קאופמן, י. קליין, ר. וינרמן, א. פרדקין וב. דראל, וכן נציגי משרד החוץ הישראלי, מר אמיר לטי מנהל המחלקה לארצות צפון מזרח אסיה וקונסול ישראל לשעבר בשנחאי אורי גוטמן, המשמש היום בתפקיד מנהל המחלקה למזרח התיכון.

ת. קאופמן בירך את פרופסור פן גואן כשהוא מציין את העובדה, שהיה הפרופסור הסיני הראשון אשר בשנת 1992 קיבל הזמנה מארגוננו לבקר בישראל ולהרצות בה. פרופסור פן גואן סיפר על עבודתו ועל הקשרים בין סין לישראל.

בפגישה נכחה גם גב' איריס אלחנני, אשר עובדת על הכנת תערוכת צילומים של הצלם הידוע משנחאי סנזטי, צילומים המוקדשים לשנחאי בעבר. בהשתתפות אגודת הידידות ישראל-סין תוצג התערוכה גם בערים שונות ברחבי סין.

טיול פסח לחברי השגרירות הסינית

ב-21 באפריל, התקיים בישראל טיול פסח מסורתי עם חברי השגרירות הסינית. בטיול השתתפו שגריר סין בישראל מר צ'ז'ואו צזון, ממלא מקום ויועץ דיפלומטי מר שי יון וחברי השגרירות - 24 במספר. מצד איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל סין השתתפו ר. ות. קאופמן, פ. וי. קליין, א.ור. וינרמן, א. פרדקין, י.ו. סנדל, א. פודולסקי, א. וב. דראל, ע. ור. רשינסקי, א. ונדל, ו.ו. פריבר-זוסמן, א. גיננסקי, מ. קמיונקה, ז' ות. פסטונוביץ' - סה"כ 25 איש.

הטיול החל במפגש בנמל חיפה לשם הגיעו מתל-אביב חברי השגרירות הסינית וחברי איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין. השייט במפרץ חיפה ארך כשעה. מזג האוויר היה נוח.

בשעה 11:00 הגיעו המטיילים לאוניברסיטת חיפה. ביקרו במוזיאון הכט. שגריר סין בישראל מר צ'ז'ואו צזון, היועץ שי יון וחברים נוספים יחד עם ת. קאופמן, י. קליין ור. וינרמן התקבלו על ידי נשיא האוניברסיטה של חיפה מר אהרון בן-זאב. השגריר הגיש לפרופסור בן זאב אגרסל סיני אומנותי. הביקור באוניברסיטה ארך כשעתיים. מהאוניברסיטה המשיכו המטיילים למלון "נוף" על הר הכרמל, שם ציפתה לבאים ארוחת צהריים.

ת. קאופמן פנה לבאים ובראשם השגריר במילים חמות, בהן הדגיש את המסורת היפה הנמשכת מזה עשור: טיולים משותפים בארץ עם חברי השגרירות והנהלת איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין עם משפחותיהם. ת. קאופמן הודה בהזדמנות זו לשף הסיני על הארוחה ולר. וינרמן על ארגון הטיול.

שגריר סין בישראל מר צ'ז'ואו צזון הודה מכל הלב להנהלת איגוד יוצאי סין ולאגודת הידידות ישראל סין על הטיול המאורגן היטב.

מחיפה המשיכה השיירה לעיר הדרוזית דלית-אל-כרמל, ושם התקבלו על ידי חברי מועצת העיר ובראשם המזכיר ריאד חסון. הכנסת אורחים ביתית חיכתה לבאים בביתו של נדז'יב חלבי ורעייתו. כאן חיכה לבאים שולחן ערוך בכל טוב, פירות ומטעמים דרוזיים.

ת. קאופמן הודה לריאד חסון ולנדז'יבה חלבי ורעייתו על האירוח הנאה.

הטיול המסורתי שהחל ב-9 בבוקר הסתיים ב-6 בערב. כאשר האורחים וחברי האיגוד והאגודה לידידות נסעו בשני אוטובוסים לתל-אביב.

הטיול המסורתי הסתיים בהצלחה מרובה. המשתתפים - האורחים, המארחים וחברי ההנהלה לא פסקו מלשבח ולהודות למארגנים.

להתראות בפגישת הפסח הבאה ב-2012!

בביתו של שגריר סין

ב-30 במאי, בביתו של שגריר סין בישראל, מר צ'ז'ואו צזון, התקיימה קבלת פנים מסורתית לכבוד חברי אגודת הידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין בישראל. בקבלת הפנים נכחו כ-130 חברי שני הארגונים.

בין האורחים היו חברי ההנהלה של אגודת ידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין בישראל עם נשותיהם ובעליהן: ר. ות. קאופמן, פ. וי. קליין, ר. וינרמן, מ. וד. פרידמן, פ. וב. ברשדסקי, א. גולדריין, ג. כץ, א. פודולסקי, ו.ו. פריבר-זוסמן, י.ו. סנדל, ז' ות. פסטונוביץ', מ. ליכומנוב, א. גיננסקי, י. וא. בין. בין

המארחים נכחו חברי שגרירות סין בישראל, נספח הצבא הסיני ורעייתו, יועצים, נספחים וחברי המזכירות.

את האורחים קיבל שגריר סין מר צ'ז'ואו צזון וממלא מקומו, היועץ שי יון. קבלת הפנים נערכה בגן ביתו של השגריר. הכיבוד כלל בשרים על האש, תוספות ושתייה.

בדבריו ציין השגריר צ'ז'ואו צזון את התרומה הגדולה של אגודת הידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין ליחסי הידידות בין ישראל לסין - הענקת מלגות לסטודנטים מסין, בולטין "קול הידידות ישראל-סין" בשפה

האנגלית, פגישות קבועות וטיולים בישראל של חברי השגרירות הסינית כאורחי אגודת הידידות והאיגוד. השגריר הדגיש שבעוד כחצי שנה נציין מלאות 20 שנה לכינון היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות.

בתשובה לדבריו הודה ת. קאופמן לשגריר על קבלת הפנים החמה וציין את הקשר ההדוק בין יוצאי סין לארץ בה התגוררו בעבר.

הפגישה נערכה בין השעות 17.00 עד 20.00, באווירה חמה, ידידותית ומשפחתית. הייתה זו פגישה של ידידים וחברים.

עמנואל פרת (מוניה פיהוטינסקי) - בן 90

פגישה מרגשת לכבודו ב"בית פונבה"

יוסי קליין מברך את עמנואל פרת

עוגת יום הולדת מוגשת לבעל השמחה

מוניה מודה לכל הנוכחים על ארגון הפגישה

סין וישראל - המדע בשירות הדיפלומטיה

החקלאות, הרפואה והגנת הסביבה.
● את התפתחות יחסי המסחר בין ישראל לסין וכיצד עושים עסקים בסין.
● את מרכזיות היחסים של סין עם הפלסטינים וכיצד זה השפיע על יחסי סין - ישראל.
● את יהדות סין בעבר ובהווה ואת המצב בסין בתחומים שונים בתקופת כהונתו שם.
את הספר ניתן להזמין מיחסי שלהבת, ת.ד. 2051, רחובות 76120
josephs@netvision.net.il 050-5387598

המדעית בסין, נבנו יחסי אמון בין ישראל לסין גם בנושאים שחרגו מהאקדמיה והובילו לקשרים דיפלומטיים ולפתיחת שגרירויות בישראל ובסין.
● הספר מתאר את החוויות האישיות של פרופ' שלהבת, כנציג הרשמי הישראלי הראשון בסין, ואת ההפתעות במפגש הראשון עם סין והסינים.
● את היוזמות שנלקחו לקידום ההבנה והקשרים בין עמים רחוקים זה מזה.
● את מצב המדע בסין עם שימת דגש על

באפריל 1990 פתחה ישראל בבייג'ינג משרד לקשרי מדע כנציגות הרשמית הראשונה של ישראל בסין. פרופ' יוסף שלהבת, שסיים שלושה חודשים קודם לכן את תפקידו כראש מינהל המחקר החקלאי והמדען הראשי של משרד החקלאות, התמנה להיות מנהל משרד הקישור של האקדמיה הישראלית למדעים בבייג'ינג.
בעיתונות הישראלית של שנות התשעים דווח כי בזכות פעולתו של פרופ' יוסף שלהבת והאמון שיצר בקרב הקהילה

上海猶太研究中心

Center of Jewish Studies Shanghai

המרכז ללימודים יהודיים בשנגחאי

ביקור בחרבין

ד"ר אריאל בר (ברובינסקי)

מן המטוס נראה נהר הסונגרי כדלתא ענקית, הוא זורם לאיטו במישורים אינסופיים של צפון מזרח סין, מתפצל ליובלים ואגני נהר ענקיים, עד אשר הוא מתאחד שוב ומבקע את העיר חרבין לשתי גדותיה. מנמיכים לקראת נחיתה, מונגוליה מכאן ומחוזותיה שכוחי האל של רוסיה משם, זו גם התחושה, מגיעים לקצה העולם.

המונית שלוקחת אותנו משדה התעופה אל העיר היא פולקסוואגן ג'טה, ישנה, מרוטה, למזגן יש אסטמה קשה ולכן החלונות פתוחים. כך גם בכל המוניות בסין שהופכות לאובן-טוסטר לעת מצוא. אוויר חם ויבש פורע בשערנו, נימתו באר-שבעית עד אילתית, תחושה שנוסעים בנגב, אלמלא עצי צפצפה ואורן וטור ברושים המפריד בין הנתיבים הייתי חותם על כביש שדרות אופקים. השילוב הזה בין משבי מדבר ועצים ירוקי עלווה קשור כנראה לקיצוניות האקלימית של האזור הזה, אולי הקיצונית בעולם, 40 מעל לאפס בקיץ, 40 מתחת לאפס בחורף, הפרש של 80 מעלות בין חורף לקיץ. בחורף מתקיים כאן פסטיבל הקרח, אומנים פסלי קרח מן העולם כולו מתקבצים אל העיר חרבין לאירוע מרהיב מאין כמותו. חברה שלנו ביקרה לאחרונה בפסטיבל הזה, היה נהדר כך סיפרה, אבל בעייתית, מצוידת בביגוד מקצועי המיועד למינוס 30 מעלות היא רעדה מקור, מד הטמפרטורות הראה מינוס 39 מעלות!

העיר מזכירה את דרום תל-אביב, אולי את פאתיה של פתח תקוה, צפוף, אפור, בלוי, מחניק. ישנם גורדי שחקים שנראים כקוביות לגו ענקיות בעלי חזות שיכונית משהו. בכמה אתרים בעיר בונים שכונות ענקיות של בתים רבי קומות, עשרות בניינים בכל אתר. הבנייה מתנהלת לאור תוכנית רב-שנתית לפיה יועתקו 10% מתושבי המדינה מן הכפר לעיר. התרגום למספרים הוא בלתי נתפס, מאה וארבעים מיליון בני אדם יעזבו את בתיהם ויאכלסו שיכונים כאלה בכל רחבי סין. במרכז העיר ישנם בניינים בסגנון קולוניאלי בני 2-3 קומות עם גג כיפתי, השפעה רוסית בולטת המעניקה לעיר ניחוח אירופאי וחזות נעימה ומרוככת. בל נשכח, מדובר בעיר קטנה, העשירית בגודלה בסין המונה חמישה מיליון תושבים בסך הכול, ושמונה מיליון במטרופולין כולו. כששאלנו מהו אוכל חרבין אופייני הופנינו לאחת מן המסעדות הרוסיות הרבות המצויות במרכז העיר. התפריט הוא בסניט

וברוסית, לפעמים גם באנגלית. המלצרים לעומת זאת לא יודעים מילה באנגלית, גם לא ברוסית. סוג האוכל המוגש במסעדות שחכ מזמן שהגיע מארץ הדוב, הצמיח ברבות השנים עיניים מלוכסנות, ולמעט מרק אדום רוסי הלא הוא בורשט, ישנה בו רשימת פריטים מוזרה, המבורגר רוסי, עוף בקארי, קדירת כבש ועוד. נחושים וחדורי גאווה עדתית איתרנו את המקום הכי רוסי שיש בעל יציב אירופאי, שעון אורלוגין, תמונות בשחור לבן מימי השיטפון הגדול בחרבין ב-1932 ותקרה כיפתית מצוירת. נמלאנו חדווה גדולה, במאמץ רב מצאנו כמה תקוות, ביניהן פירושקי, בורשט, תבשיל קדירה רוסי עם בשר ותפוחי אדמה. שום דבר לכתוב עליו הביתה, ובכל זאת, נאמן לשליחות אבות המוטלת על כתפיי, אני כותב.

בכל האי-סדר ההיסטורי תרבותי הזה עומד לתפארת בית הכנסת של חרבין. האתר משומר לתפארת מדינת מנצ'וריה, המוזיאון מוקפד, מושקע, אסתטי, מרגש, התמונות והמוצגים מנציחים את ההיסטוריה מעוררת גאווה של הקהילה המוצלחת כל-כך שהבליחה בשחר המאה הקודמת, המריאה לשחקים תרבותיים וכלכליים פנטסטיים, ונפחה את נשמתה בראשית שנות החמישים. הסינים משמרים את המורשת הזו ברגישות ובקנאות, כפי שגם מסביר כיתוב מאיר עיניים במוזיאון - "הקהילה היהודית הייתה אחראית במידה רבה לפיתוחה של העיר והישגיה, ואנו מעריכים ומוקירים זאת". במקום בולט במוזיאון מתנוססת תמונתו של ילד קטן אחד, כתוב שם שבגיל שמונה הופיע לראשונה לבדו ברסיטל, גרי ברובינסקי שמו.

מלון מודרן בו אנו גרים נמצא במדרחוב הראשי של העיר ששמו בפי יהודי חרבין היה 'קייטיסקה אוליצה' שמשמעו הרחוב הסיני. המלון נבנה לפני יותר ממאה שנה, והוא משומר להפליא, הלובי מאורגן במעין מוזיאון במוצגים חפצים מהתקופה הזוהרת בה שימש כמרכז החברתי והקהילתי של יהודי חרבין. ניתן להתרשם מתמונות של ראשי הקהילה, סמוברים, גרמופון, כלי בית שונים, מקסים ומעורר השראה.

במקרה לגמרי נפלנו על חג סיני לאומי שנקרא פסטיבל הדרקון (DRAGON BOAT FESTIVAL). החג נחוג לזכר משורר סיני שהתאבד בקפיצה לנהר בשנת 278 לפספיה. הסינים המיואשים זרקו אז קערות

אורז לנהר כדי להניא את הדגים מלאכול את גופתו, ומאותה סיבה גם חתרו במרץ בסירותיהם בנהר. ראה את יום העצמאות הישראלי, חגנו הלאומי הפך לאורגיה המונית של מנגל ופיקניקים, כך גם הסינים, קערות האורז שנזרקו לנהר היו לרחובות מלאי ווקים בהם מקפצים צדפות, שבלולים, וכל אורגניזם אפשרי המתועד במגדירי החרקים והרכיכות. אולי

מחר, בשעה שש בבוקר כשנצפה במרוץ הסירות בנהר הסונגרי נתרשם אחרת. בחג זורמים ברחובות העיר נחשולי אדם אינסופיים, יקשה לתאר את כמויות האנשים, המונח מיליארד סינים מקבל כאן משמעות מוחשית. מוכרים ברחובות פטישיים, צעצועים זרחניים, בובות וכל מיני צעצועים בני-ערב שאחרי מחזור חייהם היום-עצמאותי הקצרצר שובקים ומתקלקלים. בין אינספור הפריטים המטופשים הנמכרים ברחוב מצאנו תליונים עם שקית ניילון קטנה מלאה בנוזל צהוב או ירוק, בחר נא מתוקי שלי, בתוכו מפרפרת בחוסר אונים לטאה שחורה קטנה, בעוד מספר שעות היא בוודאי תחדל להתנועע, ותמות. כפי הנראה חוץ מאשר לנו לאף אחד מבין מיליוני הסינים זה לא ממש מפריע. אני תמה אם העובדה שבשנה האחרונה הוצאו להורג בסין 470 איש באמת מטרידה את הסינים או אולי רק את האמנסטים הבלונדינים ההם באירופה. אגב, בארץ המתחזה להפליא למודרנית, בייג'ין היא הרי מעין מנהטן בת 17 מיליון תושבים, לית-מאן-דפליג שנחאי שהיא חוד החנית של ערי העולם המודרניות, לא ניתן לגלוש כאן בפייסבוק, גם לא ביטויב, גם לא באתרי סקס. יש כאן כמות מדהימה של מצלמות בכל מקום. אנשים נמצאים כל הזמן תחת מעקב. אולי גם אני כעת. אפילו סביר.

נהר הסונגרי מרהיב. רוחבו קילומטר. הוא בנו הקטן, אחד מיובליו של נהר האמור. קוטרו של הנהר-האב הוא שני קילומטרים. אפרופו אב, בעברו האחד של הנהר גר לפני מיליון שנה גריק אחד קטן עם סבתא בינה וסבא דדה. בעברו השני של הנהר הייתה הדאצה, בית הנופש בו בילו מידי שנה את חופשת הקיץ.

פרופסור ZHANG TIEJIANG חיכה לנו בחדר פרטי במסעדה סינית גדולה בחרבין. סביב לשולחן העגול ישב צוותו המצומצם, ונראה היה שהם נרגשים לא פחות מאיתנו. הפרופסור הוא ראש המחלקה לחקר יהדות

סין בפקולטה למדעי החברה בחרבין. על כרטיס הביקור הסיני שלו מתנוסס בגאון מגן דוד כחול מעוטר בפרחים. הוא אינו יודע מילה באנגלית. הצוות שלו נושא בנטל הכבד כל כך עבור הסינים, השפה. אחד מהם דובר אנגלית. שתיים דוברות רוסית. השאר, רק סינית. לנו זה נראה בלתי סביר, להם זה כנראה לא ממש מפריע. אולי אם העברית הייתה מדוברת על-ידי יותר מחמישית מאוכלוסיית העולם היינו מבינים. אולי אם מדינתנו הייתה הרביעית בשטחה בעולם היינו מבינים. אולי אם היינו נושפים בעורפה של ארצות הברית כמעצמה המובילה בעולם ויודעים שבעוד עשר שנים נהיה הראשונים, היינו מבינים.

שותים. שותים הרבה. מרימים כוסיות בצרורות, מברכים בכל פעם ב-גמבה, שזה 'לחיים' בסינית. המשקה הוא מעין יין סיני שיש בו 50% אחוז אלכוהול. הפרופסור שותה כמו נהר. לא סתם נהר, כמו היאנג-צה. הוא מזיע, מתלהב, מוצץ בקול שקיקה מחריד את הדג, ואת שאריותיו עורם עם כל הפסולת על המפה. פרופסור. מרימים עוד כוסית, אולי העשירית. כמו כל הסינים הוא נחוש לדבר אלינו סינית. בסוף נבין, אין לו ספק. מברכים זה את זה בעזרת המתורגמן. המילים 'ישראל', 'חרבין' ו-'תדי קאופמן' נשמעות שוב ושוב.

לכל סיני יש שם נוסף מערבי. המלווה שלנו היום היה אלכס. ביום הראשון כריסטי. וכן, גם גליה דוברת הרוסית הרהוטה שיושבת מולי שהיא סינית כמו מאו. שלא כמו סינים רבים החבורה הזו יודעת דבר או שניים על מדינות העולם, על ישראל, על היהדות. אך הרוב הם כמו זוג הסינים החרבינאים שפגשנו אתמול לגמרי במקרה. למזלנו האישה היא מורה לאנגלית. רמתה באנגלית קצת יותר טובה מהסינית שלי. חיברנו שולחנות, הרמנו כוסיות והאווירה הייתה נהדרת. ככה זה כשפוגשים אנשים בקצה העולם ובין רגע ניצת חיבור חוצה תרבויות ושפות. ישבנו על צלחת חיפושיות והשיחה קלחה.

את החיפושיות אוכלים כמו פיצוחים. מסירים את הכנפיים, תולשים את הראש ולועסים בהנאה. האישה לא. זה לא בשבילה. גם אלכס וכריסטי לא. ממש לא, הם אומרים בחיוך גדול.

לאוכלי החיפושיות אין כל מושג שחיו פעם יהודים בחרבין. הם גם לא יודעים מה זה יהודים, וגם לא נצרות או איסלאם. גם לא דת. יש מיעוט בודהיסטי בסין, אבל הרוב המכריע של הסינים הוא אתאיסטי. גם היפנים אגב. ישראל, הם מעקמים את המצח... לא, לא יודעים. מצרים, עיראק, אני מנסה, אולי סוריה, או לבנון, אך לשווא. אני

לוקח מפיט, מצייר את מפת העולם. המורה מתעניינת. הגבר השמן מזמין עוד בירות. השולחן מלא בכוסות ריקות, שיפודי בשר חזיר, ערימה של כנפיים שחורות. אפשר לשתות חופשי, בבירה החרבינאית הידועה בטעמה המצוין יש רק 3.6% אלכוהול. אחרי ערב ארוך ועליז הם מודים שאומנם הם לא יודעים היכן היא ישראל, אבל יודעים כמה מילים: 'רבין', 'נתניהו', מלחמה, וגם יודעים לומר בבטחה - 'הישראלים זה העם הכי חכם בעולם'.

אתמול ביקרנו באטרקציות של חרבין, שלהפתעתנו הרבה היו מדהימות. פארק עם 200 טיגריסים אסיאתיים גדולים יפהפיים, אי השמש שנמצא בלב הנהר, מוזיאון הקרח. באחרון מצטיידים בכניסה בביגוד המתאים ל-30 מעלות. התאורה במוזיאון מעומעמת, פסלי הקרח המרהיבים מוארים באורות צבעוניים. הכל עשוי מקרח - בר, שולחנות, פארק משחקים, טירה גדולה, פסל בודהה בגובה 4 מטרים, ותערוכה עוצרת נשימה של פסלי קרח ממדינות שונות שהשתתפו בפסטיבל הקרח בביג'ון. בדרך חזרה מבקרים במתחם גדול עם מקדשי בודהה, נזירים כתומי גלימות, קטורת מעשנת, דרשה של העובדיה המקומי המוקרנת על מסך פלזמה ענק. במרכז העיר ניצב סימלה של חרבין, כניסה פרובוסלאבית של הקדושה סופיה הבנויה לבנים חומות וכיפוטיה המחודדות ירוקות.

יומנו הארוך כל-כך התחיל בשש בבוקר במרוץ סירות הדרקון. על גדת הנהר הצטופפו איזה אחד-שניים-עשרה מיליון איש לצפות באירוע, צפופים כמו חיפושיות מטוגנות, רק שני זרים נדחקו שם ביניהם, די נגעלים אך נחושים. שתי סירות דרקון גדולות עם להקות מתופפים לבושים באדום בישרו על בואן של הסירות המתחרות, ואחריהן חתרו במרץ לקול תשואות הקהל סירות קלילות שחרטומן בצורת ראש דרקון, עשרים חותרים על כל אחת מהן נאבקים ונלחמים במי הנהר לקולו הקצבי של המתופף הנמרץ שיושב גבוה מעל.

היום יצאנו מחרבין, נסענו מעל לשעה אל פרבריה הנידחים. הבינוי בעיר וסביבותיה הוא פנטסטי, עוד ועוד אתרי בניה של גורדי שחקים, בניינים נטושים הממתנים להריסה, דרכים בהרחבה, וקילומטרים על קילומטרים של חפירות שהן חלק מפרוייקט ענק, בניית מטרו למטרופולין בן שמונה מיליון האנשים ההולך וגדל במהירות. כשאבא שלי עזב את חרבין בשנת 1950 היו בה בניינים בני 2-3 קומות. כשחזר אחרי 50 שנה נדהם לגלות בה מאות גורדי שחקים. בטוחני שאם אגיע לשם שוב בעוד עשר

שנים אופתע לא פחות.

עצרנו בצד הדרך לקנות מים במכולת מקומית. כמו במקומות רבים בסין התנות חשוכה. מבחר קטן של מוצרים. אין מקרר. מאזני שקילה כמו בסימן המזלות. עוגות אורז. המוצרים המעטים מסודרים בדלילות על המדף. אין מקרר. קונים בקבוקי מים חמימים ביואן אחד, חצי שקל לערך. המוכרים הכפריים סוקרים אותנו בתדהמה. נוסעים עוד, פונים לדרך צדדית ונכנסים לאחד מבתי הקברות של העיר.

לפתע נשמעו פיצוצים. רצתי לעברם וגיליתי לוויה סינית, הפיצוצים היו של מאות חזיזים ליד הקבר על הארץ. הקבר מרובע וקטן. לא צריך יותר, הגופות נשרפות ומה שקבורים זה את מיכל האפר. ליד הכניסה לבית הקברות עומד מבנה מוזנח אך יפה ומרשים בין שתי קומות, על גגו מתנוסס מגן דוד גדול. זו הכניסה לחלקה היהודית. המתחם הזה הועבר על-ידי הסינים מן העיר הגדלה והמתפתחת אל הפרפירה. הקברים אינם צפופים כמו הקברים הסינים, בית הקברות נאה לעין וירוק, אם כי אינו מטופח דיו. אני צועד בין הקברים הרבים, מזכיר לעצמי שוב ושוב שאני בקצה העולם, במקום נידח גם במונחים סיניים, קורא את הכיתובים בשפה העברית, מזהה את קברו של הרב קיסילוב הנערץ, את קברו של אביו של אהוד אולמרט, של משפחת קאופמן ושל רבים אחרים. חלק מהקברים שופצו על-ידי משפחות ישראליות. חלקם שבורים ומוזנחים. אצל רבים אחרים ניכרים סימני השחתה. אלכס מסביר שבתקופת מאו הייתה שנאה כלפי אמריקה, כלפי מדינות זרות, לכל מה שאינו סיני, ומכאן ההשחתה. היום זה אחרת. מכבדים את העולם ומוקירים. מה לגבי היפנים אני שואל, נזכר ברצח ההמוני וניסוי האנוש שביצעו היפנים בסינים. האנשים היפנים נחמדים הוא משיב, אבל בניגוד למה שעשו הגרמנים ליהודים הממשלה שלהם לא מביעה חרטה. אפילו אישיותו החביבה לא מצליחה להסתיר את הכאב והכעס. הוא לא סובל אנטי-סינים.

בכניסה לבית הקברות עומדת מצבה גדולה, כתובת מוזהבת מתנוססת על רקע שחור - אני מודה בכל ליבי ומערך את מה שעשו הסינים למען הקהילה ושימור בית הקברות. אהוד אולמרט, 2004.

אני עוזב את בית הקברות וחוזר אל העיר, מתרחק ממאות המצבות שמאחורי כל אחת מהם היה פעם איש, עולם ומלואו, וכעת כל שנותר ממנו היא אבן עליה חקוק שם עלום שאולי מישהו יראה פעם אם יטרח ויגיע לקצה עולם.

מפודזיאמה להרצליה

מיכאיל רינסקי / מרוסית יהודית סנדל

חייהם של אב ובנו - נשזרו אלו באלו במאה העשרים בארצות שונות, כאילו כל אחד מהם חי בעידן אחר. לכל עניין התייחסו השניים באותו מרץ ובאותה נחישות, על כן כה רחב טווח פעילותם בתקופות שונות ובארצות שונות.

לב פסטונוביץ', נולד באוקראינה בברדנסק ב-1902, ירש מאביו ומאמו את התכונות של מרץ, כוח נפשי, אומץ ותקיפות. הם הגיעו ממליטופול לאזור סלילת מסילת הברזל הסינית המזרחית בתחילת המאה העשרים, כאשר החיים שם היו עדיין בחיתוליהם. כל תושב חדש היה צריך להתחיל את חייו מאפס. יוסף פסטונוביץ' הקים בחרבין בית חרושת לנקניקיות, הבן, לב, חלם להיות רופא והאב יוסף שלח אותו לאוניברסיטה ברוסיה. היה זה זמן של מלחמת אזרחים, ואם כי לב לא נקרא לצבא בגלל צליעתו לא הצליח לסיים את לימודיו. החיים הלא יציבים העניקו ללב פסטונוביץ' נוסף להשכלה גם לא מעט ניסיון ובסיס להכרה בלאומיותו, דבר שהכין אותו לקראת תפקידו כמנהיג בעתיד. בזמן לימודיו כסטודנט בטומסק היה פעיל בתנועת "צעירי ציון" ומאוחר יותר בתנועת "החבר".

בשובו לחרבין, החל לב לעבוד כמנהל חשבונות באחת החברות הסיניות הגדולות, וכמעט מיד החל בפעילות ציונית, כשהוא מייסד את תנועת "החבר". ספוג ברעיונותיו של ז'ובוטנסקי הוא הופך למייסד סניף צעירים בתוך התנועה הרביזיוניסטית בציונות. תנועת "בית ר" נולדה בתקופה סוערת ליהדות המזרח הרחוק, אחרי מלחמת העולם הראשונה ובתקופת מלחמת האזרחים ברוסיה. ב-1925 בליטא, נוסדה תנועת "ברית טרומפלדור", או בקיצור "בית ר", התנועה חיונית לצעירים היהודיים בארצות הבלטיות, ובפולין, כתנועה ספורטיבית-לוחמת, המסוגלת להתנגד ולעמוד מול תנועות אנטישמיות לאומניות ויחד עם זאת להכין את הצעירים למלחמה ארוכה לקראת חייהם הקשים בפלשתינה. כל ההולכים בעקבות ז'ובוטנסקי נדרו נדר - ונשבעו להקדיש את חייהם למדינה היהודית ובה רוב ליהודים.

ב-1925 תנועות ציוניות לאומיות ברוסיה הלכו ונשמדו על ידי השלטון הבולשביקי החדש, ורק אזור מסילת הברזל הסינית המזרחית נותר אי של יהודים דוברי רוסית המונה כ-20 אלף איש, מקום בו הקהילה היהודית לא הייתה תלויה בשלטון הסובייטי אך הלחימה נגד ההגירה הרוסית הלבנה והאנטישמית הייתה הכרחית לתנועה הציונית הצעירה. התנועה הציונית של הקהילה היהודית בחרבין ובראשה אברהם

קאופמן, ניזונה מאידיאולוגיה רביזיוניסטית ייסדה ב-1929 "קן" של תנועת "בית ר". ב-18 למאי באותה שנה, באסיפה כללית נבחר ועד לתנועת "בית ר" בחרבין. ליו"ר הוועד נבחר לב פסטונוביץ', וכבר ב-16 בינוי 1929 צעד המצעד הראשון של חברי "בית ר" שמנה כמאתיים איש ברחובות הראשיים, התושבים הוכו בתדהמה כאשר ראו את הצעירים היהודיים במדים חדשים במצעד, מניפים דגלים תוך תיפוף בתופים. את המצעד קיבלו ראש התנועה הציונית העולמית אברהם קאופמן ובשם התנועה הרביזיוניסטית הציונית - אלכסנדר גורביץ'.

תחת הנהגתו של לב פסטונוביץ' הצליחה תנועת "בית ר" תוך זמן קצר לאגד בתוכה צעירים יהודיים.

להתעמל בענפי ספורט שונים בתנועה הפך לעניין של יוקרה. בהתחלה לא היה ל"בית ר" מקום להתעמל בו. בהסכמתו של אברהם קאופמן התקיימו האספות והפעילות בבתי הקהילה, לרוב בבית התמחו'. עם הזמן קיבלה התנועה אולם התעמלות ואיצטדיון.

בין השנים 1932-33 נישא לב פסטונוביץ' ועבר להתגורר בטינצ'ין. רעייתו חנה הייתה ממשפחת קושניר שהגיעה לחרבין מהעיר צ'יטה אשר ברוסיה בתקופת מלחמת האזרחים. שני אחיה של חנה, חצה וקלמן, היו סוחרים פרוות. האח השלישי, אלכסנדר, כבר נסע למוסקבה ושם נספה ב-1933 כמו רבים אחרים.

בטינצ'ין החל לב לעבוד כמנהל חשבונות, ומאוחר יותר עמד בראש חברה מסחרית. בתקופת מלחמת העולם השנייה היה לבעל בית חרושת למשקאות אלכוהוליים. תוך זמן קצר נרתם לעבודה קהילתית אשר דרשה ממנו זמן רב. בכל עניין שבו עסק ניכר כשרונו. והנה ציטוט ממאמר שפורסם באותה עת: "ניחן בהגיון בריא, ברגש מפותח למציאות, בגמישות פוליטית, מדתיות, סובלנות - ויחד עם זאת - חזון עקשני ללאומיות של יהודי מסור".

בטינצ'ין החל לב להקדיש את מחשבתו ועבודתו ל"בית ר". מעניין המנדט החתום על ידי ז'ובוטנסקי בפריס באוגוסט 1933, שם מקבל לב פסטונוביץ' את תפקיד מפקד "בית ר" בסין. על המנדט ציור מנורה וכתוב בעברית: "מדינת ישראל". ז'ובוטנסקי חזה את העתיד.

עם הזמן, מתמנה פסטונוביץ' לראש הקהילה היהודית בטינצ'ין. באותו זמן הוא מקבל גם תפקיד ראש הסניף הרביזיוניסטי החדש ועם זאת שומר על יחסים הוגנים עם התנועה

הציונית הבינלאומית. כמו כן, נבחר לב לעמוד בראש מועדון יהודי "קונסט" ("אמנות"), ויו"ר הוועד של בית הספר היהודי. אלו הם רק חלק מהמטלות הציבוריות בהן עסק.

הודות לו, הקהילה היהודית אשר מנתה כשלושת אלפים איש, הפכה לעצמאית ובעלת תשתית משלה. החל מ-1925 נפתח בית ספר יהודי בשפה האנגלית, ובנוסף היו שעות הוראה ברוסית, סינית, עברית והיסטוריה יהודית. בזכות תכנית הלימודים יכלו בגריה להתקבל ללימודי המשך באנגליה ובארצות הברית.

ב-1937 נפתח מועדון יהודי עם אולם שהכיל 500 מקומות. ניתנה אפשרות להציג הצגות. במועדון היו ספרייה ומסעדה. באותה שנה נפתח גם בית חולים יהודי, אשר קבל מאה חולים ביום ואשר טיפל גם בחולים סיניים.

ב-1940 נפתח בית כנסת בבניין שנבנה במיוחד למטרה זו. כמו כן, נפתח בית תמחו' לערירים, קשישים, חסרי בית ויתומים.

לב העניק תשומת לב מיוחדת ל"בית ר": הבית רים קיבלו לא רק מדים, אלא גם את כל מתקני הספורט האימונים. כמו כן התאמנו בלחימה, כל קיץ בילו במחנה קיץ מיוחד לספורט וללחימה. במצעדים, על פי דרישת היפנים צעדו גם מיעוטים שונים, אך צועדי "בית ר" האפילו במדיהם היפים ומצעדם המדויק על כל השאר.

אפשר רק לתאר, איזה קושי עמד בפני מנהיגי הקהילות היהודיות - אברהם קאופמן בחרבין ולב פסטונוביץ' בטינצ'ין - לשמור על יחסים הוגנים עם היפנים הכובשים ועם השלטונות הסיניים המקומיים, להעניק הגנה לקהילות היהודיות ולכל משפחה יהודית נגד הפרובוקציות של האנטישמים הלבנים והתנועות הפשיסטיות.

עם כל פעילותו החברתית הקדיש תשומת לב רבה למשפחתו, דאג לבנו טדי, אשר נולד ב-1934. החינוך וההשכלה לכן עמדו בראש דאגותיהם של ההורים. בבית הספר היהודי העירוני למד טדי אנגלית, רוסית וסינית. מורה פרטי לסינית השלים בבית את הלימודים, כמו כן למד את יסודות השפה העברית, היסטוריה יהודית, ולימודי תנ"ך. בתקופת מלחמת העולם השנייה לימדו בבית הספר יפנית. כאשר נאלצה המשפחה לעזוב לשנחאי לשנה, המשיך טדי את לימודיו בעיר זו. רמת הלימודים של טדי הייתה כה גבוהה, שהועבר מכתה ז' לכתה י'.

התגוררו במרכז העיר, בבית נאה. בחגים שמרו על המסורת היהודית. האב שלט באדיש, אך במשפחה דברו רוסית.

12
נ
ו
ג
ו
ד
י
ו
ו
א
א
י
ס
י
י

בתקופת הכיבוש היפני שימש הבית השכן למודיעין יפני, ולידם התגוררה משפחה יפנית. היחסים עמם, אפשרו לטדי להשלים את הידע בשפה היפנית, וכמו השפות העברית, אנגלית וסינית שימשו אותו עם הזמן בעבודתו.

הצעירים היהודיים התהלכו במדי "בית"ר". אך באותה תקופה היו גם פשיסטים צעירים שלבשו מדי "היטלר". הם כינו את היהודים "פורפלוחסן יודן" ("יהודי ארור"), ובתשובה קבלו "שווין", "חונד" ("חזירים, כלבים"). מחוץ לפשיסטים היו גם חיילים לבנים אנטישמיים. לכדי התנגשות המצב לא הגיע: היפנים לא הרשו, אך לאי ציות הגיבו באכזריות בלתי ניתנת לתיאור.

משום מה, חשבו היפנים, מספר טדי, שחברי "בית"ר" יעמדו מאחוריהם בזמן הצורך. להפך, היהודים היו מאוחדים בהמתנה לניצחון על הנאצים וגרוש הכובשים היפנים מסין. את המשחררים קיבלו בשמחה.

עם תום מלחמת העולם השנייה החל גל הגירה של יהודים מסין וזאת מסיבות שונות. יהודים שהגיעו מארצות אירופה ולהם קרובי משפחה מאזורים משוחררים שאפו להגיע לחיים בטוחים ושלווים. בעלי ההשקפה הציונית שאפו להגיע לפלשתינה במיוחד לאחר הכרזת מדינת ישראל ב-1948.

השלטונות הסיניים התנו את היציאה מסין בסוג האזרחות של הפונים, רוב יוצאי רוסיה היו חסרי אזרחות, הם נאלצו לבקש אזרחות רוסית וכאן נפתחה לפניהם האפשרות לשוב לברית המועצות, או לקבל אישור מהשגרירות הרוסית ומשלטונות סין לעזוב לארצות אחרות. אך בשיבה לברית המועצות היה סיכון לאור היחס של השלטונות הסובייטים לאחר השחרור.

בימים הראשונים, נאסרו חבריין יחד עם לוחמים לבנים גם חברי ההנהלה של הקהילה היהודית ובראשם אברהם קאופמן, אשר בילה 11 שנים בבתי סוהר ובמחנות הגולאג ורק ב-1961 הגיע לישראל והצטרף למשפחתו. משפחת פסטונוביץ', ניצלה מרוע הגזירה. אם כי אחיה של חנה, חץ קושניר, אשר גויס בתקופת מלחמת האזרחים לצבא הלבן, נפצע והגיע עם אמו לחרבין. הוא נעצר על ידי השלטונות הסובייטים, נשפט לעשר שנים "על חציית גבול בלתי חוקית", השתחרר בתקופת כרושצ'וב והלך לעולמו בנובוסבירסק. אח אחר של חנה, קלמן קושניר נשאר בחרבין והיה בעל חנות לפרוות. השלטונות הסיניים הטילו מס גבוה על עסקיו והוא נאלץ לסגור את החנות ונסע לאוסטרליה.

דרך אחת מערי הנמל הגדולות בסין - טינצזין, זרם גל מהגרים יהודיים לכיוונים שונים בעולם, החל מאוסטרליה ואמריקה עד ישראל ואירופה. הקהילה היהודית בעיר עזרה לבאים בסידור מקומות לינה זמניים בטינצזין והמתנה לקבלת אשרות וניירות אחרים - ההמתנה לאוניה ארכה לעתים חודשים. עם הכרזת מדינת ישראל ב-1948 היה צורך להגיע לחלטה בשאלות כלכליות ובעיות

שונות במסגרת קבלת האשרות ואמצעי מעבר לגל אדיר של מהגרים. לב פסטונוביץ' טס לישראל, שם נפגש אישית עם הנשיא ח. וייצמן, ראש הממשלה ד. בן-גוריון, מ. בגין. ב-1949 שב לסין ונאלץ להישאר בשנחאי עקב בעיות רבות. חנה וטדי הצטרפו אליו. זמן מה התגוררו אצל משפחת מדורסקי, קרוביהם. כאן המשיך טדי בלימודיו.

רק בסוף 1950 שבו לטינצזין וביוני 1951 עלו טדי וחנה על אנייה בדרכם לישראל. מהונג-קונג טסו ארוכות עד הגיעם לתל-אביב. משפחת מדורסקי, אשר הגיעה לפניהם שכרה עבורם דירת שני חדרים.

ראש המשפחה, לב, נותר בטינצזין עד סוף שנת 1951 עם תום הגל הגדול של המהגרים. יום לאחר שעזב את טינצזין באו לעצור את לב פסטונוביץ'.

לדאבון לבו, לא נמצאה במדינה החדשה משרה התואמת את כישוריו. מובן, שהסיבה העיקרית הייתה אי ידיעת השפה העברית, וגם נכותו הגבילה את תנועותיו. איש לא חשב על התועלת הרבה שהוא יכול להביא. ב-1953 קיבל לב הצעה מיפן להיות מנהל חשבונות ראשי בחברה יפנית של המיליונר אייזנברג. ב-1961 הלך לב לעולמו בטוקיו. אפרו הובא לישראל ונקבר בה. חנה שבה בעקבות מותו לישראל.

על אף העובדה שלא מצא עבודה בישראל - הותר אחריו לב זיכרון בקרב חבריו יוצאי סין. הוא היה אחד הפעילים בהקמת איגוד יוצאי סין ויו"ר הראשון של האיגוד. בהתחלה נקרא הארגון "איגוד עולי סין" ושמו שונה ל"איגוד יוצאי סין". כיום, בראש האיגוד עומד טדי קאופמן - בנו של אברהם קאופמן יו"ר הקהילה היהודית בחרבין, ואילו בנו של לב פסטונוביץ' - טדי, חבר בהנהלת האיגוד.

לב פסטונוביץ' עמד בראש איגוד יוצאי סין בין השנים 1951-1953 ולאחר מכן עזב ליפן. נחזור לחייו של טדי פסטונוביץ' עם עלייתו ארצה. חודש לאחר העלייה, התנדב לצבא טרם מלאו לו 17 שנים. הוא התקבל לנח"ל ובמשך תשעה חודשים עבר הכשרה צבאית, ומאוחר יותר השתתף בהכשרת קיבוץ הסמוך לגבול עם עזה. לאחר זמן קצר הועבר טדי לחיל האוויר. שנה וחודשיים עבד כטכנאי מטוסים, ועוד שנתיים כאחראי בשדות תעופה צבאיים. החל משנת 1955 עבד במשך חמש שנים כטכנאי מטוסים בחברת "אל-על" בשדה תעופה בלוד.

טדי נישא ב-1960 והזוג הצעיר המריא ללונדון ללימודים. אם לדייק, זנט, רעייתו של טדי למדה בזמן שירותו הצבאי בבגליה ובישראל רוקחות. בלונדון עבדו ולמדו שניהם וב-1964 סיים טדי את לימודיו בפקולטה לחשמל. הוא קיבל בלונדון עבודת מהנדס בחברת אייזנברג, בסניף יפן בו עבד אביו המנוח, וחתם על חוזה של שבע שנים. כעבור שלושה חודשים נשלח ליפן, אך בהתחלה למד במשך חמישה חודשים בארה"ב. ביפן עבד בבית חרושת לטלוויזיות, אשר יוצאו לארה"ב.

כנאמר - "ראש יהודי - ידיים יפניות". מאביו ירש את המשיכה לעבודה קהילתית ורגש לאומי חזק. במהרה נרתם לעבודה בקהילה היהודית של טוקיו - היה ליו"ר הקהילה ומזכירה.

תקופה ראשונה זו לא הייתה קלה לזוג הצעיר. עוד באנגליה נולדה בתם קרין וב-1966, ביפן נולדה הבת אריאלה. ב-1968 הועבר טדי לדרום קוריאה, שם נבנו בתי חרושת למלט. ושוב הועבר, הפעם לתאילנד לעבודה משרדית בחברת אייזנברג. הנדידה הבלתי פוסקת לא נשאה חן בעיני טדי וב-1976 התפטר מחברת אייזנברג. משפחת פסטונוביץ' עזבה להונג-קונג שם ארגן טדי רשת מסעדות. בנוסף, הקים חברת יעוץ בשאלות שונות, החל מתעשייה וכלה בייצוץ פיננסי.

בשנים 1976-1985 למדו הבנות בבתי הספר ונפתחו לפנין דרכיהן לעתיד. עם סיום הלימודים באוניברסיטה בישראל, החלה קרין לעבוד בבנק בהונג-קונג. כיום עם בעלה מתגוררת בלונדון. יש לה תואר שני באקולוגיה. היא עובדת על פרויקטים לבנקים. גם אריאלה סיימה את לימודיה בישראל ויש לה תואר שני בפסיכולוגיה ועבודה סוציאלית. חיה עם משפחתה בסן-פרנציסקו, ארה"ב, ומגדלת את בנה, נכד לטדי וז'נט.

אך נשוב לטדי. ב-1985 עקב מחלת אמו, שב טדי עם משפחתו לישראל. שנה מאוחר יותר שבו לבנגקוק, שם שימש כיועץ בשטח הטכנולוגיה הגבוהה, השתתף בבניית מפעלים חדשים.

בשרטוט קווי האופי והתכונות האנושיות של האיש יש להדגיש, שבזמן עבודתו בהונג-קונג, בבנגקוק ובטוקיו את מעורבותו בחיי הקהילות היהודיות בערים אלו, תוך הושטת עזרה בשטחים שונים. בתקופת עבודתו מחוץ לגבולות הארץ שמר טדי גם על מעורבות בחיי "איגוד יוצאי סין" כחבר בהנהלה.

מ-1993 הופכת הרצליה להיות בסיס משפחתו, חוץ מהעניין הבסיסי באלקטרוניקה בשטח העסקי, הופכת הפטרוכימיה למרכז - נכון יותר הפיכת פסולת לאנרגיה. בהשתתפותו מוקמים מפעלים בארצות שונות. מובן, שלזכותו עומדת ידיעת השפות אנגלית, עברית, סינית, רוסית, יפנית ותאית המקלה על העבודה המגוונת.

אופיו הסגוני וכשרונו של טדי פסטונוביץ' תואמים את אופיו של אביו. בתנאי החיים של היום קשה להכיל גם עבודה קהילתית בארצות שונות. אך טדי הצליח לעמוד במשימה, חבר באיגוד יוצאי סין הוא יזם ומנהל אתר אינטרנט בהצלחה יתרה.

החיים של משפחת פסטונוביץ', הכוללים את חיי בנותיהם - הם דוגמה לגלובליות של האנושיות, ללא גבולות, עמים, דת, מלחמה. טדי לקח כל זאת על עצמו כשהוא צועד בעקבות אביו.

יוצאי סין בביתו של שגריר סין

שגריר צ'ואו צזון מברך את הבאים

ת. קאופמן מברך את השגריר על הכנסת אורחים חמה

יוצאי סין עם שגריר סין צ'ואו צזון בכפר שמריהו

פרידה חגיגית אצל שגריר סין בישראל

ת. קאופמן

ישראלים שונים: כלכליים, מדעיים, תרבותיים, ומקום מגוריו שימש מקום מפגש לנציגי החברה הישראלית. השגריר תמך בקשרים הדוקים עם אגודת יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין.

כשאנו מלווים את השגריר לדרכו, אנו מאחלים לו הצלחה בדרכו הדיפלומטית בה יש לו למקום כבוד בין הדיפלומטים של סין. השגריר מותיר בישראל ידדים רבים, ואנו מאמינים שבעתיד ישמש כשגריר של רצון טוב לישראל ברחבי סין.

ייצגו פ. וי. קליין, א. ור. וינרמן, א. פרדקין, ג. כץ, י. וב. דראל, ח. ו.ש. מולר, ו. פריבר-זיסמן, ע. ור. רשינסקי ומ. ליכומנוב.

שגריר סין בישראל מר צ'ואו צזון חוזר למולדתו

עם תום ארבע שנים לשליחותו של שגריר סין בישראל, חוזר השגריר לארצו. את שנות כהונתו הקדיש השגריר להידוק יחסי ידידות עם שכבות רחבות של החברה הישראלית. הוא היה אורח כבוד בחוגים

עם חזרתו הצפויה של שגריר סין בישראל לארצו לאחר ארבע שנות כהונה בארץ, ערך השגריר מר צ'ואו צזון קבלת פנים חגיגית בביתו בכפר שמריהו.

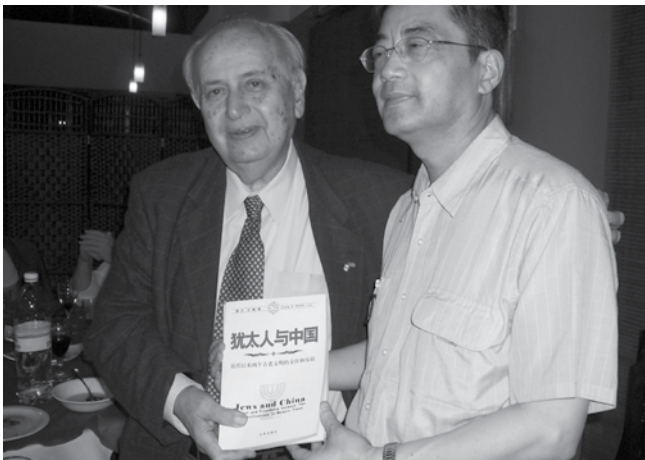
בקבלת הפנים נכחו כמאתיים מוזמנים. מר צ'ואו צזון פנה לנוכחים בדברים המוקדשים לעבודתו כשגריר, תוך תשומת לב מירבית לידידיו בישראל. דבריו ארכו כשעה ולוו בקטעי וידאו מתוך זיכרונותיו מרגעים חשובים בזמן שהותו בארץ. את משרד יחסי החוץ של ישראל ייצגה גב' רות כהנוב. את אגודת הידידות ישראל-סין

פרופסור פאן גואן - אורח באגודת הידידות ישראל-סין

משמאל לימין: אורי גורדון, מזכירת משרד החוץ בישראל רותי, ר. וינרמן, ת. קאופמן, פרופסור פאן גואן, י. קליין, ב. דראל, מנהל המחלקה למזרח אסיה במשרד החוץ בישראל אמיר לטי, עוזרו של הפרופסור צ'זואו גוצ'ן, א. פרדקין

15

פרופסור פאן גואן מגיש לתדי קאופמן את סיפורו על 'יהודי שנחאי'

פרופסור פאן גואן מדבר לנוחים

עוזרו של פרופסור פאן גואן, פרופסור צ'זואו גוצ'ן

משמאל לימין: אורי גורדון, איריס אלחנני, רותי, ר. וינרמן, אמיר לטי, ת. קאופמן

יום לימודים בן עשר שעות עם הפסקות של חמש דקות, בחינה מסכמת אחת ומפחידה מאוד - ואפס זמן לבלות. בועז ארד בילה יום שלם בבית ספר בשאנגחאי בניסיון להבין איך הפכו הסינים למצטיינים העולמיים בלימודים, וחזר עם המון שיעורי בית.

השעה שש וחצי בבוקר בשאנגחאי, וקר בטירוף. השמיים אפורים ורוח מקפיאת עצמות נושבת. הדבר היחידי שמתחשק לעשות הוא לחזור למיטה, אבל לצן " בת ה-16, שהתעוררה לפני יותר משעה וצועדת עטופה במעיל עבה ועם תרמיל כבד על הכתפיים לתחנת האוטובוס שליד ביתה - אין יותר מדי אפשרויות. היום שעת אפס בבית הספר. בכל יום יש שעת אפס. צן " עייפה, ואת העייפות הזאת היא תגרור עוד שעות ארוכות. רק ברבע לשש בערב יצלצל הפעמון בפעם האחרונה. יום לימודים ארוך היו קוראים לזה אצלנו, אבל בסין אין דבר כזה יום לימודים ארוך, מהסיבה הפשוטה שאין יום לימודים קצר.

בסוף השנה שעברה פירסם אגף החינוך של הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי (OECD) את תוצאות מבחן פיז"ה שנערך לפני שנתיים. זאת הייתה הפעם הראשונה שתלמידים מסין השתתפו במבחן להשוואת רמת השכלתם של תיכונים סטטים בני 15 ב-65 מדינות בעולם - והספתח שלהם היה מרשים. 5,000 נבחנים מבתי ספר שונים בשאנגחאי לקחו את המקום הראשון בכל התחומים ובפערים משמעותיים מאכילים את תלמידי אימפריות החינוך כמו סינגפור ודרום קוריאה, אבק. הביצועים שלהם היכו את החוקרים בהלם וסחטו משר החינוך האמריקאי - שתלמידי מדינתו נותרו הרחק מאחור - הכרזה על צורך דחוף ברפורמה בבתי הספר בארה"ב.

גם בישראל היו שהביטו בתוצאות המבחן בעיניים כלות. בחלק של הבנת הנקרא הגיעו התלמידים שלנו רק למקום ה-37, הרבה מתחת למוצו. במתמטיקה ובמדעים הם משתרכים במקום ה-42. רבים אמנם טוענים שמבחנים בינלאומיים השוואתיים לא באמת מייצגים את יכולות התלמידים, אבל התוצאות הפעם היו מרעישות מכדי שאפשר יהיה להתעלם מהן, וגם אצלנו יש עתה לא מעט אנשים שתוהים מה לעזאזל הסוד של הסינים האלה.

איך באמת הם עושים את זה? הגענו למסקנה שכדי להבין באמת איך מערכת החינוך הסינית עובדת, צריך לראות, בעיניים, איך נראים חיי התיכונים סטטים

הסינים. אז לפני שבועיים בדיוק, מוקדם מאוד בבוקר, עלינו יחד עם צן " על האוטובוס שמוביל אותה אל בית הספר התיכון מספר שתיים של שכונת צאו-יאנג בשאנגחאי - מבתי הספר הציבוריים היוקרתיים ביותר בעיר, שרבים מבוגרו מתגלגלים לאוניברסיטאות נחשבות - כדי לבלות איתה יום שלם על ספסל הלימודים. חזרנו עם הרבה מאוד שיעורים.

לסבול כדי להצטיין

השעה שבע בבוקר. צן " יורדת מהאוטובוס. כפינת הרחוב, ליד מעבר החצייה, עומדים כמה תיכונים סטטים בתלבושת אחידה - מעיל חורפי תכול מעל חליפת טרנינג כחולה כהה - ועל זרועותיהם רצועות בד אדומות רחבות, "משמרות הזהב" של בית הספר. משני צידי השער שישה תלמידים נוספים עם רצועות בד אדומות, שלושה מכל צד. כשאישי צוות מבוגר עובר, הם משתחוים ושואגים: "בוקר טוב המורה!"

השיעור הראשון מתחיל רק בעוד כשעה, אבל המסדרונות כבר הומים. חייבים להגיע מוקדם כדי להגיש את ערימת שיעורי הבית לתורן הכיתתי, ולהתכנס בשבע וחצי להתעמלות בוקר ולטקס פתיחת יום הלימודים, שייערך - בשל מזג האוויר המגעיל במיוחד - באולם המרכזי במקום ברחבה הגדולה בחוץ. התלמידים עומדים זקופים, שרים את ההמנון הסיני, ואחר מקשיבים בשקט מופתי לדבר המנהל. על סדר היום: בטיחות אש. לאחר מכן עולה לבמה קבוצה של ארבעה תלמידים, ועל רקע מוזיקת מעליות מדקלמת נאום מלא פאתוס שמסכם את חוויות הטיוול השנתי. סקירה מהירה של האולם מעלה ממצא מעניין: כמעט כל אחד מ-1,500 התלמידים שלומדים כאן מרכיב משקפיים. אלה שלא, לוחשת צן "י, מרכיבים עדשות.

חמש דקות לשמונה והפעמון מצלצל בפעם הראשונה. במהירות מופלאה ובלי יותר מדי רעש זורמים התיכונים סטטים הממושקפים אל הכיתות. צליל דלתות נטרקות מהדהד במסדרונות, ומיד לאחר מכן משתררת דממה.

מערכת השעות גדושה, ארוכה ומוכוונת מטרה. אין כאן בחינות בגרות. רק בחינה אחת כבדת משקל וחורצת גורלות ממתנינה לתלמידים בסוף התיכון. ה"גאו-קאו" נערכת מדי קיץ במשך יומיים תמימים ומקיפה שלל נושאים. בימים שבהם היא נערכת חסומים כבישים רבים לתנועה, והתחבורה

הציבורית פועלת במתכונת חירום. העבודות באתרי הבנייה מוקפאות והמדינה כולה מתגייסת למטרה אחת: לסייע לכעשרה מיליון תלמידים לעבור בשלום את הבחינה הכי חשובה בחייהם. המצטיינים יזכו ללמוד במוסדות היוקרתיים ביותר ויבטיחו לעצמם משרות טובות ומשכורות נאות. אלה שיקבלו ציונים ממוצעים יאלצו להסתפק בהרבה פחות. "זה מפחיד אותי", לוחשת צן " רגע לפני שהמורה לאנגלית נכנסת לכיתה. "זה מפחיד אותי נורא".

הפחד המשתק הזה מפני הגאו-קאו מחלחל עמוק, והלחץ עצום. בסוף היום הארוך בבית הספר ימתנו לצן " עוד שתיים לפחות של הכנת שיעורים, לפעמים גם שיעורים פרטיים. גם סוף השבוע גדוש לימודים בחוגי העשרה חיצוניים ובלמידה קבוצתית. הזדמנות להיפגש עם החבר מהכיתה המקבילה, שחקן כדורסל גבוה וחמוד שעצם אזכורו גורם לצן " להסמיק? "למי יש זמן בסוף השבוע", היא צוחקת ומסבירה שהם נפגשים בהפסקה הגדולה לפעמים, לכמה דקות, או בספרייה. "אבל בעיקר בחגים". אם יש לה כמה שעות פנויות בסוף השבוע, היא מבהירה, היא מנצלת אותן לשינה.

תיכונים סטטים סינים, מתברר, לא ממש ישינים. הם רק מנמנמים בין יום לימודים אחד לשני. בפחי האשפה שמתחת לשולחנות הכיתה הולכות ונערמות פחיות רד בול. ההפסקות בין השיעורים, חמש דקות קצרצרות, מנוצלות לפיפי מהיר, לשינון נוסף ולנמנום חטוף. אין רגע מבוזבז. השעתיים הראשונות, שני שיעורי אנגלית רצופים, חולפות במהירות. אף אחד לא קם לשירותים, אין שאלות, דממה מוחלטת. המורה מדברת, התלמידים רושמים.

מדי פעם, לפי התור, הם מתרוממים מהכיסאות כדי להקריא משהו - ומתיישבים בחזרה. משמעת וסדר מפתיעים במיוחד בכיתה ענקית של 57 תלמידים. מזגן, אגב, אין, וגם לא הסקה. הכיתה קפואה, ורוב הילדים יישארו מכורבלים במעיליהם עד סוף היום. "זה לא שאין לנו תקציב", יסביר מאוחר יותר המנהל. "התלמידים צריכים קצת לסבול כדי להצטיין". תקציב כנראה באמת לא חסר: בכל כיתה, על הקיר ליד הלוח, תלויה טלוויזיית פלזמה גדולה.

שיעור רודף שיעור. ב-9:40 מתייצבת המורה להיסטוריה עם מצגת פאוור פוינט על מבנה הכלכלה הסובייטית במלחמת העולם השנייה. היא מדברת המון, בלי הפסקה, גם הרבה אחרי הצלצול - אבל אף תלמיד

לא מוחה. רגע לפני השיעור הבא נכנסים לכיתה שלושה תורנים עם טיפ קטן שממנו פורצת מוזיקה נעימה - אות לתחילתן של חמש דקות חובה של תרגילי עיניים. התיכונים יושבים התשושים מעסים לעצמם את הרקות, את גשר האף והעפעפיים, כשברקע קול רך, מוקלט, נשי, סופר לאט לאט: אחת, שתיים, שלוש, ארבע. "בוקר טוב, המורה", זועקים כולם בסוף ומתרוממים מהכיסאות. "בוקר טוב, כיתה", עונה המורה להבעה. אחרי שיעור התעמלות - חצי שעת צעידה בשלשות ברחבת בית הספר ואחריה ריצה עצלה סביב מגרש הכדורגל - מתחילה ההפסקה הגדולה. שעה שלמה שחצי ממנה מוקדש לארוחת צהריים בקנטינת בית הספר - מגשית שמנונית גדושה עוף, ירקות ואורז - וחצי לשינה ולהשלמת שיעורי בית. בשעה הבאה מחלק המחנך טופסי "תוכנית צמיחה אישית", שבהם מתבקשים התלמידים להגדיר מטרות לסמסטר הקרוב ולהסביר איך ישיגו אותן. "לאוקיינוס הלימודים אין גבולות", רושמת צ'ן יי. "אפליג ללא פחד במימיו הסוערים". היא חולמת להיות עורכת דין פלילית, אבל אבא של, היה רוצה שהיא תהיה רופאה. מקצוע טוב, עם משכורת לא רעה, שימושי מאוד גם לבני המשפחה - במיוחד במדינה כמו סין, שבה אין ביטוח בריאות ממלכתי. צ'ן יי ממש לא

רוצה ללמוד רפואה, אבל כנראה שלא תהיה לה ברירה. "הבעיה בחלומות", היא אומרת, "שהם עולים כסף, ומי שמשלם הוא שקובע". ב-14:30, שעה שבה תלמידים ישראלים נמצאים כבר בדרכם הביתה, מתחיל שיעור כימיה, אחריו שיעור פיזיקה, ולקינוח מתמטיקה - סדרת מקצועות אהובים בשעות שבהן כושר הריכוז נמצא ברצפה. העייפות מתחילה לתת את אותותיה, אבל השקט המופתי נשמר. "הם מאוד מאוד ממושמעים", מאשרת מולי, המורה לאנגלית, "אחרת הם ייכשלו במבחנים. אף אחד לא רוצה להיכשל במבחנים", היא מחייכת.

היא מלמדת כאן אנגלית כבר עשר שנים ומרוויחה כ-6,000 יואן בחודש, כ-3,300 שקל, הרבה מעבר לשכר המינימום בעיר. בסופי השבוע היא גם נותנת שיעורים פרטיים תמורת 500 יואן לשעתיים - הרבה מאוד כסף בהתחשב בעובדה ששכר הלימוד לשנה שלמה עומד על 1,500 יואן בלבד.

"אני אגלה לך מה סוד ההצלחה שלנו", אומר מורה ותיק. "מה שהביא לנו את המקום הראשון זאת מסורת ארוכת שנים של לימוד פסיבי ושינון. לתלמידים הסינים אין את אהבת הלימוד. הם לומדים כי הם מוכרחים, והם עושים את זה הכי טוב שהם יכולים."

"אבל האמת היא שאני קצת מקנא בכם. התלמידים שלנו יודעים לפתור בעיות מורכבות במתמטיקה ולדקלם בעל פה מילונים שלמים באנגלית, אבל אין בהם שמץ יצירתיות. אנחנו מדינה קומוניסטית שמתנהלת בצורה שמדכאת מחשבה מקורית. מדינה עם הרבה מאוד אנשים, הרבה מאוד תלמידים בכל כיתה והרבה מאוד חומר להעביר - וקשה מאוד לתת לאינדיבידואל להתבטא."

אני בדיוק כמו כולם

17:45. הפעמון האחרון מצלצל. בחוץ כבר מתחיל להחשיך וצ'ן יי ממחרת הביתה. בשש וחצי ארוחת הערב תהיה מוכנה, וחצי שעה לאחר מכן תקפוץ למקלחת לשטיפה קצרה שמיד לאחריה תתיישב בחדרה עם ערימה ענקית של שיעורי בית. חיוך עייף מתפשט על פניה כשהיא נשאלת אם היא חושבת שהיא תלמידה טובה. "הציונים שלי מצוינים", היא אומרת. אמה, שמניחה צלחת גדולה של תותים אדומים ומתוקים על השולחן, מהנהנת בהסכמה. "הציונים של כלנו מצוינים. בקיצור, אני בדיוק כמו כולם. אנחנו תלמידים טובים."

(ידיעות אחרונות, 6.3.2011)

תכנית לקבלת פני זרים על ידי המרכז לחקר היהודים בחרבין

בחרבין:

יום א' - פגישה בשדה תעופה.

בבוקר - ביקור בבית הכנסת החדש, לשעבר בית הכנסת הראשי, ובבית החולים היהודי לשעבר, מלון "מודרן", חנות "צ'ורין ושות'". ביום - ביקור בבית הקברות היהודי. ערב - עולם הקרח והשלג לחוף הנהר סונגרי (מחיר כרטיס כניסה - 330 יואן לאדם).

יום ב'

בוקר - ביקור בפארק הטיגריס (מחיר כרטיס בודד - 90 יואן).

טיול בעיר תוך חיפוש אחר הבית הישן והגן ברחוב המרכזי.

ביום - הסעה לשדה התעופה.

לאורחים היהודיים בזמן ביקורם בחרבין. אך מאחר והמרכז שלנו הוא מרכז למדע ולמחקר אין בתקציב העומד לרשותנו אפשרות לקבל את כל האורחים המגיעים. על כן יאלצו אורחנו לשלם על ההוצאות תוך התחשבות בצרכיהם. לשם כך הכנו את טבלת המחירים הבאה:

הוצאות תחבורה

נסיעה משדה תעופה או חזרה אליו - 200 יואן, נסיעה הלך ושוב - 400 יואן.

נסיעה לבית הקברות היהודי וממנו - 300 יואן.

שימוש בתחבורה במרכז העיר 500-300 יואן (תלוי בטיב הרכב).

הוצאות אירוח (ליום) - 200 יואן

תכנית בת יומיים לביקור

בימים אלו אנו עדים לשורה של יהודים יוצאי חרבין וצאצאיהם המבקרים בחרבין תוך חיפוש אחר שורשיהם וקבריהם של קרובים, על מנת להעניק כבוד לאבותיהם ו/או לערוך ביקור בעיר. רבים מהם מגיעים אלינו למרכז אם מתוך ידיעה על אגודת הידידות ישראל-סין או הודות למוניטין שלנו, ופונים לעזרה תוך תקווה שנוכל ללוות אותם בזמן הביקור למקומות היסטוריים, הקשורים לעבר היהודי או למקום קבורתם של קרוביהם.

במטרה לשמר את יחסינו הידידותיים עם יהודי חרבין לשעבר וצאצאיהם, וכן כדי להמשיך בידידות ההיסטורית הקושרת בין העם הסיני ליהודי אנו נשתדל לעשות כל אשר ביכולתנו על מנת להעניק עזרה

"אי של יהודי רוסיה"

ויקטוריה רומנובה / מרוסית יהודית סנדל

הקהילה היהודית בחרבין בסוף המאה ה-19 - שנות ה-20 של המאה ה-20

הרוסית בעיר מספרם היה קטן ביותר - פחות מ-2% (מספר בעלי האזרחות הרוסית בעיר מנו באותה תקופה למעלה מ-15 אלף איש). אך לפי אמות המידה של המזרח הרחוק זה היה בהחלט לא מעט. לשם השוואה נציין, שבשנת 1920 בוולדיבוסטוק מספר היהודים היה 267, בניקול'בסק - 358, בחברובק - 610.

ב-1903 הוכרה באופן רשמי הקהילה היהודית. שמה היה "הקהילה היהודית הרוחנית של חרבין" (חדו).

נבחר ועד לקהילה שאושר על ידי הנהלת חברת מסילת הברזל הסינית המזרחית, אשר היה כפוף לו בכל הנוגע לניהול. עד מהרה הזמינה הנהלת הקהילה רב מרוסיה.

ב-1904 החלה מלחמת רוסיה-יפן אשר הזניקה את הכלכלה בעיר, מספר התושבים גדל, מאחר וחרבין הפכה לעורף אספקה למיליון וחצי חיילים רוסיים במנצ'וריה. הודות להזרמת אמצעים כספיים, התפתח המסחר בעיר והתעשייה. מספר היהודים בעיר הלך וגדל, על אף האיסור הזמני שהוטל על ידי צבאות גירינסקי וחבל הילוצ'יאן וחבל בייקל באזור נדרוב הגעת היהודים למנצ'וריה נאסרה "חוץ מסוחרים מובילים ומוסדות הממוקמים באזור לחימה". מסקן לגלות שבשורות הצבא הרוסי במנצ'וריה לחמו יהודים רבים, מאחר ומתוך ישובים שבאזור "תחום מושב" נשלחו רבים מהם לעבודה בסיביר, וחיילים שישבו בסיביר נשלחו ראשונים למלחמה. רבים מהיהודים - למעשה שליש מהחיילים שנשלחו למלחמה - היו מתוך צוות הרופאים. סך כל החיילים היהודים שהשתתפו במלחמת רוסיה-יפן עמד על 25 אלף איש, רבים בעלי אות הצטיינות - צלב גיארגי הקדוש. הידוע ביניהם - יוסף טרומפלדור אשר איבד את ידו השמאלית בקרב, ואף על פי כן נשאר בגדוד על פי רצונו. כל זה לא מנע מהחוגים הרשמיים לבחון את היהודים ולראות בהם כוח מסכן. עם זאת, התייחסה הנהלת מסילת הברזל ליהודים בסובלנות אשר נוצלה על ידם. המצב שנוצר עקב המלחמה גרם לשגשוג כלכלי והיווה אתר משיכה לרבים. עם תחילת המלחמה גברה הפעילות בקהילה היהודית בחרבין. היא לקחה על עצמה בראש וראשונה לארגן את הטכסים היהודיים בקרב החיילים היהודים הלוחמים. בין השאר, דאגה הקהילה לספק לחיילים

לדרג הכלכלי. ואם בשטחי המזרח הרחוק של רוסיה חיי היהודים התנהלו תחת השגחה קפדנית, שהרי בחייהם בשטח סלילת מסילת הברזל לא היו קיימים חוקים כלל. באופן רשמי המסילה לא נמצאה תחת כל ממשל דבר ששחרר את הנהלתה בצורך לדבוק בחוקים אנטישמיים. המהנדס הראשי של המסילה א.י. יוגוביץ' ועוזרו ס.י. איגנצ'יוס פתרו בעיות הקשורות לעבודתם בלבד. הימנעות מאמת מידה זו גרמה לאסוף מועמדים מתאימים לבנייה.

המרכז המנהלי של השטח המיועד לבנייה נבנה בחרבין ב-1898. העיר התמקמה במקום בו חצתה מסילת הברזל את נהר הסונגרי והיה למקום אסטרטגי וגיאוגרפי כדאי. הודות לכך, והודות להזרמת אמצעים ממשלתיים והודות לכוח עבודה סיני זול, העיר צמחה בקצב מהיר.

הראשונים שנמשכו לחרבין היו יהודים מערי המזרח הרחוק הרוסי - ולדיבוסטוק, בלגובנסק, חברובסק ואחרים. הם נמשכו לתנאים הכלכליים הנוחים, וכן לאווירה הלאומית והסובלנות הדתית, שנוסדה על ידי הנהלת מסילת הברזל. משהתנחלו במנצ'וריה, החלו לעסוק קודם כל באספקת חומרי בנייה, סחורה ומוצרים לעובדים. יח.נילוס מציין במחקרו "מבט היסטורי על מסילת הברזל הסינית המזרחית", את ראשוני היהודים במקום "כספקים בלתי נלאים", את גרשביץ', הראשון שהקים מכולת בשטח מסילת הברזל, ואשר מכר לרוסים את מוצרי המזון להם היו רגילים, י.ק. גרל ואחרים. למרות ההרגלים הרוסיים השתתפו היהודים בבנייה. וכך, בנו בכורו של הסוחר הידוע במזרח הרחוק י.ל. סקידלסקי הפך לעוזרו של נ.נ. בוצ'רוב - האחראי על בניית מנהרה בחינגן. עם סיום בניית המנהרה הוא פנה לניהול העבודה במכרות הפחם.

ביוני 1903, על אף שהמסילה עדיין לא הושלמה היא הועברה להנהלה מפעילה חדשה. מנהלה היה ד.ל. חורבט, שהיה לא רק בעל ידע מקצועי ומארגן מוכשר, אלא גם בעל מבט רחב המתייחס באופן שווה לסובבים אותו. הודות לו, היהודים וכן מיעוטים אחרים, נהנו מאותם תנאים להם זכו בעלי אזרחות רוסית, ללא כל אפליה.

ב-1902 היו ליהודים בעיר 10 מרכזי מסחר. מספר היהודים בעיר הלך וגדל. ב-1903 מספרם נאמד ב-300. מתוך כלל האוכלוסייה

ההיסטוריה של הקהילה היהודית בחרבין מיוחדת במינה. על פי דבריו של פרופסור ג'ולדשטיין - "היה זה אי קטן של יהודים רוסיים מחוץ לגבולות רוסיה". הקהילה התקיימה רק כמה עשרות בשנים, בהן שנים קשות להיסטוריה הכללית אשר לא יכלו שלא להשתקף בחייה. עם זאת, למרות כל הסערות הפוליטיות היא שמרה על עצמאות ארגונית תוך הגשת עזרה הדדית ותמיכה לחבריה. כמו כן, יש משמעות רבה לתרומתה לעיר והיא מודגשת היום במיוחד על ידי חוקרי ההיסטוריה בסין.

היהודים הראשונים, במיוחד מהמזרח הרחוק הגיעו למנצ'וריה לאחר ההסכם שנחתם עם סין ב-1896 בקשר לסלילת הרכבת הסינית המזרחית. בהסכם נחתם שהשלטונות הסיניים יעבירו לרוסיה שטח בהיקף של כ-24 אלף ק"מ ובנוסף יאפשרו לנצל את המקורות הטבעיים הנושקים לשטח. נראה, שמהנדסי מסילת הברזל ציפו לאפשרויות כלכליות רחבות, דבר שלא יכול היה שלא למשוך למקום יהודים. למרבה הצער, מנצ'וריה נמצאה מעבר לתחום המושב המורשה להתיישבות יהודית על פי חוקי רוסיה הצארית, וההגירה לשם נאסרה. על כך, הודיע במברק מיוחד שר המלחמה סחרוב בשנת 1898 לגנרל המושל בחבל אמור מ.י. גרודקוב. עם זאת, הבינו בצורך של סלילה מהירה של מסילת הברזל תוך בסוס כלכלי של האזור ופיתרת התנאים הגיאולוגיים הקשים במקום. כל זה גרם - הביא לחיפוש אחר פתרון תכליתי ומימוש השקפותיהם ושיטותיהם הקולוניאליות בשטח המיועד. שאלת שיתוף היהודים בשטח מנצ'וריה גרם לשלטונות הרוסיים קושי רב: כיצד למשוך את כספיהם ועדיין להישאר במסגרת של החוקים האנטי-יהודיים, בלי ליצור תקדים?

הפתרון נמצא. יחד עם ועדת השרים שאושרה על ידי הצאר ב-13 למרץ 1898 ניתן היתר למתן דרכונים על ידי המושל של חבל אמור, חבל בייקל וכן, כפי שצוין "במקרים מיוחדים" - על ידי המהנדס הראשי של מסילת הברזל הסינית המזרחית. וזאת על בסיס מכתב הזמנה מטעם משרד של מסילת הברזל.

בצורה זו, ההחלטה בקשר להגירת יהודים למנצ'וריה נמסרה לחכירת הנהלת מסילת הברזל, דבר שהעביר אותו מהדרג הפוליטי

אוכל כשר שהגיע מפטרבורג הודות לוועד מיוחד לעזרה. בפסח ארגנה הקהילה לחיילים היהודים ארוחות צהריים במחסנים שהוסבו לחדרי אוכל, שם גם התפללו. את האוכל לפסח קבלו קרוב לאלף חיילים. הודות לתרומות שנאספו על ידי הקהילה ניתנה עזרה כספית, תוספות מזון, לבנים. בנוסף, דאגה הקהילה לפצועים ולקבורת החיילים ההרוגים בשטח בית הקברות היהודי, אשר ניתן על ידי הנהלת מסילת הברזל.

עם סיום המלחמה רבים מהמגויסים בצבא נותרו במנצ'וריה, נהנים מהצו של הצאר משנת 1904, אשר נתן אישור מגורים לאלו שלקחו חלק בלחימה במזרח הרחוק והנהנים מ"אותות הצטיינות", ואשר היו חפים מכל פשע בזמן שירותם הצבאי. חרבין משכה אותם מטעמים עסקיים ורווחיים, ללא מסגרות לאומיות כובלות.

באותן שנים, נוצרה סיבה נוספת למשיכה לחרבין על ידי יהודים מרוסיה. בדרום ומערב רוסיה היה גל של פוגרומים, ומשפחות יהודיות רבות החליטו לעזוב לתמיד את מקום מגוריהם. מספר רב של יהודים פנה לאמריקה, חלקם העדיפו הגירה לחרבין, כשהם לוקחים בחשבון לא רק את האפשרויות הכלכליות שטמונות בעיר, אלא גם את השפה הרוסית השגורה בפיהם ואת התרבות הידועה להם. ראשית, היו אלו האנשים אשר קרוביהם התגוררו במזרח הרחוק ויכלו ליהנות מהצו של הצאר מ-1904. החיילים ששוחררו קראו למשפחותיהם מרוסיה, לקרוביהם לטעת יתד לא רק בחרבין אלא בכל האזור סביב מסילת הברזל הסינית המזרחית.

אחד העיתונאים אשר ביקרו בחרבין ב-1905 ציין בכעס מה, "בשום מקום לא תפגשו כה הרבה "מזרחיים" בייחוד יהודים, כמו כאן. אפשר לחשוב, שהגעתם לברדיצ'ב או לפחות ל"מושבה יהודית".

מלחמת רוסיה יפן שהסתיימה בתבוסת רוסיה, גרמה לצניחת הכלכלה בחרבין; המחסנים מלאו במצרכים שלא היה בהם צורך, חברות רבות נהרסו. אך המשבר לא נמשך זמן רב, וכבר ב-1907 הוא התחלף בתנופה כלכלית. בהתפתחות העיר החלה תקופה חדשה: העיר הפכה למרכז סחר עולמי, הודות להתחלת יצוא של תוצרת חקלאית מנצ'ורית למזרח אירופה וליפן. המוצר הראשון של היצוא היה הסויה. ביוזמתו של הסוחר רומן מויסייביץ' קבלקין והודות לתמיכה של הנהלת מסילת הברזל הסינית ושל שלטונות פטרבורג החל יצוא של גרגרי סויה לאירופה. היצוא הזרים לחרבין אמצעים כספיים ניכרים דבר שהגביר את הפעילות העסקית.

הצמיחה הכלכלית הגדילה את אוכלוסיית העיר, ובהם יהודים. באותן שנים מנתה הקהילה כ-3,000 איש.

ריבוי האוכלוסייה היהודית בעיר יצר צורך

לבנות מוסדות לאומיים, לפתור בעיות בתחומים שונים של דת, תרבות, חינוך ועוד. הבעיה הראשונה על הפרק הייתה בניית בית כנסת. התפילות שנערכו ב-1903 היו בבניין שניתן בזמן מלחמת רוסיה - יפן במקום שכונה "בית כנסת לחיילים", לא יכול היה לספק את האוכלוסייה ההולכת וגדלה. בעיר כבר נאספו תרומות לבניית בית כנסת חדש. התרומות הגיעו גם מקהילות יהודיות בקייב, לודג', פטרבורג וערים אחרות מתוך האימפריה הרוסית. לבסוף, בינואר 1909 הייתה פתיחה חגיגית של בית הכנסת הידוע כבית הכנסת הראשי. שנתיים קודם, באפריל 1907 נפתח בית הספר היסודי, וב-1910 בית ספר יהודי מקיף. ב-1908 נפתח על ידי הקהילה בית ספר למוסיקה ותיאטרון.

אחד הדברים העיקריים של עבודת הקהילה בכפוף למסורת, זו גמילות חסד. זה נגע לא רק לחברי הקהילה הדתית, אלא גם לכל אלו שלא השתייכו אליו. כל היהודים שהגיעו לראשונה לחרבין זכו לתמיכה של הקהילה המקומית, ולבעלי יכולת מועטה, קשישים ונכים הוגשה עזרה קבועה.

ב-1906 נוסדה בקהילה היהודית חברה לגמילות חסדים המנהלת על ידי נשים. קבוצה זו הגישה עזרה לנשים יהודיות שהגיעו מרוסיה, במתן ביגוד, כסף, פחם ועצים להסקה, וכן עזרה כספית למשפחות עבור לימוד ילדיהם בבתי ספר, תשלומים לשכר דירה ועזרה בתשלום הלוואות לבנקים. כ-200 משפחות נתמכו על ידי ועד הנשים. ביולי 1907 נפתח חדר אוכל ללא תשלום לנזקקים. כמו כן הוקמה ספרייה קהילתית יהודית אשר מנתה כ-13 אלף כותרים בשנת 1912 בשפות שונות ובדרגות ידע שונות.

פעילות מסוג זה לא אפיינה את הווי החיים היהודי במזרח הרחוק, אך הייתה בעלת אופי ייחודי לחיי הקהילה בחרבין. כל המיעוטים בעיר הקימו את המרכזים הדתיים והתרבותיים האופייניים להם.

עם זאת, כל הבאים מרוסיה, ללא שייכות ללאומיותם, ראו בעצמם רוסים. הניתוק מתרבותם המקורית, חיים במקום זר ומתרבות שהורגלו אליה יצר בקרב האנשים צורך בפעילות קהילתית אשר אושרה על ידי הנהלת מסילת הברזל הסינית המזרחית.

התנאים הכלכליים הנוחים, הסובלנות הדתית והלאומית הפכו את העיר עם הזמן למכה עבור יהודי מזרח רוסיה. במיוחד נטו להגיע לעיר יהודים שהתגוררו בקרבת נהר אמור, חבל ארץ שהיה תחת שלטונו של מושל-גנרל. מרגע בו קבל מ.ל. גונדט את המינוי ב-1911 הוא הקשיח את העמדה כלפי יהודים תושבי המקום. העיתון היהודי בפטרבורג "רוסבט" מציין: "האוכלוסייה היהודית בעיר גדלה מידי שנה. מגיעים לכאן קרובי משפחה של אלו שהתמקמו פה לאחר המלחמה... לכאן מגיעים גם כל אלו שגורשו

מסיביר, מאזורי חוף אמור, חוף הים ואזורים אחרים במזרח המדינה. עקב יחסי רדיפה כלפי היהודים כל המתגוררים בווליובסטוק, חברובסק, בלגובשצנסק ועוד, הלך גדל מספר העוזבים לכוון חרבין, והעיר הפכה להתנחלות יהודית במזרח הרחוק".

נציין, שאלו שכונו יהודי סיביר והיו ראשוני המתיישבים של הקהילה בחרבין, היו חריגים מבחינת המנטליות שלהם מאלו שהגיעו מהצד האירופי של רוסיה. ככלל הם היו בני מעמד בינוני, הם דיברו בעיקר בשפה הרוסית, ולא הצטיינו באמונה דתית. מאחר ונותקו ממרכזי המסורת היהודית, למעשה לא הכירו את התרבות הלאומית, ומוכן שעמדו בצד בכל ההליכים הפוליטיים, שנולדו בקרב אחיהם מהמזרח, אך יחד עם זאת שמרו על מעמדם האתני ועל הייחוד הדתי. בקווי האופי שלהם ניתן למצוא שאיפה להישגיות, הערכה עצמית גבוהה, ערכים שאפיינו את תושבי סיביר. במידה מסוימת ניתן להסביר זאת בכך, שלמרות המדיניות של הממשל במקום, יהודי סיביר לא חוו אנטישמיות חריפה כמו זו שממנה סבלו אחיהם מרוסיה האירופאית, בייחוד מעיירות קטנות. חנוקים במולדתם מאיסורים וצמצומים, מצויים תחת עינם הפקוחה של המשטרה, בהגיעם לחרבין, הם החלו במרץ רב ליטול חלק בחיי היהודים.

אך הבורות שגילו בדת ובתרבות היהודית העלו לא פעם גיחוך על שפתייהם של יהודים שהגיעו ממקומות אחרים ברוסיה.

הקהילה היהודית בחרבין התעשרה הודות לבואו של ד"ר אברם קאופמן ב-1912 עם רעייתו ברטה שוורץ, שהייתה רופאה אף היא. הנין של שניאור זלמן מצד האם, גילה כבר בצעירותו התעניינות בציונות והחל להיות פעיל בתנועה. בשוויץ, באוניברסיטת ברן, א.י. קאופמן למד רפואה ועסק בעבודה קהילתית, הוא היה ממלא מקום יו"ר של הסטודנטים היהודיים. באותה שנה הכיר מקרוב פעילים בתנועה הציונית, סופרים יהודים ידועים, משוררים ומוציאים לאור. ביניהם היו א.מ. אוסישקין, ח. וייצמן, נ. סירקין, ס. אנסקי, שלום-עליכם, ח.נ. ביאליק ועוד רבים אחרים. בפעילותו הציונית, לקח קאופמן ב-1906 חלק בקונגרס הציוני השישי בבזל. הוא השתייך לענף הדמוקרטי של וייצמן ואוסישקין והיה ביחסי ידידות עם השניים.

א.י. קאופמן היה לא רק רופא מומחה, היה גם איש מבריק, משכיל רוסי יהודי, והיה בעל כשרון ארגוני. בהיסטוריה של יהדות המזרח היה לו תפקיד מרכזי. לפי דבריו של אחד ממכריו, הוא העיר אותו מ"שינה עמוקה" והוביל אותו לקראת קשר עם העולם החיצון. מיד עם הגיעו לחרבין, א.י. קאופמן היה לא רק פעיל בחיי הקהילה היהודית, אלא גם בחיי העיר. פעילותו נשאה אופי רבגוני: הוא עבד כרופא בבית החולים העירוני, הייתה לו

מרפאה פרטית, היה שותף בכל המוסדות העירוניים של הקהילה, יחד עם רעייתו הרצה לפני אנשי הוראה, וכן בספריה הקהילתית. להיסטוריה היהודית של חרבין יש משקל רב גם לרב אהרון כיסלב, שהגיע לעיר ב-1913. היה לו ידע עמוק ביהדות וכן היה ידען גדול של הפילוסופיה והתרבות הכלל עולמית. הוא לא תחם את פעילותו בשטח הדתי בלבד. הוא צידד בציונות והיה פעיל בחיי הקהילה היהודית בעיר.

עם הגיעם לחרבין של א.י. קאופמן ורעייתו גברה בעיר הפעילות הציונית. ביוני 1912 נוסדה החברה הפלסטית, היא הפכה למרכז לפעילות ציונית לא רק בעיר אלא בכל המזרח הרחוק.

ב-1913 הופכת חרבין למרכז מסחרי גדול. היו בה למעלה מ-200 חנויות, 46 מפעלים ובתי חרושת, מספר רב של מכולות, מחסנים, בתי מלאכה ועוד. בכלכלת העיר היה ליהודים תפקיד רב, בייחוד בשטח של יצור מקומי - עצים, בתי עסק לתוצרת חלבית, טחנות קמח, תעשיית יין, טבק, סוכר ועוד.

וכך, הסוחר קבלקין רומן שהוזכר לעיל, עסק בהצלחה ביצוא חיטה וגרגרי סויה לאירופה. ב-1914 הקים בית חרושת למוצרי חלב בטכניקה מתקדמת. השמן שיוצר במקום מסויה נשלח לארה"ב. מעבר לגבולות חרבין נודעה החברה השייכת לסמיון סוסקין ואחיו. גם חברה זו עסקה ביצוא חיטה, גרגרי סויה, שמן, ריקים מסויה לאירופה. הספק העיקרי לעצים לחברה של מסילת הברזל הסינית המזרחית היה הסוחר הידוע מהמזרח הרחוק ליאונטי סקידלסקי, אשר קבל מהשלטונות הסיניים זיכיון על עצים ופחם ממכרות מוליסקי אשר ספקו פחם לחרבין ב-1910. משמעות גדולה הייתה לשילובם של היהודים באווירה הכלכלית בעיר. מספיק לציין, שיו"ר ועד הבורסה המקומית היה מהנדס יהודי מ.י. פריד. היהודים נטלו חלק פעיל בניהול העיר חרבין. וכך, מתוך 40 חברי העירייה 12 היו יהודים.

מצד אחד מצביע הדבר על פעילות בתפקידים בהם לקחו חלק יהודים, מצד שני - משקף את האווירה המיוחדת ששררה בעיר, אשר על פי דבריו של איש חרבין לשעבר, פרופסור ג.ו. מוליוחוב, מאופיינת "לא רק בידע ובהשכלה גבוהה העולה על כל שכבות החברה בעיר, אלא גם בראייה רחבה והכרה, סובלנות דתית, ללא דעות קדומות לאומיות, ולבסוף בתנופה תרבותית, עסקית רחבה.

גידול הקהילה וחזוק הבסיס הכלכלי אפשרו להעניק עזרה לנזקקים במסגרת הקהילתית. לשם אותה מטרה, הוקם ב-1913 הארגון "גמילות חסד", אשר העניק הלוואות ללא ריבית לסוחרים, אומנים ובתי עסק פרטיים. מתן העזרה הצילה אנשים לא רק מעוני, אלא גם מההשפעה השלילית של

חוסר מעש.

באוגוסט 1914 הגיעה לחרבין הידיעה על כניסת רוסיה למלחמה. הדבר עורר גל של פטרויות בקרב האוכלוסייה הרוסית בעיר. גם הקהילה היהודית לא נותרה אדישה. אך בו בזמן החלו להגיע ידיעות על גירוש מסיבי של ההתיישבות היהודית תחת הצו של המושל העליון, הנסיך ניקולאי ניקולייביץ', על עשרות אלפי פליטים, אשר לא היה להם מקום מפלט במסגרת החוק לתחום מושב.

כל הקהילה המובילה ברוסיה נרתמה לעזרת ההתיישבות היהודית, קוראת לממשלה להינתק מהחוקים המשפילים ולבטל את תחומי המושב. בפטרבורג הוקם "ארגון רוסי למתן עזרה לתושבים יהודיים, אשר סבלו מהמלחמה", בראש הארגון עמד שר לענייני פנים גרף י. טולסטוי.

נראה, שיהודי חרבין לא יכלו להישאר בצד בלי להגיש עזרה לאחיהם בצרה. בנובמבר 1914, התקיימה אספה של ועד הקהילה היהודי, ובה דנו בשאלת הגשת עזרה. וכך הוקם ועד לעזרת קרבנות המלחמה (אקופו). הוועד קרא לכל יהודי העיר להירתם לעזרה ולראות בה עבודת קודש. באסיפה הוחלט שכל חבר בקהילה יתרום יום עבודה אחד לקרן הנזקקים. הוועד שלח מכתבים לכל הקהילות היהודיות בסין ולחוף נהר אמור עם בקשה להירתם לעזרה.

הקהילה היהודית אשר מנתה באותה תקופה 5,500 איש, נענתה במהירות לקריאת העזרה לאחיהם ברוסיה. ביוזמת הוועד נערכו בעיר באופן קבוע קונצרטים, הרצאות, וההכנסות ממופעים אלו ניתנו לפליטים. פעם בחודש הועברו כספים לקרן הקהילה היהודית לעזרת קורבנות המלחמה אשר הוקמה באוקטובר 1914 בפטרבורג. זה נעשה בעקבות פניה לקהילה היהודית בחרבין על ידי מארגני הקרן.

החל מיוני 1915 החלו להגיע לחרבין פליטים ראשוניים מאזורים מוכי מלחמה - וילנסקי, קובנסקי, מינסק, פודולסקי ואחרים. עבורם נשכרו דירות אשר הותאמו לאכסניות בהן כל אחד יכול היה למצוא את מבוקשו. בנובמבר 1915 נפתח חדר אוכל לפליטים שם קיבלו מזון חם עניי העיר. פעילות הוועד הלכה והתרחבה. על מנת לבצע את כל המטלות הנוספות נבחרו ועדות רבות - ועד לענייני הגירה, רפואה, אסוף חפצים, חיפוש עבודה ועוד. באכסניות של הפליטים פעלו מדי יום מרפאות לחולים, משמרות של רופאים, בית מרקחת. כל העזרה הרפואית ניתנה חינם. על מנת להימנע ממגפות כל הבאים קיבלו חימונים נגד אבעבועות שחורות וקיבלו כרטיס חד שבועי חינם לבית מרחץ. חוץ מגמילות חסדים, עבור מובטלים עזר ועד אקופו בחיפוש עבודה ונתן הלוואה לפתיחת עסקים פרטיים. בתנאים של משבר כלכלי שפקד את העיר זו הייתה בעיה לא מבוטלת.

באוגוסט 1915, שרי האימפריה הרוסית נאלצו לבטל זמנית את קווי "תחום מושב". ההחלטה הייתה לא רק צורך ליציאה ממצב של ללא מוצא אשר נוצר עם הפליטים היהודיים, אך גם רצון לא לקלקל יחסים עם ארצות בנות ברית בעולם, שם כבר מזמן שפטו לחובה את האנטישמיות של הצאר הרוסי.

ההודעה על כך עוררה שמחה בקרב יהודי רוסיה ובהם תושבי חרבין. בהקשר זה, נישאה תפילת הודיה בבית הכנסת המקומי ואיחולי בריאות וניצחון למושל העליון (באותו זמן ניקולאי II) ולצבא הרוסי.

ההחלטה המדינית הקלה על תנאי ההגירה של היהודים, ורבים מהם פנו לאמריקה, נסים מהפוגרומים, עוני ואפליה. מאחר ובמערב נמשכה המלחמה, הפכה חרבין להיות בסיס עיקרי למעבר יהודי רוסיה הנוסעים לארה"ב. רוב המהגרים היו חסרי כל, תולים את תקוותם באחיהם לדת. העזרה בהחלט ניתנה. היקף העזרה הלך וגדל לאחר אירועי המהפכה ברוסיה ב-1917.

יהודי חרבין, כמוכל תושבי רוסיה נשטפו בגלי שמחה עם ההודעה על המהפכה בפברואר אשר ביטלה את התקנות שגרמו לסבל כה רב. עם זאת, כפי שהדגיש ביזכרונותיו א.י. קאופמן, "יהודי חרבין פגשו את המעשה לא כעבדים, אלא ככנים חופשיים של העם היהודי, אשר תמיד היה חופשי במסגרתו הרוחנית".

לאחר המהפכה בחודש פברואר, השלטון הזמני החליט לבטל את כל הצווים הלאומיים והדתיים המגבילים, בקרב יהודי רוסיה החל לצמוח גל של מפלגות, תנועות בעלות מגמות שונות: החל ממגמה קומוניסטית עד לדתית אורתודוקסית. במהרה פרצה ביניהם מחלוקת קשה. חרבין לא הייתה יוצאת מהכלל. במרס 1917, החברה הפלשתנית שינתה את שמה לארגון ציוני, אשר החלה להופיע תחת דגל משלה, ואשר פרשה את טווח פעילותה. מחוץ לציונים, הייתה פעילות ניכרת של חברי הבונד, פועלי ציון, צעירי ציון ואחרים. באותה תקופה, החזקים בקהילה היו יהודים אורתודוקסים. אם כי ההיאבקות בימים שלאחר המלחמה הייתה בין הזרמים השמאלניים (בונד, פועלי ציון) לבין הציוניים. עם הזמן, הפעילות של כל המפלגות היהודיות נעלמה ונותרה רק התנועה הציונית.

אירועי המהפכה באוקטובר 1917 לא השפיעו על חיי הקהילה. אלא אם רק נגעו ביהדות. אין ספק שהצהרת בלפור בנובמבר 1917 יצרה תהודה רבה יותר מאשר המהפכה ברוסיה, וגרפה אחריה שמחה גדולה בקרב הציונים. מכאן, הופכת פעילותם העיקרית בהגשת עזרה לקולוניאליזם היהודי בפלשתנה, ועם הזמן הופכת חרבין להיות מרכז אזורי לפעילות זו.

סיום מלחמת העולם הראשונה לא הביא

גאולה ליהודי רוסיה. עוד סבל רב נפל בגורלם. האירועים ברוסיה, חלקם במזרח הרחוק, הפכו את חרבין למרכז הגירה עיקרי. הקהילה היהודית הלכה וגדלה. על פי התכתבות משנת 1919 היא מנתה 7,554 איש, 16% מהאוכלוסייה הרוסית בעיר. בין היהודים הבאים היו עניים רבים והקהילה העניקה להם עזרה רבה.

באפריל 1920 עקב המצב הפנימי והפוליטי המתוח נוסדה על ידי הבולשביקים במזרח רוסיה רפובליקה מזרח תיכונית חוצצת. בתוכן הראשוני של ההצהרה נכלל גם סעיף העברת ניהול של מסילת הברזל הסינית המזרחית. הדבר עורר תגובה מיידית זועמת מפקינג. באוקטובר 1920 תחום מסילת הברזל הסינית המזרחית קיבל תואר חדש של אזור מיוחד במזרח על ידי השלטונות הסיניים. עם זאת, יש לציין שהשלטון הסיני למעשה לא התערב בחיי המושבה הרוסית של חרבין. מצדו, רוב הרוסים שאף להתרחק מהמאבק הפוליטי ולעסוק בענייני דיומא. יחד עם זאת, לא היו אדישים לגורל מולדתם הקודמת.

באוגוסט 1921 נודע על הרעב הגדול שפקד את רוסיה. האחראי על הרפובליקה החוצצת במסגרת תחום מסילת הברזל היה א.ק. אוזורנין אשר פנה לכל הארגונים הקהילתיים לקחת חלק בהצעות לספק עזרה לרעבים ברוסיה. הנהלת חדו (הקהילה היהודית בחרבין) יחד עם עוד 43 ארגונים שונים של העיר שלחה את נציגיה. ליו"ר הנציגות של הוועד אשר לקח על עצמו את עבודת הארגון נבחר א. קאופמן.

במהרה החלו להגיע מאוקראינה ומרוסיה ידיעות על פוגרומים רווי דם. ידיעות אלו עוררו זעם רב בקרב ארצות שונות בעולם: ארגוני עזרה הדדית יהודית מיהרו להושיט עזרה. ההשתתפות באבל הייתה חזקה במיוחד אצל יהודי חרבין. על מנת להגיש עזרה, באוקטובר 1921 הוקם ועד לעזרה של המזרח הרחוק לעזרת יתומים וקורבנות הפוגרומים ובהם 22 נציגים מארגונים יהודיים שונים. הוחלט לפנות למזרח הרחוק קבוצה של יתומים - קורבנות הפוגרומים עם התחייבות לתמיכה ולחינוך עד אשר יעמדו ברשות עצמם. הוועד היה צריך לפנות לשלטונות מוסמכים לבקשת פינוי 200 יתומים מאוקראינה לחרבין בגיל 4 עד 8. בנוסף, 20 משפחות יהודיות עשירות הביעו את רצונן לתמוך בעוד 50 יתומים. עד מהרה, גם סוחרים מהמעמד הבינוני הודיעו על רצונם לתמוך בעוד 122 ילדים נזקקים. אך השלטונות האוקראיניים והרוסיים סרבו להצעות אלו, בטענה על קושי פניני עקב הריסת מסילות ברזל, וחשש ממגפות ועוד.

ההצעה שהגיעה ליהודי חרבין להפנות כספים לעזרה לשלטונות שיעשו בהם כראות עיניהם נתקלה בסירוב. לסכום הגיעו לפשרה: ועד היהודים של המזרח

הרחוק לוקח תחת חסותו אחד מבתי הילדים באוקראינה, באחד המקומות בו ארעה השחיטה. ההחלטה נפלה על העיר חרקוב ו-500 יתומים הפכו לנתמכים של הקהילה היהודית בחרבין. על מנת לקיימם הועברו כספים, ומצרכי מזון.

בשנים 1921-1922 הגיעו לחרקוב שלוש פעמים נציגים של הוועד. ב-1922 במסגרת הכנס הבינלאומי היהודי הוחלט על העברת יתומים אשר נפגעו מהפוגרומים באוקראינה לארצות שונות. בית הילדים בחרקוב שהיה בחסות הקהילה היהודית בחרבין הועבר במלואו ב-1923 לארגנטינה. אך דאגת הקהילה לילדים לא פסקה. על חשבון יהודי חרבין, נפתח בחרקוב חדר אוכל, שם קבלו פעמיים ביום מזון 875 ילדים עד גיל 14, היה זה חדר האוכל היחיד בעיר, וכן ניתנו לילדים ביגוד ועזרה רפואית.

במסגרת עזרה לקורבנות הפוגרומים ארגן הוועד איסוף בגדים ומזון אחת לשבוע. העבודה נעשתה בתיאום עם ועדה קהילתית ברוסיה שהגישה עזרה ליתומים - קורבנות פוגרומים וכן על ידי הוועד המרכזי של יהודי המזרח הרחוק. ידוע, שיו"ר האחרון היה שר לעניינים בינלאומיים ל. לוקס - במאי 1922 הוא הגיע לחרבין ונפגש עם א. קאופמן.

חרקוב הייתה הכתובת היחידה עבור יהודי חרבין למשלוחי עזרה. ב-1922 ארבעה קרונות עם מוצרים נשלחו עבור הקורבנות לסמרה. סך הכל בין השנים 1921-1922 נשלחו על ידי יהודי מנצ'וריה חמישה משלוחים גדולים של מוצרים כשכל משלוח כלל 30 קרונות. העזרה שהוגשה על ידי תושבי חרבין הצילה מאות חיים בתוך רוסיה הרעבה, ולכך יש סימוכין במכתבים שנשלחו להנהלת הקהילה.

הפעילות המבורכת הזאת - הייתה אחת הפעולות המבריקות בתוך ההיסטוריה של הקהילה היהודית. יש לציין, שלאחר אוקטובר 1917 יהודי חרבין שהיו אזרחי רוסיה הפכו ברובם לפליטים. העזרה שהושיטו לאחיהם הנזקקים הפכה לגשר יחיד הקושר אותם למולדתם הקודמת, ואשר לרובם לא שימשה כאם אוהבת. בואם של הבולשביקים לא הגדיל את רגש האהבה ואת זה הבינו יהודי חרבין. אמנם, הם העריכו את השאיפה של השלטונות הרוסיים למגר את האנטישמיות. "אנו כמובן מבינים, - כתב עיתונאי בעיתון סיביר פלשתינה ב-1920, - שבזמן שקיים השלטון הסובייטי - הוא השלטון היחיד, אשר יכול להבטיח ליהודי רוסיה יכולת קיומית, ובכוח סמכותו, ללא מחסום בפני לחצים במלחמה מול גורמים המתסיסים פוגרומים". יחד עם החלטה גורפת זו, היא נתקלה בפעילות בולשביקית של תנועת יבסקציה (תנועה יהודית בתוך מחלקה ליחסים בינלאומיים), אשר מטרתה הייתה להוציא מהשורש את כל האותנטיות הלאומית בתוך היהדות הרוסית. "השלטון

הבולשביקי אשר אינו נותן יד לפוגרומים - גרם להרס אדיר ביחסי כלכלה ודת לאומיים" - ציין אותו העיתון.

בנוף האירועים שהתרחשו ברוסיה הסובייטית, הלך וצמח הרעיון הצינוני. בקהילה היהודית בחרבין הלך והתחזק הרעיון. הצינונים המקומיים הידקו קשרים עם מובילי הארגונים, וכן עם מרכזי התנועה הצינונית בסיביר ובארול. בסוף דצמבר 1918 א. קאופמן נסע לאירקוצק כנציג משלחות של קהילות יהודיות והרצה לפנייהם. בינואר 1919 הוא נבחר להיות נציג מטעם המזרח הרחוק בתנועה הצינונית ועם כל המרץ החל לפתח את העבודה הצינונית במזרח הרחוק, כשהוא נוסע לערים שונות באזור.

בסוף מרץ 1919 התקיים בחרבין כנס של התנועה הצינונית במזרח הרחוק, בהם השתתפו נציגים מבלגובצ'נסק, ולדיבוסטוק, מנצ'וריה, מוקדן, חרבין ושנחאי. שם גם הוקם משרד למידע זמני-פלשתיני, אשר מטרתו הייתה: (1) מידע מקיף על החיים בפלשתינה, (2) הגירה מסודרת, חלוקת אשורות, ארגון משרד תעסוקה למהגרים מסיביר, עזרה לעולים לארץ (ארגון קבוצות עבודה מסיביר, מפעלים שיתופיים על אדמות הקרן), (3) גיוס הונם של יהודי סיביר עבור פלשתינה, (4) במסגרת משרד העבודה ארגון סחר ומוצרים על מנת לנצל כראוי את המשאבים הכספיים בפלשתינה, (5) הקמת הוצאה לאור מיוחדת ליהודי סיביר והמזרח הרחוק.

באוקטובר 1920 יצא לאור השבועון הראשון "סיביר פלשתינה". באותה שנה הייתה זו הדפסה יהודית ראשונה במזרח הרחוק. תוכנו עסק במידע על פלשתינה, בעיות הקשורות להתיישבות, חומרים על חיי קהילות יהודיות במזרח הרחוק, סיביר ורוסיה בכללותה, וכן על יהדות מעבר לגבול. במשך מחצית השנה הראשונה היה עורכו א.א. יבזרוב, ומאוחר יותר לאורך 23 שנה (מ-1925 כאשר שונה שמו ל"חיי היהודים") - א. קאופמן. מכאן הלכו וגדלו הוצאות לאור יהודיות בחרבין. באותה עת יצאו לאור 12 עיתונים יהודיים וכתבי עת בשפה הרוסית (חוץ מעיתון השמאל "המזרח הרחוק" באידיש).

הפעילות של התנועה לעליה לפלשתינה, בה היו פעילים יהודי המזרח הרחוק, אילצה הכנות מרובות לנוסעים להתיישבות בתנאים קשים על אדמה חדשה. עוד ב-1919 קמה תנועה להקמת מחלקה בתנועת ה"חלוץ" להגשת עזרה לעבודת אדמה בפלשתינה. הקבוצה מנתה צעירים אשר התכוונו להתיישב במזרח הקרוב. התנועה הצינונית המקומות העניקה תשומת לב רבה לאידיאולוגיה שלהם, להכנה מקצועית ופסיכית. מעבר לגבולות חרבין הייתה ידועה תנועת הספורט מכבי אשר הוקמה ב-1920. במאי 1921 התקיים בחרבין כנס ארגונים של צעירים יהודיים במזרח הרחוק הנסמך

על "בסיס פלשתיני". הוא התבסס על הארגון הציוני "החבר" בעל מטרות לאומיות, וחינוכיות-תרבותיות.

ב-1922 החלו ביסוד תנועה של נשים ציוניות. בראש התנועה עמדה ב.י. שוורץ-קאופמן (עם מותה ב-1925 עבר התפקיד לידי מ.פ.פריזר). התנועה קיימה קונצרטים והופעות ערב כשהיא מזמינה לשם כך מוסיקאים ידועים. (בח"י המוסיקה העשירים של חרבין היה ליהודים תפקיד מרכזי). האמצעים הכספיים שנאספו הועברו לקרן התנועה וכן הועברו לנזקקים. במאמצי הנשים הוקמו בעיר גן ילדים ובית ספר עממי לילדים מגיל 6 עד 10 ובו שלוש כתות לימוד. בעיר פעלו עוד ארגונים ציוניים שונים בעלי נטיות שונות. המידעון "כל חרבין" בשנת 1926 מונה אותם בשמותיהם: מחלקה לציונות העולמית, משרד אזורי של המזרח הרחוק בקרן הציונית העולמית, ועד קרן היסוד - קרן להקמת פלשתינה, וכן מחלקה לתנועה הציונית של הנשים (ויצ"ו). למרות חילוקי דעות, כלם נרתמו לעזרה להקמת מדינה יהודית בפלשתינה. תפקידם גדול בפיתוח ההכרה של יהודי חרבין בצורך הלאומי ורובם עלו מאוחר יותר לישראל.

ב-1928 הוקם ארגון חדש לוחם למחצה בשם ברית טרומפלדור (בית"ר), שם חוו הצעירים הכנה: רוחנית, פיסית (נכון יותר דרכי לחימה וספורט) ומקצועית (הענקת מידע הדרוש לעבודה בפלשתינה). כל חבר בבית"ר חייב בלימוד השפה העברית. את העבודה העיקרית של בית"ר בחרבין ארגן א.י. גורביץ', אשר היה עד עזיבתו את אירופה ב-1929 פעיל בתנועה של ז'בוטינסקי. הוא היה מנהיג תנועה זו בסין ונמצא בחרבין עד 1939.

כפי שכותב בזיכרונותיו חבר בית"ר לשעבר יעקב ליברמן, "לבית"ר חרבין היה שם אשר יצא ממסגרות המטרות שיועדו לו ובעיות הקשורות לחינוך הצעירים היהודים ברוח של הוגי הציונות וחלוצים לעתיד של מדינה עצמאית יהודית. בית"ר הפך למגן הכבוד היהודי, לוחם, מבטיח הגנה וסמל לערכי היהדות".

ואכן, כאשר ב-1931 הוקמה מפלגה פשיסטית רוסית, חברי בית"ר לא פעם השתתפו בקרבות אגרוף עם חברי המפלגה אשר ניסו להטיל טרור על האוכלוסייה היהודית.

ב-1920 הפכה חרבין למרכז הגדול והמאורגן היטב של היהדות הרוסית במזרח הרחוק. למעשה, זהו העשור הפורה ביותר בהיסטוריה של הקהילה היהודית. מספר החברים הלך וגדל, ניתן לקשור זאת עם הקמת רפובליקת המזרח הרחוק ב-1922 והשתלטות השלטון הסובייטי על מזרח רוסיה. לחרבין הגיע גל של מהגרים, ביניהם לא מעט יהודים. באותה תקופה הגיעו לעיר יהודים שהיו פעילים לא רק בשטח הכלכלי

בקרב הקהילה היהודית במזרח הרחוק, אלא גם מנהיגים של קהילות יהודיות ופעילים פוליטיים במפלגות ובתנועות יהודיות.

הפעילות של הקהילה היהודית באותן שנים הלכה והתרחבה, היא הקיפה יותר ויותר את כל שטחי החיים של יהודי העיר. דבר שעזר עם הזמן להפוך את הנהלת הקהילה למבנה מספק, היכול להתקיים בכל מצב ולספק את חיי הפעילים בהווה הפוליטית המעוררת של מנצ'וריה.

מסתבר, שלא כל יהודי חרבין השתייכו לקהילה הרוחנית. כתמיד, רב היה השוני בהשקפות הפוליטיות: החל מבולשביקים עד מונרכיסטים, דבר ייחודי ליהודים שהיו משוללי לאומיות וזהות עצמית. אך גם בין אלו, שחשו עצמם יהודים, לא הייתה התארגנות פוליטית עצמית, הם השתתפו במפלגות ובתנועות לאומיות שונות, מנהלים ביניהם מאבק אידיאולוגי. לפי דבריו של יוצא סין, פרופסור ב. ברסלר - "טווח רחב יותר תפסו יהודים בעלי דעות א-פוליטיות. חלקם למדו בבתי ספר סובייטיים, חלקם - בבתי ספר רוסיים (למהגרים), חלק אחר - בתי ספר יהודיים". "יוחד עם זאת - מצייין פרופסור ברסלר, על אף ההבדלים הצלחנו (חוץ ממספר מצומצם של קיצוניים) לחיות בשלום". יתרה מכך, במקרה של התרעה בפני אסון, או דבור על יהדות בעולם או על התיישבות יהודית בעיר, הם הדגימו סולידריות גמורה.

ב-1918 בערב התרמה, הוחלט על בניית בית ספר תיכון יהודי - אחד המוסדות הטובים ביותר בעיר. מטרת הלימוד היה "למזג בין מדעי היהדות לתרבות עולמית". ב-1921 יכלו הילדים היהודים לרכוש השכלה לא רק בבית הספר התיכון היהודי ובתלמוד תורה (אשר נבנתה הודות לתרומת משפחת סקידלסקי) אלא גם בבית הספר למסחר (חוקו). שם למדו רוסים, טטרים, ארמנים, גרוזינים, אוקראינים וסנים, אך מניין היהודים ביניהם היה בין 40% ל-50%. מנהלו הראשון והמיתולוגי היה פרופסור נ.ו. אוסטרלוב. הוא הניח את היסודות של מוסד אשר העניק רמה גבוהה לכל תהליך הלימוד במסגרת ההוראה המסורתית הרוסית תוך ניצול הניסיון מחוץ לגבולות המדינה. לתלמידים היהודים ניתנה אפשרות לקחת במקום שיעורים בכרית החדשה שיעורים ללימוד ההיסטוריה והספרות היהודית. ההוצאות הכספיות הכרוכות בלימודים אלו כוסו על ידי הקהילה היהודית בחרבין. בוגרי בית הספר למסחר שהיה קיים 10 שנים קבלו השכלה רחבת ידיים, דבר שהבטיח להם לבסוף להתקבל לאוניברסיטאות בארצות שונות בעולם.

הקהילה דאגה גם לאנשים מיעוטי יכולת, אשר לא יכלו להבטיח לילדיהם השכלה באותה רמה. ב-1921 הודות לוועד הנשים לגמילות חסדים נפתח בית ספר למלאכה,

שם למדו כ-40 נערות, חינוך, את מלאכת הגזירה והתפירה.

ב-1921 נפתח בית זקנים, אשר נבנה הודות לתרומות של ס.מ. ו.א. רבינוביץ'. הוא עמד לרשות זקנים עריריים וכן לאלו שקרוביהם לא יכלו לקיימם. הבית היה בנוי לאכלוס 25 איש בפנסיון מלא. עם הזמן גדל מספר הנזקקים. על מנת לאפשר עזרה רפואית חינוך לאנשים מיעוטי יכולת הוקמה קרן בשם "משמרת חולים". ב-1925 פעל מקלט לחולים כרוניים. סך הכל במסגרת הקהילה פעלו ששה מפעלים של גמילות חסדים בעלי נטיות שונות. בגמילות חסדים עסקו גם ארגונים דתיים ותרבותיים. כפי שמדגיש בזיכרונותיו בנו של א.י. קאופמן, ת. קאופמן, "כל יהודי בחרבין ידע, שדואגים לו במקרה של מחלה, ערירות וזקנה. ואכן, איש מהם לא ידע רעב או מחסור בגם מעל ראשו וללא עזרה רפואית. לא היה ילד שנמנעה ממנו השכלה מחוסר כסף. כל יהודי ידע, שיקבל את התמיכה הסוציאלית וההגנה מצד הקהילה שלו". ג.ו. מליחוב כותב "הקהילה היהודית בחרבין, בחל מהשנים 1918-1920 הייתה בעלת רשת של מוסדות לגמילות חסדים, הפתוחים בפני כל הלאומים, ולקחה חלק פעיל בעזרה לכל המהגרים הרוסיים".

ב-1923 נפתח על ידי יהודי רוסיה בחרבין בנק יהודי עממי, במטרה לתת עזרה לסוחרים יהודיים לשם הרחבת עסקיהם. כל מפקיד הפך לבעל מניות בבנק עם זכות לקבלת הלוואות. הודות לעבודתה המסורה של ההנהלה, היה הבנק המוסד הזר היחיד שהאריך ימים בסין עד 1951.

אחת הדאגות המרכזיות של ועד הקהילה הייתה לארגן רפואה ברמה גבוהה ליהודי העיר, בראש וראשונה למיעוטי יכולת. עדיפות זו התקבלה קודם כל על ידי מנהיג הקהילה - דוקטור א.י. קאופמן. עם גידול האוכלוסייה היהודית בעיר היה הכרחי להקים בית חולים יהודי בעיר. ב-1922 אישרה הנהלת מסילת הברזל הסינית המזרחית את הבקשה שהופנתה אליהם מ"משמרת חולים" והקצתה להם שטח אדמה למטרה זו. עקב קשיים כלכליים נדחתה בניית בית החולים. לבסוף, הודות למאמציו של א.י. קאופמן ובתמיכת חברי הקהילה, קודם כל אמידיה, החל לפעול בנובמבר 1933 בית החולים. היו בו 24 מיטות, מתוכם 10 מיטות חינוך. במקום עבדו 25 רופאים משטחי רפואה שונים. החולים היו ברובם יהודים, אך לא סרבו להושיט עזרה גם לאחרים. הרופאים לקחו חלק במאבק במגפות שונות, וכן הושיטו עזרה לנזקקים לאחר השיטפון הגדול ב-1932. חברי בית"ר ארגנו סירות לכל הנזקקים, ללא הבדל לאום, תוך הגשת תרופות, מצרכים והובלת רופאים.

בתנאים של חוסר יציבות פוליטית השקיע ועד הנהלת הקהילה מאמצים לשמר את יסודות היהדות ולהבטיח שביעות רצון

מיהודי הישוב. תשומת לב מיוחדת יוחדה לחיי היהודים במקום ובעולם. הקהילה עמדה מהצד בכל הנוגע לבעיות אחרות או התייחסה אליהם רק במידה והדבר נגע ביהודים. כמו תכנון הבנייה בעיר, כאן נענו לכל הצרכים של העיר, אך לא התערבו במאבקים פוליטיים. אין ספק, שהתפקיד הראשי למחלוקת בין הארגונים הפוליטיים בעיר היה יחס לבולשביקים ולשלטון הסובייטי. הקהילה, לא התערבה בוויכוחים, והביעה את יחסה רק בקשר לבעיות של יהודים. וכך, נבחן בקביעות יחס הקומוניסטים לציונות, רדיפתם את השפה העברית, סגירת בתי הכנסת, נקיטת אמצעים נגד רבנים. עם זאת התנהלה מלחמה בלתי פוסקת על ידי רוסיה הסובייטית נגד אנטישמיות. כל הניסיונות למשוך את הקהילה היהודית של חרבין לאחד הממנות הפוליטיים נתקלו בהתנגדות, כאשר באחד העיתונים המקומיים הופיע מאמר של סמירנוב, אשר ניסה "להגן" על יהודים מאשמת התנגדות לבולשביזם, הוא הדגיש שהיהודים תמיד היו ונשארו בין תומכי הרוסים הלבנים, ענה לו העיתון "חיי יהודים" בתשובה הבאה: "אין צורך לחלק את נקודת ההשקפה של הבולשביזם או להיות בשורות של קומוניסטים, יתרה מכך, אפשר להתנגד לרדיפה חסרת היגיון ברוסיה אחר הציונים, להפגין נגד רדיפה חסרת שחר של הלשון העברית, אך אסור להכחיש עובדות קיימות... השלטון הסובייטי נלחם באנטישמיות, מעניש אנשות את עושי הפוגרומים". המאמר הסתיים במילים: "לא, אדון סמירנוב, איננו חברים לדרך". יחד עם זאת הקהילה תמיד שמרה מרחק מארגונים סובייטיים, אשר השפיעו על מסילת הברזל הסינית המזרחית, אם כי באותן שנים ראו היהודים הרוסיים את עצמם כרוסים והגיבו מיד על האירועים אשר נגעו באחיהם הרוסים. וכך, ב-1928 בלהט התנועה האנטי-דתית ב.ס.ו.ר, שלח ועד הקהילה 1,500 \$ דרך ברלין עבור יהודי ב.ס.ו.ר ועוד 500 \$ לרבנים הרעבים בכסרביה. ועד הקהילה היהודית בחרבין פנה ליהודי העיר בבקשת עזרה במילים הבאות: "הצורך בעזרה בקרב יהודי רוסיה אדיר. אנו, יהודי המזרח הרחוק, אשר יהדות רוסיה קרובה לליבנו, חייבת בראש וראשונה להושיט יד לעזרה. שכל אחד מאתנו, אשר ישב בליל הסדר יוכל במצפון שקט לומר, שמילא את מחויבותו לאחיו בצרה". במסגרת מבצע הסולידריות בעיר התנהל איסוף אמצעים לטובת הרבנים הסובייטיים, אשר נשללו מהם כל זכויותיהם (כמו מעובדים של עדות אחרות). הכסף נשלח לברית המועצות אך לא ידוע אם הגיע ליעדו. האירועים אשר התרחשו בשלטון הסובייטי עמדו יותר ויותר לרוץ בפני קשרים בין יהודים מקומיים לאלו שברוסיה. לכך תרמו גם האירועים שהתרחשו במנצ'וריה. ב-1927 התרחש

קרע בין ב.ס.ו.ר לסין וב-1929 פרץ סכסוך אלים במסילת הברזל הסינית המזרחית ובעקבותיו הוסר השלטון הרוסי ואת מקומו תפס השלטון הסיני. למרות כל האירועים, חיי היהודים בחרבין לא נפגעו, אך התנאים הורעו ללא ספק. על כלכלת העיר השפיע המשבר הכלכלי העולמי של 1929. בעיר היה מצב של חוסר יציבות פוליטית. דבר אשר עורר את הגירתה של האוכלוסייה הרוסית כולל יהודים גם מאזורים אחרים ברחבי סין, קודם כל שנחאי. רבים נדדו גם לארה"ב, קנדה ואוסטרליה. הצעירים היהודים הציוניים עזבו לפלשתינה. תנאי החיים בחרבין, יצרו עם הזמן דפוס תרבותי-פסיכולוגי של יהודי מקומי. אלו שהגיעו לעיר לפני המהפכה הרוסית חשו עצמם כחלק מגולי רוסיה, אך יכלו בכל זאת ללמוד תרבות, שפה, היסטוריה ומסורת של עמם, ולפתח תרבות וייחודיות משלהם. הייחודיות של הקהילה היהודית בחרבין מסתכמת, מבחינתנו בכך, שהייתה סוג של גולה בתוך גולה, מצד אחד, היא הייתה חלק מהגולה הרוסית אשר התגוררה בעיר, מצד שני - קבוצת גולים עצמאית, עם כל קווי המתאר האתניים בתוך עצמה. יהודי חרבין ברובם היו אמידים ובעלי השכלה ותרבות גבוהים. שומרים על תרבות ועל סובלנות דתית, התבוללות מחוץ לחוק, כשהם נצמדים לערכים לאומיים ומסורתיים, והעיקריים ביניהם הם עזרה לזולת וסולידריות. תנאי החיים, החינוך, ההשכלה יצרו אצל היהודי מחרבין זהות יהודית מפותחת ונכונות לשמרה. ככלל, הם לא נבדלו במנטאליות שלהם מהיהודים אשר התגוררו בעיירות של רוסיה הצארית, ואשר היו קורבנות הפוגרומים. חשיבות רבה נודעה לשמירה על תרבותם הכפולה ושפתם הדו-לשונית והדבר המשמעותי ביותר, טמון בחינוך שהעניקו לדור השני של יהודי חרבין. נראה, שהדור אשר נולד בחרבין איבד מסיבות מובנות את הקשר הרוחני עם רוסיה. הנה כך כותב על הדור שלו ת. קאופמן, אשר נולד בחרבין ב-1924 וחי בה עד דצמבר 1949: "למדנו את השפה הרוסית, אך מעולם לא ראינו את עצמנו כרוסים". אכן נראה שהקשר היחיד עם רוסיה היה לא רק בזכות השפה. הם התגוררו בחלק של חרבין בו התנהלו חיים דומים מאד לרוסים (לא סובייטיים). ארגון הווי החיים במטבח, ולבסוף במשחקי ילדים (משחקי כדור, החלקה על קרח, מזחלות ועוד) - כל אלו אם לשפוט על פי זיכרונותיהם, היה נוהג רוסי. בנעוריהם ביקרו במסעדות רוסיות, קונצרטים בכיכר, בהם הופיעו המבצעים המעולים ביותר - יוצאי רוסיה. נראה, שזהותם התבססה לא רק על ההווי המשפחתי, לא רק ערכים מסורתיים, אך גם האווירה של העיר, אשר הפכה באותן שנים לאחד המרכזים הגדולים ביותר של

ההגירה הרוסית. מחזיקים בזהות יהודית ייחודית וחולמים על מולדתם ההיסטורית, הם לא סתם דיברו רוסית, אלא גם אהבו את הספרות הרוסית, ותרבות המוסיקה. בחייהם בחרבין היו הם יהודים רוסיים עם קווי מתאר השייכים לקבוצה זו.

ב-1930 החלה שקיעת הקהילה היהודית. למרות זאת נמשכה פעילותה. בשנים של הכיבוש היפני במנצ'וריה (1931-1945) השלטון החדש לא הראה כל עמדות פוליטיות נגד היהודים. זה איפשר להנהלת הקהילה (חדו) לעסוק בתעמולה אנטי-נאצית ומאוחר יותר להושיט עזרה לפליטים יהודיים מאירופה. רוב מוסדות הקהילה המשיכו לפעול. עם זאת, הוטלו עוד ועוד הגבלות על הפעילות של הקהילה על ידי השלטון הכובש. השלטונות היפנים לא יצאו נגד הפעילות של המפלגה הפשיסטית הרוסית. אך את המכה המכרעת על יהודי חרבין הנחית הכיבוש הסובייטי ב-1945.

הנהלת הקהילה דוכאה, מנהיגה א.י. קאופמן נשלח לברית המועצות ובילה 16 שנים בבתי הסוהר ובמחנות כפיה של סטלין. יהודים רבים, קודם כל הפעילים והאמידים יותר, ניזוקו גם הם.

עם הקמת מדינת ישראל ב-1948 החל גל הגירה ענק של יהודים מסין. ב-1959 החליטה ממשלת סין על הלאמת הון זה, בעקבות ההחלטה איבדה הקהילה היהודית הקטנה את רכושיה האחרון ולמעשה פסקה מלהתקיים, אם כי בתחילת שנת 1960 עדיין נותרו בעיר 48 יהודים.

יהודי סין שהגיעו לישראל הקימו ב-1951 את איגוד עולי סין אשר שינה את שמו לאיגוד יוצאי סין. בראש הארגון עומד בנו של דוקטור א.י. קאופמן - ת. קאופמן, אשר מהווה דוגמה לנאמנות לאידיאלים של נעוריו, מסורת של עזרה לזולת ואחווה. בתקנון של האיגוד נרשם, שהמטרה העומדת בפניהם היא לאחד את כל יוצאי המזרח הרחוק ומתן עזרה כללית ועבודה משותפת. כמו כן, האיגוד מהווה מקום המשמר את ההיסטוריה של יהודי חרבין וערים אחרות בסין, מעניק עזרה בעלת ערך רב לחוקריה. למחברת המאמר הייתה זכות גדולה לעבוד בארכיון של האיגוד הודות להזמנתו האדיבה של ת. קאופמן, תוך גילוי עניין ועונג רב בפגישה איתו ובחבריו לעבודה. אחד הדברים המופלאים שבהם נתקלתי, הייתה העובדה שאלו אנשים שכבר אינם צעירים ואשר שורשיהם נטועים בתוך מולדתם האמיתית, אך לא איבדו את שורשיהם. הם מדברים בשפה רוסית מעולה, מגלים ידע רחב בהיסטוריה ובתרבות של רוסיה. עם היותם ישראלים מזה עשרות בשנים תוך הזרמת כוחות ואנרגיות לצמיחת מדינתם, הם שומרים בליבם את חרבין - עיר של נעורים נפלאים בתוך אי של יהודי רוסיה.

יוצאי סין בביתו של סגריר סין

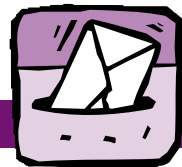

יוצאי סין בביתו של שגריר סין

שלום רב,

דודי Adolf Mayer, האח של אבי, ברח בשנת 1939 מווינה, כנראה לדנציג ומשם לשנחאי שבסין. כול מה שידוע לי עליו הוא שהוא התגורר ב-28 yuenchang road hongkew. היה לו בית מלאכה לשיפוץ דברי אומנות. ב-28.7.1939 הוא העביר מכתב לשלטונות הגרמנים בווינה בו ביקש לאפשר לאשתו הדוויגה ולאמו לוטה לצאת מווינה לסין. למכתב צורפו אישורים מהקונסול הגרמני בשנחאי ומהמשטרה המוניציפאלית של העיר, בהם נאמר שהוא יכול לפרנס את שתיהן. השתיים לא קיבלו את האישור והן נשארו בווינה ובטריזנסטאט עד סוף המלחמה ונותרו בחיים.

דודי נפטר ב-1.10.1941 ונקבר למחרת היום בבית העלמין היהודי ברחוב פוינט. אודה לכם מאוד אם יש ברשותכם חומר כלשהו עליו ואולי תצלום של המצבה שלו בבית העלמין, אשמח מאוד לקבלו. אם אין לכם חומר עליו אבקשכם לפרסם את פנייתי בעיתונכם ואולי מישהו הכיר אותו ויכול לספר לי עליו.

דוד אחר שלי, אחיה של אמי, Herman Glaser, שהיה פרוון במקצועו, שהה אף הוא באותה תקופה בשנחאי ושני הגיסים היו מיוודים. הרמן נשאר בסין עד לכניסת הקומוניסטים לעיר. הוא הגיע לארץ, שהה פה זמן קצר מאוד ונסע למונטריאול שם נפטר אחרי זמן לא רב. אם יש לכם מידע עליו ועל התקופה שהיה בסין מאז ברח אליה, אודה לכם מאוד אם תמציאו לי אותו ואבקש לפרסם גם שאלתי זו בקשר אליו בעתונכם.

שמי הוא אריה מאיר. כתובתי היא רחוב אורן 23 חיפה ומספרי הטלפון שלי הם 04-8247502, 05-6897387 וכתובת האי מייל שלי היא meir1935@netvision.net.il

**בברכה ובתודה
אריה מאיר**

שלום,

סבא שלי דב (ברל) זלמנוביץ' נפטר לפני כ-4 שנים. הוא היה ניצול שואה ותמיד סירב לשתף אותנו במה שעבר עליו. לאחר מותו מצאנו קופסה ובה תמונות מתקופת המלחמה ואחריה. אין לנו מושג מי האנשים שמצולמים איתו בתמונות ואולי כבר אינם בחיים, אבל אם שרדו את המלחמה בטח יש להם ילדים או נכדים שעדיין בחיים ויכולו לזהות דמויות ולעזור לנו לגלות "חורים שחורים" מסיפור המלחמה שלו שחשוב לנו לשמר ואולי אולי אפילו למצוא משפחה.

אם מי מכם מזהה ויודע לעזור לנו אנא צרו איתי קשר למייל: או לנייד: 054-3519121. lirontraub@gmail.com
אודה לכם מאוד אם תעזרו לי להפיץ את המייל לכמה שיותר אנשים כי אי אפשר לדעת מאיפה תבוא העזרה.

תודות, לירון טראוב.

סיפור חייו בקצרה (מהמעט שאנחנו יודעים):

סבא נולד בשנת 193 (עד יום מותו היו ויכוחים על השנה המדויקת) בעיירה קטנה על גבול בילרוס בשם נובוגורודק. אביו פייבל-יוסף (שרגא) היה סנדלר ואמו שושקה הייתה עקרת בית ועבדה בעבודות רבות ונוספות (אפיית לחם ומכירתו בבתי גבירים, מכירת חלב, תופרת שמיכות עפ"י הזמנה ועוד).

בשנת 1941 (ככל הנראה) הוא הוכנס לגטו. בשנת 43 התקיימה הסלקציה הגדולה בה פקדו על כל היהודים פרט למעטים שנתמכו ע"י היוזנראט להשתטח על האדמה ואת השאר הכניסו לבית גדול בקרבת מקום. היהודים ששכבו הבינו מהר מאוד שעומדים להרוג את כולם ופרצה מהומה גדולה כאשר הם החלו לרוץ ללא סדר לעבר הבניין וסבא שלי ביניהם. אחד הנאצים שבר את הקת של הרובה שלו על הראש של סבי, מה שלא הפריע לו להמשיך לרוץ ולהיכנס לתוך הבית וכך נשאר בחיים כאשר כל משפחתו נשארה מאחור... כל שנותר לו היה להסתכל אחורה לעבר קבוצת האנשים שבהם משפחתו מובלים למרחק של כמה מטרים מהם ונורים למוות. במשך כשעתיים-שלוש נמשכו הירויות... בסה"כ מכל אלפי היהודים נותרו רק 200 בחיים. קומץ קטן מתוך תושבי הגטו ששרדו וסבא ביניהם תכננו בריחה מהגטו. במשך כחודשיים הם חפרו מנהרה מתחת לאדמה שהובילה אותם מחוץ לגדרות הגטו. בסיום החפירה הם לקחו איתם אנשים נוספים, בסה"כ הם היו כ-100 איש. במהלך היציאה מהמנהרה היה הרבה כאוס ובטעות הם פנו מערבה לכיוון החיילים הגרמנים במקום מזרחה. מהטעות הזו ניצלו 24 בני אדם בלבד. סבא ברח עם חבר בשם גדליהו (שוב, אין לנו מושג מי האדם ולא שמענו עליו מסבי. אנחנו יודעים שכלל הנראה הם שרדו יחד את המלחמה, אבל מה היה אח"כ נשאר בגדר תעלומה). במהלך הבריחה הם פגשו בפרטיזנים והצטרפו אליהם למחנה והיו פרטיזנים עד סיום המלחמה. בשנת 46 הוא עלה לארץ דרך צרפת באונייה "ביריה".

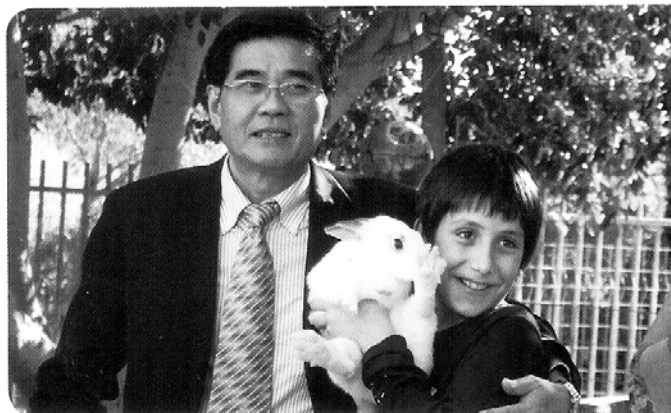
הי תד,

קיבלתי את החוברות ששלחת והעברתי אח"כ גם לאמא. מאוד נחמד!
דרך אגב, מסתבר שיש תמונה של אבא שלי בסרט, פעמיים.
גם עם קבוצת הכדורגל וגם בסוף, בתמונה של חמישה איש על האונייה בדרך לישראל.
זה היה מאוד מרגש!
יום נעים,
בברכה

איריס לדר

משלחת ראשי רשויות חסין בסביון

האורחים המייצגים דרגים גבוהים במערכת השלטון המקומי ומערכת החינוך בארצם, ערכו בשבוע שעבר ביקור גומלין בסביון | חברי המשלחת סיירו בבית הספר, זכו לקבלת פנים חמה של חברי מועצת הנוער והתארחו בבית ראש המועצה | יו"ר מרכז השלטון המקומי הודיע החודש על מינויו של ראש מועצת סביון לראשות תת-ועדה למזרח הרחוק במרכז השלטון מקומי

משלחת ובה 13 אישים ממחוזות שונים בסין התארכה בשבוע שעבר בסביון. חברי המשלחת, 11 נברים ו-2 נשים, שהו בארץ כביקור גומלין לביקורם המוצלח של ראשי הרשויות מישראל בסין בקיץ האחרון. שיוז מרכז השלטון המקומי, במסגרתו נחתמו הסכמים לשיתוף פעולה בתחומי המדע, הטכנולוגיה, הספורט והתיירות.

המשלחת המכובדת כולה נציגים מארגון שהוא שלוחה של משרד החוץ הסיני לקשרים עם מדינות העולם, ובהם ראש המשלחת, הגנ"ר צ'ו דאן, מנהלת אנק' אסיה והמזה"ת וסגנה, מנכ"ל המשרד האזורי לקשרי חוץ, ראשי ערים ומחוזות במדינה החולשים על מיליוני תושבים, אנשי משרד התיירות הסיני ואנשי חינוך.

את הביקור החלו חברי המשלחת בסביון - כששלוט ענק ועליו כתוב "ברוכים הבאים" בסינית, מקדם את פניהם בכניסה לשוב. מושיק ליפץ, ראש המועצה המקומית, ערך לאורחים קבלת פנים חגיגית בספריית יד לבנים, בנוכחות חברי המועצה ונבחרי מועצת הנוער של הישוב.

בדברים שנשא באמצעות מתורגמן, בירך ראש המועצה את הבאים והביע בפניהם את התרגשותו על הביקור ועמד על חשיבותם של קשרים טובים בין המדינות, ליישום תוכניות בשטח. בדברי הברכה שלה, אמרה הגנ"ר צ'ו דאן, כי סביון היא מיקרו-קוסמוס של מדינת ישראל, וכי העם היהודי הוא סמל לחריצות והישגיות, וזכה לאהדת הסינים. היא הזמינה את בני הנוער להגיע כאורחים לסין ולפעול

להידוק הקשרים בין שתי המדינות. עוד אמרה ראש המשלחת, כי היא וחבריה מתרשמים מהדגש הרב המושם על החינוך הפורמאלי והא-פורמאלי בסביון, וכי היא מזדהה עם סדרי העדיפויות של מועצת סביון, שהציבה את החינוך במקום גבוה ביעדיה.

לאחר ההתכנסות בספרייה, ביקרו חברי המשלחת בבית הספר, התקבלו בחמימות על ידי המנהלת, שרית דור והתלוו אליה לשיעורים בשלוש כיתות, בהן ראו כיצד מתנהלים

שיעורים מתוקשבים באמצעות מחשבים נישאים. כמו כן ביקרו האורחים בפינת החי של בית הספר ושמעו על הכיף הגדול שבטיפול בחיות ועל הערך המוסף החשוב שמעניקה הפינה, לטיפול בילדים עם בעיות קשב וריכוז. הביקור נחתם באירוח נעים בבית ראש המועצה.

"הפיתוח המואץ הקיים כיום בסין, מחייב אותנו ליצור עימה קשרים טובים בתחומים שונים היכולים לקדם את שתי המדינות", אומרת שרה עקביא, מנהלת קשרי חוץ במרכז השלטון מקומי, אשר ליוותה את המשלחת הסינית בישראל. "ויחד עם זאת, עם כל הגודל והקדמה שיש כיום בסין - הסינים עדיין בדעה שכדאי להם ללמוד מאיתנו. הם רואים בעם היהודי פלא של ממש ומרגישים חיבור עמוק לתרבות שלנו ולגנום היהודי. הם טוענים שהיהודים הם העם היצירתי ביותר, ומוקסמים מהאופן שבו הוקמה מדינת ישראל. החום האנושי והלבביות שבה התקבלו בסביון, נכשו את ליבם והם נהנו מכל רגע בביקור".

בהמשך לדברים אלה, בתחילת החודש הודיע יו"ר מרכז השלטון המקומי, שלמה בוחבוט, כי הוא ממנה את מושיק ליפץ לתפקיד ראש תת-ועדה למזרח הרחוק של המרכז השלטון מקומי. במסגרת תפקידו החדש, יהיה ראש המועצה אמון על קשרים עם מדינות אסיה. ליפץ, קיים העבר במסגרת עסקיו הפרטיים קשרים ארוכי שנים עם שווקי המזרח. "כבוד גדול עבורי, לייצג את השלטון המקומי ואת מדינת ישראל מול ארצות אלה", הגיב על המינוי המכובד. ■

"סביון", ינואר 2011

6 טון של זיכרונות

מאת: בועז ארד, שאנגחאי

קבורות בערימות של זבל ובז. זרקות בתעלות מים מעופשים. משמשות כאבני מדרך וכלוחות לכיבוס בגדים. כבר כמעט עשור שדביר בר-גל מציל מצבות יהודיות ישנות בסין, שריד אחרון של מה שהיה הקהילה היהודית הגדולה ביותר במזרח הרחוק. מסע הנצחה מפרך של איש אחד, כנגד כל הסיכויים

האיכר הסיני הקשיש הבין מיד מה הוא רוצה ממנו, הזר עם מצלמת הוידאו שהופיע לפתע בחצר ביתו הכפרי המתפורר, אחד האחרונים בפרברים החקלאיים ההולכים ונעלמים של שאנגחאי. כל תושביו המעטים של מינג-ג'ו, כפר קטנטן המוקף במזבלה ענקית, מכירים היטב את ה"לאו-וואי"-הזר-המשונה הזה. זה כבר כמה שנים שהוא מגיע לכפר העלוב שלהם, ותמיד הוא מחפש את אותו הדבר. האיכר הוביל אותו אל עבר שדה התיירס הסמוך. ליד תעלת ההשקיה עצר, התכופף והצביע על קיר התמיכה. שם, בין פיסות הבטון שנטמנו באדמה על מנת למנוע ממנה לקרוס, מצא הזר את מבוקשו: לוח שיש גדול, מכוסה טחב ובז. מבעד לטינופת זיהה בקלות את האותיות המוכרות שנחקקו עליו: "תנצב"ה".

רחל פעסי רוזנפלד בת מרדכי נולדה ב-1 במאוס 1841 ונפטרה ב-16 ביולי 1887. בת 46 הייתה במוחה. ייתכן שהפליגה לשאנגחאי מאנגליה, באחד מגלי ההגירה הראשונים של סוחרים יהודים ממערב אירופה שהגיעו לחפש פרנסה. יתכן שהגיעה מרוסיה או מגרמניה. לדביר בר-גל, הגבר עם המצלמה, לא הייתה כל דרך לדעת. אבל מתאריך המוות הסיק כי נטמנה בבית העלמין "בית ישראל" במוהאק רוד שבמרכז שאנגחאי, בית הקברות היהודי הראשון מתוך ארבעה שהוקמו בעיר, והיחיד שהיה קיים במאה ה-19. למוהאק רוד קוראים היום חואנגפי נאן-לו, ובמקום שבו עמדה פעם מצבתה של רחל פעסי רוזנפלד עומד עתה גורד שחקים עצום ממדים. הקברים נעלמו מזמן. לאן בדיוק? התשובה לשאלה הזו טטלה את חיו.

רק המתים נשארו מאחור

הוא נולד בחיפה ב-1965. בעשור האחרון הוא מנהל גלריית אמנות קטנה בשאנגחאי ומדריך סיורים פרטיים המתחקים אחר ההיסטוריה היהודית העשירה של העיר, במהלך מלחמת העולם השנייה שימשה בית לקהילה היהודית הגדולה ביותר במזרח הרחוק. אבל את רוב חייו העביר בר-גל, עיתונאי בדם, בתחום אחר לגמרי, ולא דמיין שיהפוך למדריך תיירים. במשך שנים ארוכות עבד כצלם וידיאו וכבימאי

ארוכות ניסו חוקרים להבין מה עלה בגורלם, אך לא מצאו אפילו קצה חוט, אמרה, ואז הוסיפה דבר מפתיע: תיירת שהדריכה באחד הסיורים, סיפרה, ששלחה לה באימייל תמונה של מצבה יהודית העומדת למכירה בחנות עתיקות בעיר. חושיו העיתונאיים של בר-גל התעוררו מיד. הוא מיהר לחנות עם ג'ורג'יה וגילה שהמצבה עדיין שם. לאחר התמקחות ארוכה הצליחו השניים לשכנע את בעל הבית להיפרד ממנה תמורת סכום נאה, ותמורת סכום נאה לא פחות שמעו ממנו גם היכן מצא אותה- באחד הכפרים בשולי העיר מינג-ג'ו. חמוש במצלמת וידאו יצא העיתונאי הישראלי - שעתידי להפוך למדריך טיולים ולמומחה להיסטוריה היהודית של שאנגחאי- אל הכפר, ופצח במסע חיפושים ארוך ומתיש בעקבות הקברים האבודים. המסע, שהתחיל כרעיון לסרט דוקומנטרי, הפך במהרה למפעל חיים. במשך שנה שלמה חרש בר-גל את השדות של מינג-ג'ו בניסיון לאתר כמה שיותר מצבות. הוא מצא אותן בכל מקום: זרקות ברחוב, קבורות בתוך כבישים וגשרים, מונחות בחצרות האחוריות של איכרים מקומיים שהשתמשו בהן כאבני מדרך וכלוחות לכיבוס בגדים. הוא שלה אותן מתוך נהרות וחפר אותן מתוך ערימות זבל ובז. החודשים נמתחו, ולמצבה שרכש בחנות העתיקות נוספו עוד ועוד מצבות. את אלה שמצא בצידי הדרכים לקח בלי בעיה, אחרות, שהיו מושלכות בחצרות פרטיות, נאלץ לגאול בכסף. פרויקט הסרט הדוקומנטרי הלך והפך למבצע חילוץ יקר ומסוכן. המעמסה הייתה גדולה - ולא פחות מכך, כבדה. פועלים מקומיים, חמושים במנשאי במבוק מאולתרים, גייסו למשימה, ובמקרים מסוימים נאלץ בר-גל לשכור בולדוזרים ומנופים. חברים קרובים מהקהילה הישראלית בעיר תרמו שטחי אחסון, וכמה אלפי דולרים שתרו מכון מחקר יהודי באוניברסיטת סטנפורד מנעו את התרוששות המוחלטת.

בתוך חמש שנים הציל בר-גל קרוב ל-80 מצבות, והקים אתר אינטרנט מיוחד עם תמונותיהן -

Shanghaijewishmemorial.com - כדי

לאפשר לבני משפחות לנסות ולאחר את מצבות יקיריהם. החומרים הדוקומנטריים שהצטברו אצלו היו עוצמתיים, אבל רק דבר אחד היה חסר לו: סצנת סיום הולמת למסע המספר. קתרוזים. בעיני רוחו ראה איך הוא מוצא למצבות האלה, שישה טון של זיכרונות, מנוחה נכונה. לא בתוך מחסן חשוך בפרברי שאנגחאי, אלא באתר הנצחה מרשים. אבל למרות תמיכת משפחות הנפטרים, כל ניסיונותיו לקדם את הרעיון עלו בתוהו. פניותיו לעיריית שאנגחאי לא זכו לתשובה, וגם פניות לקונסוליה הישראלית בעיר לא העילו.

בקונסוליה טוענים שהנושא הועלה מול הרשויות הסיניות, אך נותר ללא מענה. דיפלומטים ישראלים ששירתו בעבר בשאנגחאי אומרים שהעניין נתפס בעיני הסינים כרגיש מדי. המפלגה הקומוניסטית לא ששה לחטט בפצעים ישנים כמו מהפכת התרבות, הם מסבירים. וחוף מזה, אומרים שם היום, יש לנו דברים יותר חשובים לבקש מהסינים. שיתנו לנו לפתוח את בית הכנסת העתיק של שאנגחאי לתפילות, למשל, ולא רק באירועים מיוחדים.

בר-גל מסרב לקבל את ההסבר הזה. הפרויקט הזה, הוא אומר בכעס כבוש, הוא פרויקט לאומי, לא אישי. לאורך השנים נתנה מדינת ישראל, באמצעות נציגיה השונים, הבטחות שונות לסייע ולא עמדה בהן-

כולל הבטחה, שניתנה לפני קרוב לעשור, לפיה הנושא יועלה בפני משרד החוץ של שאנגחאי, וייגור תוך שבועיים- שלושה. בשנים האחרונות כבר לא מבטיחים כלום, ועושה רושם שאפילו לא מנסים, הוא מוסיף. הגיע הזמן שישראל תיקח אחריות. היא מחויבת לכך מוסרית, כמדינת היהודים.

מעמסת המצבות הפכה באחרונה כבדה מנשוא. כספי התרומות אזלו מזמן ובמחסן שבו מאוחסנות היום המצבות, ושהושאל לו על ידי בית חב"ד בעיר, כבר אין מקום. המצבות הנתרות מונחות בשולי מגרש החנייה המאובק של בית עלמין בודהיסטי הסמוך למינג-ג'ו, אולם עבודות בנייה הנערכות במקום מאיימות על שלמותן ואחדות מהן כבר נעלמו, שוב. כמה מהן הצליח בר-גל לאתר, לגמרי במקרה, במוזיאון סיני ממשלתי בעיר. "הן פשוט נלקחו בלי רשות", הוא אומר. "זאת לא פעם ראשונה שמצבות שמצאתי נעלמות". לפני כמה שנים, הוא אומר, שלחה הקונסוליה - באחת הפעמים היחידות שבהן נרתמה לפרויקט באופן פעיל - פועלים שיאספו מצבות מבית פרטי שבו אוחסנו ויעבירו אותן למגרש החנייה. הן לא הגיעו ליעדן.

בר-גל, שכבר כמעט נואש מהניסיונות להקים אנדרטה כלשהי, משתעשע עכשיו ברעיון להעמיס את המצבות על מכולה ולהשיט אותן לארץ - שם יהיה קל הרבה

יותר להרים אתר הנצחה. הרעיון הועלה בפני הקונסוליה, אולם טרם נתקבלה תשובה.

האם זה אפשרי? לדברי הקונסול בשאנגחאי, ג'קי אלדן, הכל מתחיל ונגמר בכסף. "אין לנו תקציבים לזה, חד וחלק. למרבה הצער בכל מה שקשור למימון, הכל תלוי בטוב ליבו של דביר וביכולת שלו לגייס תורמים ומשאבים".

המצבה ה-105

האיש עם מצלמת הווידאו לא מוותר בינתיים. הוא ממשיך לאגור עוד ועוד זיכרונות. המסע שלו, הוא אומר, עדיין לא נגמר. אבל עם הזמן - ותנופת הבנייה המסיבית שעוברת על האזורים החקלאיים של העיר - המצבות הולכות ומתמעטות, וכך גם ניסיונותיו אל הכפרים.

רובן המכריע של המציבות, שאת מספרן הוא מעריך בכמה אלפים, נעלמו ככל הנראה לנצח, אבל מידי כמה שבועות הוא מצליח עדיין למצוא אחת או שתיים. רחל פסי רוזנפלד הייתה האחרונה, מצבה מספר 105 באוסף. היא בוודאי הייתה רוצה שיזכרו אותה כמו שצריך. בינתיים מוטל הזיכרון שלה בתוך אבק ולכלוך ושברי אספלט של מגרש חנייה נידח באמצע מזבלות ושדות תירס קמלים, אי שם בפרברים האלמוניים של העיר הכי גדולה בסין.

(ידיעות אחרונות, 17.5.11)

המנה העיקרית של טבח סיני

מבייג'ין - מטבעות עתיקים מישראל

יצא לאור "ספר תולדות מטבעות ישראל", פרי עטו של טבח סיני בשפה הסינית מאת שולה קופף

כאשר סיו לונג, הטבח הראשי באחת ממסעדות היוקרה של בייג'ין איננו עסוק בהכנת ברווז פקיני להנאתם של מבקרי המסעדה, הוא מקדיש את הפנאי ל... חקירת תולדות הנומיסמטיקה העתיקה של ישראל... זה עלה לו בעשר שנות עמל קשה, אולם לבסוף הוא זכה בהוצאה לאור של ספר עב כרס בן 575 עמודים בשפה הסינית: "הכסף של יהודה וישראל" הנחשב לאחד המעמיקים בנושא בספרות המקצועית בעולם. "הוא מכסה את תקופת הזמן החל מן המאה ה-4 לפנה"ס עד לימינו אנו", אומר ארתור בוקסר מראשי החברה הישראלית למטבעות.

בוקסר וסיו לונג נפגשים מידי שנה בשנה ביריד הבינלאומי למטבעות בבייג'ין, שם

הספר עוזר למשוך אספנים מקומיים ואלה מחו"ל. "זוהי מעין לחיצת יד נומיסמטית בין שני עמים עתיקי תרבות וקשרים מסחריים", מוסיף בוקסר בעל חוש הומור מפותח. לראשונה הם נפגשו בחפירות ארכיאולוגיות בנשר שליד חיפה. סיו לונג (בן 47), מבחיר את עניינו העמוק למטבעות ישראל: "איש אינו יכול להבין את העולם מבלי להבין את העם היהודי, עם חכם, משכיל ונבון, בעל היסטוריה עתיקת יומין. והדרך הטובה ביותר להכיר אותו היא באמצעות חקר המטבעות שלו המספרות כל כך הרבה סיפורים מרתקים".

הקשר בין סיו לונג והיהדות החל בפגישה מקרית בינו לבין תייר ישראלי. באותה פגישה ראה סיו לונג לראשונה גם את המטבע הישראלי הראשון. מאז הוא ביקר בישראל פעמיים. יותר מדויק היה לומר לא "בישראל", אלא "בביתן קדמן לנומיסמטיקה במוזיאון תל-אביב שם הוא מבלה שעות

ארוכות בשיחות עם הרקטור צציליה מאיר. אומרת הרקטור: "מבקרים אותנו כל מיני אנשים וכל אחד מהם מעוניין בצד שונה בנומיסמטיקה. אבל זו חוויה מיוחדת לראות את פניו של סיו לונג נדלקים כאשר אני מראה לו מטבע ישראלי נדיר. בשבילו להביט ולנגוע במטבע עתיק זה לחוות חוויה מיוחדת. זה כאילו לנגוע בזמן שעבר ולראות את האדם שלו היה שייך מטבע זה אי פעם בעבר".

סיו לונג נשוי ויש לו שני בנים. "מה אומרת אשתך על התחביב שלך? האם גם היא מעוניינת במטבעות עתיקים?" "היא?" צוחק הוא, "היא מעוניינת במטבעות של היום. היא חושבת אותי למושגע". בינתיים יש לו רעיון חדש - ספר ביסוף יהודי בסינית. הוא כבר נפגש עם כמה בשלנים ובשלניות בתל-אביב. יותר מכך - הוא כבר הכין קדרה של "גפילטע פיש" אם כי מתקשה עדיין להשמיע את השם המסובך הזה.

אדוני השגריר, יש לך פוסטופר?

בסוף היום, אחרי שהתרוצצו בין קוקטיילים מעונבים, כנסים כלכליים ומסעדות פועלים, חוזרים נציגינו בסין למשפחותיהם המתגוררות במתחם השגרירות.

בועז ארד בילה שבוע עם הדיפלומטים הישראלים בביג'ינג, גילה מה קורה כשהבוס הוא השכן בדלת ממול, ולמד איך מסבירים את המצב בעזה בעזרת פתגמים של מאו דזה-דונג.

אמריקאי כבד חזרה בה ישראל מחתימה על עסקה ביטחונית גדולה שבמסגרתה היו אמורים הסינים לקבל מטוסי ריגול מדגם "פאלקון" ששודרגו בארץ. ביטול העסקה נתפס כעלבון אישי על ידי נשיא סין דאז ג'יאנג דזמין, עלה לישראל ביקור (המדינה נאלצה לשלם לסין פיצויים בסך 350 מיליון דולר) ושיתק כמעט לחלוטין את היחסים בין שתי המדינות. ארבע שנים לאחר מכן חזר התרחיש הזה על עצמו עם ביטול עסקה ביטחונית נוספת לאספקה ולתיקון חלקי חילוף של מזל"טים, שוב בגלל לחץ מכיוון ארה"ב.

קשרים ביטחוניים עם סין כמעט שלא קיימים היום כתוצאה מהפיאסקו הכפול הזה, ולכן, במקום למכור לסינים נשק, מנסה עכשיו שגרירות ישראל למכור להם משהו אחר לגמרי: את המוח היהודי. שכן מה כבר אפשר למכור למדינה שמייצרת את כל מה שאפשר לקנות? הסינים אולי לא מתרשמים במיוחד מהיכולת שלנו לעמוד בהבטחות, אבל מתחברים מאוד לעובדה שגם לנו, כמוהם, שורשים עתיקים ואלפי שנות היסטוריה מתועדת ומעריכים את כושר הפיתוח וההמצאה הישראלי. מאמצים דיפלומטים לא מעטים, למשל, מופעלים כאן לצורך מיתוגה של ישראל כאימפריית היי-טק וכחממה של יצרניות טכנולוגיות - מיתוג שיש לו, כמו שמסביר נדאי, חשיבות עצומה לצורך הסברה. המיתוג הזה לא פחות חשוב לצורך קידומן של חברות ישראליות המנסות להיכנס לשוק הסיני הקשה והסבוך, שהכניסה אליו קצת פחות כואבת כשיש לך, לפחות למראית עין, גב של ממשלה.

יום לפני הכנס בצ'ונגצ'ינג, למשל, נפגש השגריר עם נציג של חברת סטארט-אפ ישראלית שמנסה למכור מוצר אינטרנט מהפכני לשוק הסיני. הוא הגיע כדי להציג את הפיתוח שלו ולבקש מהשגריר שינאם במסיבת העיתונאים שהוא מתכנן לערוך בביג'ינג. נדאי נענה מיד. החברה הישראלית הרוויחה יחסי ציבור מצוינים בחינם, והשגריר הרוויח עוד הזדמנות לקדם בכלי התקשורת הסיניים את תדמיתה של ישראל כמדינת היי-טק קטנה וחכמה.

היה שגריר ישראל באוסלו, עמד בראש היחידה למשאבי אנוש והיה חלק מצוות ההיגוי של הסכם השלום עם ירדן. בתפקידו האחרון, לפני שהגיע לביג'ינג לפני כמעט ארבע שנים, שימש סמנכ"ל אסיה והפסיפיק. "אבל מה שקורה כאן", הוא אומר בפה מלא, ומזמין קערה נוספת של אטריות לוהטיות, "זה סיפור אחר לגמרי". טוב בתור התחלה בשום מקום אחר הוא לא שילם רק חמישה שקלים על שתי מנות של נודלס.

שגרירות ישראל בסין - מונה צוות קטן של כ-20 דיפלומטים ועובדים ישראלים ועוד צוות דומה של עובדים סינים - אמורה לקדם את האינטרסים שלנו במדינה שמשתרעת על שטח עצום של 9.6 מיליון קמ"ר. פחות מארצות-הברית אמנם, אבל שם יש לנו, מלבד השגרירות בווינגטון, עוד שמונה קונסוליות. בסין, כוורת רוחשת של 1.3 מיליארד בני אדם, יש לישראל רק שתי קונסוליות - אחת בשנגחאי ואחת בגואנגג'ואו - שמתנהלות מתוך משרדים פצפונים ומתמודדות עם מחסור חמור בכח אדם. נפח העבודה העצום שמכתיב הגודל של המקום הזה - והחשיבות ההולכת וגדלה שלו בזירה הכלכלית והמדינית - לא משאירים לאף אחד ותר מידי זמן לבלות במסיבות קוקטייל מעונבות. "אני קורא את הטוקבקים לדיעוץ שקשורות למשרד החוץ ואני יודע מה הדימוי הרווח בארץ בכל מה שקשור לדיפלומטים ישראלים", נדאי נאנח. "יותר מידי אנשים חושבים שאנחנו אוכלי לחם חסד. אבל לא יכול להיות דבר רחוק יותר מזה".

למכירה: המוח היהודי

השגרירות בביג'ינג היא אחת השגרירויות הצעירות ביותר של ישראל ואחת החשובות והעסוקות שלה, אם כי ההבנה הזו החלה לחלחל במשרדי החוץ והאוצר באחרונה. היא הוקמה לפני קצת פחות מ-20 שנה, עם כינון היחסים הדיפלומטיים עם סין, ובזמן הקצר שחלף מאז הספיקה לעבור שני משברים דיפלומטיים קשים שמהם יצאה בשן ועין.

הראשון היה בשנת 2000. בעקבות לחץ

שולחנות הבופה באולם הכנסים של מלון הילטון בצ'ונגצ'ינג גדושים בכל טוב. תערובת של ירקות עם פרוסות סלק במטבל וינגרט יפני, רצועות רוסטביף מוקפצות עם פטריות, סלט קוסקוס ופוף עם צלפים, דג סיני מטוגן ברוטב חמוץ מתוק, תבשיל כבש עם רוזמרין ושום, עשרות סוגים שונים של סושי וקדירה מטריפה של קוק או ואן, אבל כל אלה לא מעניינים את שגריר ישראל בסין, עמוס נדאי, שמדלג בדיפלומטיות ועל בטן ריקה בין לחיצות ידיים רשמיות עם מנהלי חברות סיניות ממשלתיות לבין צ'אפחות ידידותיות עם מנכ"ל מכוון הייצוא אבי חפץ ועם נשיא לשכת המסחר אסיה-ישראל, שר התמ"ת לשעבר רן כהן. הם הגיעו לכאן כל הדרך מהארץ כדי לקשט בתאריהם את הסמינר הכלכלי הישראלי הראשון שנערך בעיר הענקית הזאת, בית למספר בלתי נתפס של 32 מיליון בני אדם.

נדאי רעב מאוד, אבל הוא ממתין בסבלנות עד שאחרון האורחים המכובדים עוזב את האולם ואז ממנה החוצה אל הרחוב, מלווה בקצין הביטחון של השגרירות, ונעלם בתוך ההמון. אחרי חמש דקות של הליכה מהירה הוא מוצא את מה שהוא מחפש - מסעדת פועלים קטנה ומטונפת, שהמטבח שלה הוא כוך צפוף, שחור ומגויף שקירותיו נוטפים שמן. הוא מתיישב על כסא פלסטיק קטן ומזמין מבעלת הבית קערה גדולה של אטריות, שמגיעות לשולחן כשהן שוחות בתוך מרק סמיך ואדום של פלפלים חריפים-אש, שרק מהריח העיניים מתחילות לדמוע. השגריר לא נבהל, צולל לתוך הקערה עם הצ'ופסטיק וחיוך גדול נמרח על פניו. מגיל צעיר הוא סובל מסינוסים חסומים, והחיים בביג'ינג המזוהמת הורגים אותו. הדבר היחיד שפותח לו את האף כמו שצריך זה נודלס חריפים בנוסח צ'ונגצ'ינג. דיפלומט ותיק, שגרירנו בסין. את צעדיו הראשונים במשרד החוץ עשה עוד לפני שמלאו לו 30, כסגן הממונה על האבטחה בנציגויות ישראל בחו"ל. לאורך השנים טיפס אט-אט למעלה, במסלול ארוך ומפרך: שימש קונסול וקצין מנהלה בטוקיו וסגן השגריר בבנקוק, סייע בהקמת שגרירויות ישראל בבודפשט, בסרי לנקה ובהונג קונג,

"אין לנו הרבה מה להציע לכם", אומר השגריר בכנות בעיצומו של נאום שהוא נושא בפתיחת הסמינר הכלכלי בצ'ונגצ'ינג, נאום פחות או יותר קבוע שהוא משתמש בו מול קהל מאזינים סינים. הוא מונה את ההבדלים הגיאוגרפיים והמספריים העצומים בינינו לבין סין, תוך שהוא מתעכב ומדגיש שרק בעיר צ'ונגצ'ינג לבדה גרים יותר מפי ארבעה בני אדם מאשר בכל ישראל. "אין לנו נפט, ואין לנו משאבים טבעיים יקרים אחרים", הוא ממשיך, "אבל יש לנו יכולת מיוחדת מאוד של חשיבה מחוץ לקופסה". דברים דומים אמר גם למאות סטודנטים מהאוניברסיטה ללימודים בינלאומיים בעיר, שחנכה בנוכחותו חוג חדש ללימודי ישראל, וגם במסיבת עיתונאים שאלה הזמן על ידי חברת הסטארט-אפ הישראלית.

כדוגמה נשלפים כמעט תמיד הדיסק און-קי של דב מורן, תוכנת המסרים המיידים ICQ ועגבניות שרי, גם הן פרי מחקר ופיתוח ישראליים. הסינים קרועים על עגבניות שרי - הם מקשטים איתן עוגות במקום עם דובדבנים - וסיפורי הצלחה בתחום החקלאי קונים אותם כמעט מיד.

לוח הזמנים הצפוף של השגרירות עמוס מידי יום בשלל פעילויות ופגישות שאיש אינו יודע מה יצא מהן, אם הכלל.

ביום אחד למשל, שגרת' למדי, נפגש קצין העיתונות של השגרירות גיא קבץ עם צוות הפקה של אחד מערוצי השידור של רשת טלוויזיה ממשלתית סינית ענקית CCTV, שמעוניין להגיע לישראל כדי לראיין את הנשיא שמעון פרס. קיבץ מנסה לשכנע אותם להיפגש עם עוד כמה אישים על הדרך ולצלם סדרת תוכניות שלימה על ישראל, עם דגש על חדשנות טכנולוגית. אחר כך הוא ממנה לפגישה של השגריר עם הפסל הסיני המפורסם יאו יואן, מעריץ גדול של ישראל, המבקש לתרום למדינה פסל מתכת עצום ממדים במשקל 60 טון "כדי לקדם את השלום". יאו שנראה כמו קריקטורה של זקן סיני חכם, עם זקנקן ארוך ודק שמשתלשל בנינוחות מסנטרו, מביא לשגריר תה במתנה ונרגש מאוד מהמעמד. השגריר מציידו, לא רוצה להתחייב לכלום - אז הוא מלטף אותו במחמאות. הוא כבר עשה כמה בירורים מבעוד מועד במשרדיהם של כמה ראשי ערים בארץ, וכולם נבהלו קצת מהרעיון. לא מהעלות הגבוהה של הטסת מפלצת כזו לישראל כמו מהעובדה שמדובר בפסל של אישה עם חזה חשוף. לך תסביר פתאום לסינים שיש גבול לכמה שהישראלים מוכנים לחשוב מחוץ לקופסה.

שאינם יודעים לשאול

כמו בכל שגרירות גדולה של ישראל, גם כאן, בבייג'ינג, פועלים לצד השגריר שלל דיפלומטים: קונסול, נספחים מסחריים של משרד התמ"ת, נספח מדע וחקלאות, נספח

צבאי ונספח תרבות. זה האחרון, רן פלג, ג'ינג'י צעיר ונמרץ, הוא עורך-דין לשעבר שעזב את התחום כדי לעשות משהו עם "יותר משמעות". בשל מחסור בכוח אדם הוא משמש גם נספח אקדמי, אחראי על מונגוליה השכנה שבה אין לנו נציגות רשמית ונספח לענייני פרובינציות - תקן חדש, ייחודי לסין, שנועד ליצור דריסת רגל דיפלומטית ישראלית במחוזות המרוחקים והמתפתחים של סין, כמו מחוז סצ'ואן. המחוזות האלה סומנו על ידי הממשלה הסינית כדבר הגדול הבא, והרבה מאוד תקציבים מופנים אליהם בימים אלה. בשגרירות מקווים שבאמצעות נוכחות בשטח אפשר יהיה, בין השאר, להבטיח לכמה שיותר חברות ישראליות נתח מהעוגה - ופלג הוא כוח החלוץ.

וכך הוא מתרוצץ בין פגישה עם יו"ר התאחדות הכדורגל הסינית לצורך קידום משחק ידידות בין שתי הנבחרות, רכישת ספרי לימוד לסטודנטים מהחוג ללימודי עברית של אוניברסיטת בייג'ינג, הטסתן של אחינועם ניני ומירה עוואד לסיבוב הפועות בסין ותיאום הגעתה של משלחת אקדמית של מרצים מהמרכז הישראלי ללימודי איראן - הזדמנות מצוינת להסביר לסינים עם אילו שכנים בדיוק יש לנו עסק. חוץ מזה הוא קבור מעל הראש גם עם הסיידורים הלוגיסטיים של הסמינר הכלכלי בצ'ונגצ'ינג, אחת מערי המחוז המרכזיות ביותר שנמצאות על המפה הפרובינציאלית שלו. רגע לפני שהוא יוצא לדרך מתברר לפלג שפגישה שתוכננה לשגריר עם חבר הפוליטיביו ומזכיר המפלגה הקומוניסטית של צ'ונגצ'ינג, בו שילאי, אחד האנשים החזקים ביותר בסין, לא תתקיים - ושחלק מהחברות הישראליות הגדולות שהיו אמורות לשלוח נציגים לסמינר החליטו להבריז. למרות הכל, מדובר בסופו של דבר בספחת מוצלת: לא מעט חברות אחרות כן מגיעות, מהצד הסיני נרשמת נוכחות לא רעה, ניצנים ראשונים של עסקאות עתידיות מתחילים להסתמן, והעיתונות המקומית מסקרת את האירוע בהרחבה.

פלג הגיע לסין לפני כמה חודשים בסך הכל, לאחר שהעביר שנה שלמה בטייוואן בשליחות משרד החוץ כדי ללמוד סינית כמו שצריך - מדיניות חדשה יחסית של המשרד. הדיפלומט היחיד מלבדו בשגרירות שמדבר את השפה הקשה והמורכבת הזו הוא קצין העיתונות קיבץ, שלמד סינית באוניברסיטה בארץ וגם בטייוואן ושולט בה על בוריה. נדאי, שמפספט לא רע ביפנית, ניסה ללמוד קצת סינית לאחר שהגיע לכאן אבל התייאש מהר מאוד. מלבד לומר "שלום" ו"תודה" הוא שינן בעל פה כמה אמרות מפורסמות של מאו דזה דונג.

על האייד שלו מותקנת אפליקציה שמאפשרת לדפדף בין שלל אמרות שפר של מנהיגה המיתולוגי של סין, שאותן הוא

שוזר בנאומיו ובשיחותיו בנקודות מפתח. יש אחת שהוא מחבב במיוחד: "רן בו פאן וו, בו פאן רן. רן רואופאן וו, וו בי פאן רן" - שבתרגום חופשי אומרת משהו כמו "אנחנו לא נתקוף אם לא יתקפו אותנו, אבל אם יתקפו ואתנו, אנחנו נחזיר להם באבו-אבוהם".

את האמרה הזאת הוא שולף בכל פעם שהוא נדרש להסביר לסינים למה ישראל תוקפת בעזה. בעיצומה של מתקפת הגראדים האחרונה בדרום, למשל, עשה את זה בפגישה עם ראש מחלקת המזרח התיכון במשרד החוץ הסיני. בראיונות עיתונאיים - ונדאי נותן כאלה כמה וכמה פעמים בחודש - הוא בדרך כלל לא נדרש לסוגיית הסכסוך. הסינים באופן כללי, מעדיפים שלא להתקיל את מרואייניהם או את אורחיהם בשאלות קשות. לעיתים נדירות ביותר שהוא נתקל באמבוש פרו-פלסטיני, מהסוג ששגרירים במדינות דמוקרטיות נתקלים בו על בסיס קבוע. החודש לדוגמה, זה קרה לו באוניברסיטה ללימודים בינלאומיים בצ'ונגצ'ינג. בשלב השאלות קם סטודנט סיני צעיר, מוסלמי, ואמר לו ש"ישראל אחראית למותם של אלפים מאחיי המוסלמים". דממה נבוכה השתררה באולם המפוצץ. הפרופסורים הסינים שנכחו במקום כמעט השתנקו. מפאתי הבמה התרומם מישהו והחל לעשות את דרכו במהירות אל הסטודנט, ככל הנראה במטרה להפקיע ממנו את המיקרופון. אבל נדאי ענה לו - ובאריכות. הדברים התקבלו במחאות כפיים סוערות. בסוף האירוע ניגשו המארגנים המקומיים אל הדיפלומטים הישראלים בראשים מורכנים והתנצלו ארוכות. "אני מקווה", לחש אחר כך אחד מהם בדאגה, "שלא יזרקו את הבחורצ'יק הזה מהאוניברסיטה".

בדיקה ביטחונית לפיצה

ביום שישי אחר הצהריים בבייג'ינג, ובחצר שגרירות ישראל המאובטחת המולה גדולה של ילדים. חצר השגרירות מוקפת חומת אבן גדולה וגדר ירוקה גבוהה, שהוקמה על ידי הסינים כדי למנוע מפליטים צפון-קוריאנים המסתתרים לעיר לזנק מעל החומה כדי לקבל מקלט דיפלומטי. גדרות דומות מקיפות את כל השגרירויות הזרות בעיר זה כבר כמה שנים. שגרירות ישראל בסין, מתברר, היא השגרירות היחידה שלנו בעולם שמשמשת גם בית מגורים. בעבור הצוות הדיפלומטי ובני משפחותיהם. זה עתה חזרו כל הילודים הביתה מהגן הישראלי של חב"ד בעיר, והם פושטים - יחד עם המטפלות הסיניות שלהם - על מתקני המשחקים שנבנו בעבורם בחצר.

המחזה משונה: מעל הילדים הצוהלים, במשרדים, עוד סוגרים עובדי השגרירות קצוות אחרונים לפני סוף השבוע, ואנשי ביטחון עם אוזניות חולפים על פניהם

מגדירים את המגורים המשותפים כ"סיוט", ואומרים שאילו היו יכולים - היו נמלטים ברגע הראשון לדירה רגילה בעיר. "אף אחד לא באמת מרוצה מהסידור הזה", אומר השגריר נדאי, שגר בקומה האחרונה. גם אני לא מרוצה מזה. אני השגריר היחיד בעולם שמשמש גם שגריר וגם ראש ועד בית".

אל משרדה של חורש נכנסת טאנג לילי, אחת העובדות הסיניות הותיקות של השגרירות ויד ימינה של הקונסולית, עם חדשות מסעירות הקשורות בתנור אפיה כלשהו שהתקלקל באחת הדירות. טאנג, בניגוד לעובדים הישראליים שמועסקים כאן לתקופות קצובות, נמצאת במקום הזה כבר 15 שנים. שגרירים באים והולכים, דיירים חדשים מחליפים ישנים, אבל טאנג - שעבדה בשגרירות קנדה לפני שהגיעה לכאן - לא זזה לשום מקום. "אתם הישראליים", היא אומרת, "מאוד ישירים. אתם אומרים בדיוק מה שאתם חושבים, בלי גינונים מיותרים ובלי קישוטים. אני אוהבת את זה מאוד. אצל דיפלומטים של מדינות אחרות אין את זה. אצלם זה הכל הצגות".

בועז ארד, בייג'ינג
(דיעות אחרונות, 24.4.11)

נגמרת, וצריכים למשל לבדוק ולאשר כל מבקר שמגיע לארוחת ערב בדירתו של אחד מהשליחים. אם מישהו הזמין פיצה באמצע הלילה - אחד מאנשי הביטחון יקבל את פניו של השליח ויבדוק את המשולשים אחד-אחד.

מבנה המגורים של השגרירות מכונה על ידי רבים מדייריו "הקיבוץ" ולא לחינם. דייריו עובדים וגרים באותו מקום, וכמו בכל קיבוץ שבו כולם מכירים את כולם ונפגשים ללא הרף - עולים זה לזה על העצבים.

אין כאן באמת פרטיות: השכנים לא חושבים פעמיים לפני שהם דופקים בדלת ומבקשים סוכר, ילדים קטנים מתרוצצים בין הקומות ומתנחלים לשעות ארוכות בדירות אקראיות, כולם יודעים בדיוק מתי השכן חזר הביתה ואם הוא מארח אצלו אנשים ומעדכנים זה את זה ברכילויות שונות ומשונות מחיי הקהילה הקטנה והמסוגרת. "מצד אחד, זה נוח מאוד, במיוחד בעבור משפחות עם ילדים", אומרת מיה ירון, הנספחת המדינית של השגרירות. "אבל מצד שני, זה די מעיק". ירון, כמו דיפלומטית טובה, מתנחלת בדיפלומטיה. אחרים, שלא לייחוס, דיפלומטיים פחות. משווים את החוויה לשיבה בכלא. אחרים

בדרכם למטלות אבטחה שונות. לאה חורש, קצינת המנהלה של השגרירות וקונסולית ישראל בביג'ינג, מסבירה שהחיה המשונה הזאת נולדה כתוצאה משיקולים כלכליים נטו. עם כינון היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות עשו במשרד החוץ חישוב והגיעו למסקנה שלשכן את אנשי הצוות של השגרירות שבדרך במתחמי המגורים המעטים שבהם הורשו זרים לגור באותן שנים בעיר יהיה עסק יקר להחריד. עדיף לנצל את השטח הגדול יחסית שהקצו להם הסינים כדי להקים בשטח השגרירות גם בניין מגורים. וכך, נוסף על כל הדברים שחורש אחראית עליהם - ביניהם הנפקת אשרות כניסה לסינים המבקשים לנסוע לישראל, הטסתן לארץ, לא עלינו, של גופות מטיילים ישראליים שנהרגו בסין וטיפול בשלל עניינים קונסולריים ולוגיסטיים אחרים - היא מתפקדת גם על תקן של מה שהיא מכנה "מנהלת בית מלון". התפוצץ צינור במקלחת? המיקרוגל התקלקל? המפתח נתקע במנעול של הדלת? צריך להחליף נורה שנשרפה? מתקשרים לחורש. לכאב הראש הזה שותפים גם אנשי ביטחון הישראלים של השגרירות - שעובדים מסביב לשעון, הרבה אחרי שהעבודה במשרדים

חלוקת מלגות לסטודנטים 2011 - 2012

תנאים לקבלת מלגות לסטודנטים

1. הסטודנט/ית צאצא מוכח של יוצאי/ת סין (לא כולל בני/בנות זוגם).
  2. הסטודנט רשום ללימודים אקדמיים מלאים במוסד אקדמאי בישראל שמוכר ככזה ע"י המועצה להשכלה גבוה בישראל.
  3. הסטודנט/ית שרתו שרות צבאי או שירות לאומי.
  4. מספר מלגות מוגבל לשתי מלגות למשפחה.
- ◆ העומדים בתנאים הנ"ל מתבקשים למלא את "טופס בקשה למלגה" שניתן לקבל במשרדי האגוד או להוריד באתר ולהעבירו לאגוד יוצאי סין (igud-sin@013.net) בלווי כל המסמכים הנדרשים עד 31 באוקטובר 2011.
  - ◆ טפסי בקשה שיגיעו לאחר תאריך זה לא יתקבלו.
  - ◆ לאחר קבלת הטופס והמסמכים, תיבדק הבקשה על ידי ועדת המלגות של אגוד יוצאי סין והסטודנט יעודכן בהתאם.
  - ◆ סטודנטים שבקשותיהם תאשרנה יקבלו הודעה על כך והזמנה לטקס חלוקת המלגות, שיתקיים ביום שלישי 27 בדצמבר 2011.
  - ◆ נוכחות בטקס - תנאי לקבל מלגה.

רחל בית אריה ו"מוסף כלכליסט" ממשיכים במסע למקומות המפתיעים בסין. והפעם: העיר שבה החלומות נהפכים לדלק של האימפריה כולה

כשאת מכינה כתבה, את לא יודעת מההתחלה מה ייצא בסוף, את פשוט כותבת, נכון? ככה זה גם עם העסק שלי, עם עסק בכלל וגם עם עיר שלמה: הדרך הכי טובה לבנות היא לבנות בלי תוכנית בכלל. בסוף יוצא משהו", אומר ליו צ'ונגחואה, בעל מפעל מזון בעיר צ'ונגצ'ינג. קשה לתאר את צ'ונגצ'ינג, אבל ליו מציע נקודת מבט לא רעה. זו עיר שקצת יצאה משליטה.

צ'ונגצ'ינג, במרכז סין, היא העיר הצומחת ביותר בעולם. בכל שנה גדל מספר תושביה בכמעט 400 אלף בני אדם, כמספרם של תושבי תל אביב. בשנה האחרונה היא עלתה לכותרות, בסין ובעולם, בכמה הזדמנויות ומכמה סיבות שונות: כעיר שחוה בום חסר תקדים, כמוקד שחיתות, וכמרכז עצמאי שמנסה פתאום, בלי סיבה ברורה, לחזור לאידאולוגיה מאוואיסטית קיצונית. היא גם העיר עם מספר התחלות הבנייה הגבוה בסין ובעולם, אחת המתקדמות בשיפור איכות הסביבה, וגם העיר ששוכנת למרגלות סכר שלוש הערוצים העצום, שפגע קשות בנהר היאנגצה ובמשק המים הסיני כולו. היא עיר מלאה ביזמים פרטיים, שמתמודדים עם מגזר ממשלתי חזק מאוד המנוהל ביד קשה. היא עיר עמוסת שוטרים, שכיף מאוד לחיות בה. בקיצור, היא עיר מלאת סתירות. ועם כל החבילה הזו, היא פשוט דוהרת קדימה, בלי לדעת לאן.

יש עוד עניין אחד, לא קטן בכלל: צ'ונגצ'ינג היא העיר הגדולה בעולם, במדדים של אוכלוסייה ושל שטח. יש בה 32 מיליון בני אדם, שחיים באזור בגודל של ירדן. והם זזים כל הזמן. רוב התושבים הם כפריים, עניים מאוד. מאות אלפים מהם מהגרים בשנים האחרונות מהשוליים החקלאיים אל המגדלים החדשים שצצים במרכז העיר, ומייצרים תנועת הגירה פנימית אדירה. הממשל הסיני מנסה להתמודד עם המסה הרוחשת הזו, ובשנות התשעים היתה צ'ונגצ'ינג לאחת מארבע הערים היחידות שכפופות ישירות אליו ולא להנהלת מחוז (לצד בייג'ינג, שנחאזי ועיר הנמל טיאנג'ין). צ'ונגצ'ינג השתמשה בתרגיל האדמיניסטרטיבי הזה כנקודת זינוק למרכז המפה הסינית, לא רק גיאוגרפית אלא גם כלכלית-פוליטית, ומשם היא סוחפת אזורים חלשים במערב אל עבר הקידמה.

חולמי החלומות בצק וטירות בעיר של מנופים

ליו הוא רק אחד ממיליוני היזמים של צ'ונגצ'ינג, שחולמים בענק, מגדירים מחדש מהי הצלחה ולא חוששים לכופף כמה חוקים בדרך. אם סין תצמיח פעם הנרי פורד משלה, או רשת עולמית כמו מקדונלדס, קרוב לוודאי שהם יגיעו מצ'ונגצ'ינג. ליו (54) אפילו הולך עם החלום שלו רחוק יותר.

רשמית, יש לו מפעל לעוגות ועוגיות שנקרא חוואה-שנג יואן. אבל הגבר הרזה וחסר המנוחה מסתובב במשרד הצנוע שלו הלוך ושוב, ומסמן מטרה אחרת: "לא מעניין אותי רק למכור עוגות. אני רוצה להיכנס לתעשיית החלומות". מהחלונות הגדולים במשרד אפשר לראות את החלומות בהקמה: המפעל נראה כמו דיסנילנד זעירי, מוקף טירות קטנות שמעטרות את הגבעות המוריקות, צוות בין העצים כאילו מדובר בממלכת נסיכות אירופית.

בעיר הזו, אחוזת בולמוס הבנייה, הטירות של ליו חריגות. עובדי המפעל בנו אותן משאריות בתים שנהרסו בסביבה, וכאלה לא חסרים. קצב ההריסה והבינוי כאן מדהים: בדרך לביקור אצל ליו, בקו הרכבת הקלה שנחנך השנה וחוצה את כל העיר, אני סופרת מנופים - יער מנופים אינסופי החליף את היער הטבעי שהיה כאן פעם, ומרים לשמים שכונות מגורים שלמות בקצב מסחרר. אחרי המנוף המאה הפסקתי לספור.

ליו גאה בהתפתחות הזו, אבל לא אוהב את הבנייה האחידה. "אנחנו מחוץ של איכרים שעוברים לעיר במהירות, ולכן הבתים בנויים כמו קוביות. זו טרגדיה בעיניי. לכן אני בונה טירות". את המאפייה הראשונה שלו הוא פתח במטבח ביתו ב-1983, כשהיה צלם פריילנס שנדד בין חתונות ואירועים קהילתיים. אלה היו השנים הראשונות של עידן "הרפורמה והפתיחות" שעליו הכריז מנהיג סין דאז דנג שיאופינג, וליו זיהה הזדמנות. "הבנתי שלאנשים חזר החשק לחגוג, והם התחילו לראות תמונות ודימויים ממקומות אחרים בעולם. אז עלה לי הרעיון למכור עוגות יום הולדת, והתחלתי לעצב אותן בעצמי". שם גם בנה את הטירות הראשונות שלו, מבצק וקצף, לימי הולדת של ילדים. "עכשיו עברתי לבנות טירות

מלבנים. וזה רק שלב בדרך - אני עומד לבנות פארק שעשועים לפי 'המסע למערב' (סיפור פנטזיה סיני קלאסי).

"וולט דיסני הוא ההשראה שלי", הוא מבהיר בעיניים נוצצות, "הסיבה שאמריקה חזקה כל כך היא לא רק הכוח הצבאי והפוליטי שלה, אלא בגלל דברים כמו הסרטים של דיסני, בגלל התרבות שיצרו שם, שאהובה בכל מקום. בסין אנחנו צריכים לבנות חלומות, ולא רק בניינים".

בדרך לחלום, ליו ועובדיו אוספים כל חומר שהם מוצאים, ובונים מהר, בקטן, במאפייה, מה שיוצא. תוכנית אב, כאמור, אין. כל צ'ונגצ'ינג נראית כך - פרצי אנרגיה בדמות יוזמות מהירות. אחר כך צריך להתמודד עם המציאות. הטירות של ליו, למשל, לא עומדות בתקני הבנייה, והוא כבר קיבל צווי הריסה. בכאוס הביורוקרטי של העיר, ליו נמנע מערעור מסודר וכתב מכתב פותח לב ומלא חלומות למזכיר המפלגה המקומי בו שילאי, האיש שמאחורי צ'ונגצ'ינג והמנוע העיקרי שלה. תשובה עדיין אין, הטירות עוד עומדות, וליו טוען שהבקשה שלו "נשקלת בחלונות הגבוהים ביותר".

השריף

מהפכה בדרך להנהגת סין

אם הסינים עצמם נמצאים במסע מתמיד למערב ומתמסרים לעולם הדימויים האמריקאי, אפשר בקלות לראות איך צ'ונגצ'ינג היא מערב פרוץ של חולמי חלומות, שבו המזכיר הוא השריף הקשוח. כי זו עדיין סין, ארץ האפשרויות המוגבלות. כל חלום כפוף לגחמות של צמרת הממשל. והממשל כאן מתוחכם. הוא לא אוסר, לא סוגר. רק משחיל מקלות בגלגלים.

הנה שתי דוגמאות לחולמים ומקלות בגלגלים: יין מינשנג היה אינטלקטואל בולט שישב 20 שנה בכלא כמתנגד משטר. ב-1992, לאחר שחרורו, הוא הקים את ליפאן, מחברות הרכב המבטיחות בסין. החודש, כשהייתי שם, המפעל היה סגור, בגלל היעדר חשמל. הממשל אחראי לאספקת החשמל, והוא תמיד מעדיף להקציב יותר לחברות זרות שמשקיעות בעיר ולגרום למפעלים המקומיים הענקיים לשבות בעל כורחם. יין טס לבייג'ינג כדי לזרז את פתרון הבעיה, אבל הייצור הופסק לעת עתה. ועוד אחת: יאן צ'י גדלה בכפר קטן לגדת היאנגצה

ובנתה את אחת מרשתות המזון הגדולות בסין, טאורנג'ו, שמבוססת על האוכל החריף האופייני לעיר. אבל השנה אירעו ברחבי סין כמה מקרי הרעלה, והממשל של צ'ונגצ'ינג הכריז על קמפיין מאה ימים לשיפור איכות המזון בעיר. יאן וטאורנג'ו נכנסו לטירוף מערכות של עבודה מאומצת ועיכוב ניכר בתהליכים הנוכחיים והמתוכננים.

בו מנחית קמפיינים כאלה ללא הפסקה, מטלטל את העיר פעם אחר פעם. יש לא מעט סינים שטוענים שהוא מחולל בצ'ונגצ'ינג גרסה מוקטנת של מהפכת התרבות. יש אצלו אלמנט ברור של רדיפת פרסום: הוא כבר היה שר המסחר של סין, אבל "רד" לניהול העיר כדי להוכיח ביצועים, לבנות לעצמו שם ולבסס עמדת זינוק טובה להנהגה הבכירה של סין, אי שם בעתיד. כי כמו כל אחד בעיר, גם למי שעומד בראשה יש חלומות גדולים.

בו הגיע לצ'ונגצ'ינג בסוף 2007, אז גם מונה לחבר הפוליטבורו של סין, ומיד החל לעשות סדר בעיר. ב-2008, כשנהגי המוניות שבתו והוא הלך לקראתם, מיצב את עצמו כמנהיג עממי. ב-2009 הוסיף טיקט של ביטחון אישי, ופתח בקמפיין מתוקשר, כמעט חסר תקדים בסין, נגד הפשע המאורגן בעיר, שעלה כפרח בעזרת אינספור היזמים הרעבים. יותר מ-2,000 בני אדם, ובהם בכירים בעירייה, נאסרו, כמה מנהיגי כנופיות אפילו הוצאו להורג. בחוגים משפטיים בסין נשמעה ביקורת קשה על ההתעלמות מהליכים משפטיים מסודרים, אפילו טענות על עינויים נשמעו, אבל בקרב תושבי צ'ונגצ'ינג ושאר סין, הפופולריות של בו הלוחם בשחיתות הרקיעה שחקים.

בשנה האחרונה בו מריץ קמפיין אחר שמעורר תגובות מעורבות: הוא החליט להחיות את "רוח המפלגה הקומוניסטית", לחזור ל"עבר המפואר של הקרבה עצמית" ובעצם להפוך את צ'ונגצ'ינג לעיר האדומה ביותר בסין. מדי פעם שולח הממשל לכל מנוי הסלולר בעיר הודעת SMS עם ציטוט מדברי מאו, הפקידים יוצאים לאזורי הכפר "להתנדב" בעבודת כפיים, ולעתים תכופות מתקיימות בבתי הספר, באוניברסיטאות ובכל היחידות והחברות הממשלתיות תחרויות והופעות של שירים מהפכניים. בו שילאי, כך נדמה, מנסה להחזיר לצ'ונגצ'ינג קצת מהלהט המהפכני של מהפכת התרבות.

זו בחירה משונה: השנים 1966-1976 חקוקות בזיכרון הסיני כשנים של כאוס ואימה, וצ'ונגצ'ינג עצמה התמודדה עם כמה מהאירועים הגרועים ביותר של המהפכה. העיר הידרדרה למעשה למלחמת אזרחים של ממש, כשפלגים שונים של המשמרות האדומים השתלטו על מפעלי נשק בעיר, התחמשו ויצאו למלחמות רחוב שגבו אלפי קורבנות. ההיסטוריה של בו עצמו הופכת

את הבחירה הזו לתמוהה אפילו יותר: הוא בנו של בו יבו, מהמנהיגים הוותיקים והבכירים של המפלגה, ששירת לצד מאו שנים ארוכות והודח בתחילת מהפכת התרבות כשהעז למתוח ביקורת על היושב ראש. המשפחה כולה, כולל בו שילאי בן ה-17, נכלאה לעשר שנים, האב עונה קשות והאם הוכתה למוות.

ובכל זאת, המזכיר בצ'ונגצ'ינג חוזר אל סמלי התקופה היא כדי למצב את עצמו כמנהיג סופוליטי, נאמן לצורכי העם כמו לעקרונות המפלגה. זה ציני, אבל עובד. בו שילאי הוא האיש היחיד היום בהנהגה הבכירה של סין שנחשב טיפוס לא שגרתי, שמזעזע את המערכת, משדר כריזמה ומנהל קמפיין פוליטי פומבי. המטרה שלו כרגע, כך נראה, היא מושב בוועדה המתמדת של המפלגה, גוף בן תשעה חברים ששולט בסין. הקדחת האדומה שהוא מדביק בה את כולם מכוונת אל ההמונים, אבל יותר מכך - אל הפלג השמרני של הנהגת המפלגה, שיכריע את עתידו הפוליטי.

הכסף

מושכים השקעות זרות

בינתיים, בו עושה לצ'ונגצ'ינג יחסי ציבור אדירים. העיר מככבת במהדורות החדשות בכל סין, ונהפכה לשם מוכר גם בקרב משקיעים זרים וברחבי העולם. "יש שם צמיחה אדירה והמון הזדמנויות השקעה לחברות זרות, אבל אין ספק שלאחרונה העניין של חברות זרות בעיר נובע גם מרצון לרקום קשרים עם בו, שנתפס כמי שימלא תפקיד מפתח בהנהגה הסינית בעתיד", אומר לי דיפלומט זר בבויינג. מי שאחראית על קידום ההשקעות האלה ורותמת את התדמית של הבוס שלה למשיכת כסף לעיר היא ד"ר לי שירונג, מנהלת המטה לקידום השקעות וקשרים כלכליים של צ'ונגצ'ינג. לי מחייכת בסיפוק כשהיא מסתכלת מבניין המשרדים החדש שבו יושב משרדה אל מרכז העיר, המתמלא במהירות בגורדי שחקים. "כל העיר היא אתר בנייה אחד גדול", היא אומרת, בלי רמז לתלונה או התנצלות. מבחינתה כמה שיותר, כמה שיותר מהר - יותר טוב. "מרכזי התעשייה במזרח סין יאטו בקרוב, זה בלתי נמנע אחרי 30 שנה של צמיחה. אנחנו נצמח בקצב גבוה עוד יותר ובקרוב נדביק את הפער. אני צופה שב-2015 יהיו בצ'ונגצ'ינג השקעות זרות בהיקף של 50 מיליארד דולר" - כמעט מחצית מכלל ההשקעות הזרות בסין בשנה שעברה.

ההשקעות בצ'ונגצ'ינג אמנם צומחות בקצב מסחרר: מפחות ממיליארד דולר ב-2006 ל-6.3 מיליארד בשנה שעברה. ובכל זאת, ההערכה של לי נראית מופרכת. אבל צ'ונגצ'ינג כאמור בנויה מחלומות, לא רק מפלדה ובטון. יש מי שמכנים אותה "שיקגו

על היאנגצה" (בגלל הערפל, המיקום בפנים הארץ והפשע המאורגן), אחרים משווים אותה לשנגן, עיר התעשייה הענקית בדרום סין, בסמוך להונג קונג, שלפני 30 שנה היתה כפר דיירים קטן וכיום אחראית לרוב תעשיית האלקטרוניקה העולמית. "אנחנו לא שנגן, אבל אין לי ספק שלצ'ונגצ'ינג יהיה תפקיד מרכזי לא פחות בהתפתחות של סין כולה", אומרת דונג דה-חונג, מנהלת אגודת היזמים לקידום השקעות בעיר.

לי מגיבה בפליאה אמיתית לשאלה אם הקידום של תרבות מהפכנית-קומוניסטית בעיר לא ירתיע משקיעים זרים. «מה פתאום שירתעו מזה? יש כאן הזדמנות לעשות כסף, וזה כל מה שחשוב. התרבות האדומה היא בסך הכל שירים: המטרה היא לגרום לאנשים בעיר לזכור את העבר שלהם, ליצור רוח של עשייה ושל אחדות. בעיניי זה נפלא». היא עצמה משתתפת נלהבת בתחרויות שירה, «זה חלק מקמפיין של בו שילאי שדואג לבריאות התושבים. שירה בצוותא משמחת ויוצרת אוכלוסייה בריאה יותר, אבל כמובן מי שלא מעוניין בה יכול לעשות דברים אחרים». אז התחרויות הן לא חובה? «לפעמים, במשרד ממשלה או בארגונים רשמיים, צריך לאסוף את כולם לפעילות הזאת כדי ליצור רוח צוות», היא אומרת, ומיד מבהירה שוב שהמשקיעים לא צריכים לדאוג. העובדים, מתברר, מוטרדים יותר: סקידים צעירים במנגנון הענק של העיר לא מתלהבים מהשירים המהפכניים. «צריך ללכת לאירועים האלה בשביל הקידום, כדי שהמנהיגים יראו שאתה שם», מסביר לי עובד באחת ממחלקות העירייה, ועובדת אחרת מודה: «למען האמת אני מעדיפה את שאקירה».

הצעירים בעיר הם חלק חשוב ברוח החיה והכיפית שלה. מצד אחד, הרוח הסצ'ואנית שורה כאן על הכל - דוכנים של חטיפי רחוב, המטבח החריף ביותר בכל אסיה, אלפי בתי תה מסורתיים שמושכים את בני כל הגילים, בכל השעות, למשחקי מה גאנג. במקביל התפתחה בשנים האחרונות סצ'ינה של פאבים ומועדוני לילה. חיק הטבע העשיר שלה משלים את התמונה: מאות אלפי תושבים יוצאים לדוג בנהרות בכל בוקר, הגבעות הירוקות מזמינות לטיולים בכל הזדמנות, ובעירות מתקיימים מדי קיץ ריבים המוניים.

פועלי הצמיחה

האבא סבל, הילדה עובדת בבניין

מה ישאר מכל זה עם המשך הקידמה? ברוח העשייה הבלתי נגמרת, לד"ר לי שירונג ברור שהצמיחה של צ'ונגצ'ינג בת קיימא: "אני לא חושבת שיש כאן ניצול יתר של משאבים. האזור הזה כל כך גדול, שיש מספיק משאבים לכולם. אנחנו גם מקפידים להיות ירוקים. יש כאן למשל קמפיין לנטיעת

עצים, כל פקידי הממשל יוצאים לטעת עצים בעיר. בסך הכל השגנו התקדמות גדולה מאוד גם בהגנת הסביבה, גדולה יותר מבמדינות מערביות. שם מדברים הרבה, אבל אצלנו עושים הרבה».

את התושבים בצ'ונגצ'ינג זה פחות משכנע. ודנגמינג היה קצין בצבא ואחר כך מרצה למדע המדינה באוניברסיטה המקומית. הקמפוס שלה הוא ניגוד מוחלט לקצב הכאוטי של העיר: אי ירוק ושלו, מלא עצים ששתלו וו ותלמידיו. מה שהחל בשנות השמונים כניסיון לייפות קצת את המתחם הפך את וו לאחד הירוקים המוכרים בסין, מחלוצי תנועת איכות הסביבה במדינה. בגיל 70 הוא עדיין מגיע כמה פעמים בשבוע לאזורים נידחים בשולי העיר שבהם הוא מקדם פרויקטים של טיהור מים ועוקב אחר מפעלים מזהמים.

וו והארגון שהקים, "המתנדבים הירוקים של צ'ונגצ'ינג", הצליחו בעשור האחרון לסגור כמה תחנות כוח פחמיות מזהמות ולהעביר את התחבורה הציבורית לשימוש בדלקים מזהמים פחות. ההישגים האלו היו כרוכים במאבקים עיקשים, אבל וו לא מפחד להתעמת עם בעלי מפעלים ועם הממשל, מה שהותיר בגופו כמה צלקות ממעצרים כואבים במיוחד. אבל בשנים האחרונות, טוען וו, הממשל נוטה לשתף פעולה עם הארגון, שמפעיל כיום כ-5,000 מתנדבים. "כשהתחלנו הממשל אמר שזה לא ענייננו, שזה לא תפקיד הציבור להתערב בהחלטות שלו. היו אז פחות מעשרה ארגונים סביבתיים בכל סין. היום הממשלה משקיעה הרבה מאוד בשיפור הסביבה, ניקוי נהרות ומעבר לאנרגיה אלטרנטיבית, יש בהחלט התקדמות וזו מדיניות רשמית היום. אבל צריך לזכור שהכל התחיל מלחץ מלמטה,

ממעורבות שלנו, האנשים הפשוטים". על השינוי מעידה יותר מכל העובדה שב-2008 וו הוכר על ידי השלטונות כגיבור מקומי, ונבחר להיות נציג העיר שרץ ברחובות עם הלפיד האולימפי, בדרך לבייג'ינג.

איך הרוח הירוקה הזו מסתדרת עם הגל האדום ששוטף עכשיו את צ'ונגצ'ינג? וו נהיה פתאום זהיר. גם הוא מכיר את קורותיו של פאנג חונג, תושב העיר שלעג לבו שילאי בפורום באינטרנט ונשלח לאחרונה לשנת חינוך מחדש במחנה עבודה. "אני לא חושב שיש סתירה בין קידום תרבות אדומה לקידום איכות הסביבה", וו אומר לי. "אם איכות החיים משתפרת, אני מרוצה".

הרבה מהפיח השחור שאפיין את צ'ונגצ'ינג כבר נעלם, אבל היא עדיין מוכרת בסין כ"עיר הערפל" ואפופה ערפלים רוב ימות השנה. זיהום מים וריחות רעים עוד ניכרים בחלקים רבים של העיר, בעיקר באזור הרציפים של היאנגצה. שם, בשעת בוקר מוקדמת, אני פוגשת את האנשים שנושאים את החלומות של העיר ואת הפיתוח המטורף שלה על גבם. מילולית.

צ'ונגצ'ינג יושבת על מדרונות תלולים. את האופניים והתלת-אופן שמשמשים להעברת מטענים ברחבי סין כמעט שאי אפשר למצוא כאן. כדי להעביר את הסחורות מהאזניות הבאות למרכזי הלוגיסטיקה, מהמחסנים לחנויות, מהמפעלים לאזניות היוצאות - מעמיסים אותם על סבלים. מאות אלפי חיילים יש ב"צבא הבאנג-באנג" (באנג הוא מוט סבלים) - עובדים לא מיומנים, רבים מהם מהגרים כפריים, שבהיעדר פתרון אחר מוצאים מקל במבוק, קושרים אליו חבלים ומציעים את עצמם לכל המעוניין, לפי שעה ובשכר זעום של כמה עשרות יואנים ליום (שבדרך כלל מסתכמים ב-3-10 דולרים).

הם נמצאים בכל מקום בעיר, סוחבים לבנים או מלט באתרי הבנייה, פורקים ומעמיסים סחורות במפעלים וברציפים, מחכים לקונים ביציאה מהסופרמרקט ומסייעים להם לסחוב את השקיות הביתה. על תחרויות השירים המהפכניים הם לא שמעו, בו שילאי לא מעניין אותם, רק עוד כמה יואנים.

רוב הבאנג-באנג לא ממהרים להתלונן. «זאת לא עבודה רעה, אני שומר על גוף בריא ככה», אומר יה (44), שלפני חמש שנים בא לצ'ונגצ'ינג מכפר סמוך, כשהבין שהשדה המשפחתי לא יכול לפרנס אותו עוד. כמו אחרים, הוא מפגין אופטימיות ולוקאל פטריוטיזם. «טוב שצ'ונגצ'ינג מתפתחת מהר כל כך. זה אומר שיש הרבה עבודה, וכמובן אני גאה בעיר שלי», אומר וו, שמסתובב עם מוט הבמבוק שלו בעיר כבר עשר שנים. הוא מודאג בעיקר מהאינפלציה. «קצרת אטריות שעלתה 2 יואן לפני שנה עולה היום 5 יואן, וזה הרבה. הבת שלי לא הצליחה לסיים את חטיבת הביניים כי לא היה כסף, והיא עובדת עכשיו בבניין».

«הממשלה לא דואגת לחינוך ולא לאנשים פשוטים כמונו», מוסיף יה, «אני גם לא מצפה שתדאג. כל אחד מאיתנו צריך להסתדר בעצמו, להשתדל לחיות». ליואו, אחת הנשים היחידות שנראות על הרציפים, עובדת כבאנג-באנג כבר 12 שנה, אבל את שני הבנים שלה הצליחה לשלוח לבית ספר מקצועי: הם עובדים בחברת לוגיסטיקה, אבל לא כסבלים, וזה מה שחשוב בעיניה. חלומות ההתעשרות, החלום האדום או חלום על ממלכת טירות נראים אחרת לגמרי במדורים התחתונים של העיר. כאן חולמים בסך הכל על יום עבודה מלא שיניב מספיק כסף לקיום.

שיתוף פעולה אקדמאי בין ישראל וסינגפור

האוניברסיטה העברית כאוניברסיטה בינלאומית בעלת ערך עולמי, אמרה הרקטור של האוניברסיטה העברית, פרופסור שרה סטרומסה.

"תכנית משותפת זאת תשחק תפקיד מכריע ביצירת מערכות חקר חדשות בתחום מדע החיים הסביבתיים", אמר פרופסור יהודה כהן, סגן המנהל של המרכז הסביבתי למדעי החיים בסינגפור.

ההסכם נחתם ע"י הפרופסורים לם חים יונג ויעקב שול בשם שתי האוניברסיטאות.

האוניברסיטאות ילמדו לפחות שנה אחת באוניברסיטה שותפה. תעודות על גמר לימודים יוחתמו ע"י שתי האוניברסיטאות.

"האוניברסיטה מנן-יאנג היא הראשונה שנבחרה לשותפות עם האוניברסיטה העברית, דבר המעיד על ערכה האקדמי של האוניברסיטה ההולך וגובר בעיני העולם האקדמי העולמי", אמר נשיא האוניברסיטה הסינגפורית, הפרופסור ברטיל אנדרסון.

"אני מאושרת מן האפשרות להיכנס לעידן של התקדמות מדעית יחד עם ידידינו מהאוניברסיטה הטכנולוגית של נן-יאנג. זהו צעד משמעותי במאמצנו לפתח את

האוניברסיטה הטכנולוגית של נן-יאנג (סינגפור) והאוניברסיטה העברית בירושלים חתמו על ההסכם אשר על פיו תקום תכנית משותפת לתואר דוקטור לפילוסופיה (Phd) אשר תחקור בתחום - מדע חיים סביבתיים (Program in environmental life sciences). זוהי הפעם הראשונה בה האוניברסיטה העברית מדרגת לשנת 2010 כאוניברסיטה בדרגה א' ומוציאה תכנית משותפת עם אוניברסיטה זרה. התכנית תופעל בתחומים עיקריים כמו מיקרוביולוגיה. המועמדים הראשונים משתי המדינות ירשמו בחודש אוגוסט ויפוקחו על ידי חברי הפקולטות. שתי

משותף, כמו בין מדענים סיניים וישראלים ובפעילות קהילתית משותפת. לראיה נביא את פרס ישראל על שם וולף במתמטיקה אשר ניתן למתמטיקאי סיני צו שנטון, פרופסור באוניברסיטה הסינית בהונג-קונג ואוניברסיטת הווארד בארה"ב.

לאור כל הדוגמאות הללו והאחרות ולאור היחסים ההדוקים בין שתי הארצות ניתן להבין את האווירה הידידותית בה קיבל שגריר סין בישראל את אורחיו ב-20 למאי. הוא וכן יו"ר אגודת הידידות ישראל-סין - טיאודור קאופמן הדגישו בדבריהם את התמימות הכנה של יחסים אלו, כשהם מרימים כוס להידוק הידידות והיחסים בין שתי הארצות.

כמו בשנים עברו גם היום, היה השגריר צ'ז'או צזון מארח חם לב, הפונה בפתחות לכל אחד מאורחיו, ומשתתף פעיל בהכנת השישליק. היחסים הבלתי מחייבים, האווירה הידידותית הם קווי אופי בפגישות אצל השגריר.

לסיום, הצטלם השגריר עם האורחים וליווה את טיאודור קאופמן עד המכונית. האורחים התפזרו במצב רוח מרומם. רבים מהם, ובניהם אלו שהזכרתי לעיל, נולדו בסין וחשו כמיהה לארץ הולדתם, אשר הותירה בקרבם זיכרונות חמים.

ישראל לסין מכיוונים שונים. מתרחב שיתוף הפעולה בתעשייה, תוך רכישת מניות משותפות או חברות. לא לשווא הקימה ישראל בסין מרכזי תמיכה של מיזמים בערים הגדולות של סין, על כך הודיע שר האוצר יובל שטייניץ באקספּו-2010 בשנחאי. הולכות וגדלות חברות להשקעות משותפות, לדוגמא - יצור ישראלי של מכונות אלקטרוניות בסין, וטכנולוגיה מודרנית סינית בחברות ישראליות.

בשנים האחרונות הוקמו במספר ערים בסין מרכזים לחקר ההיסטוריה של יהודים בסין, בתמיכה של ארגונים ישראלים שונים, עבודה רבה הושקעה בשיקום בתי כנסת, בתי עלמין, השומרים על זיכרון יהודים בסין, אשר בזמנו היו מרכז להתפתחות היהודית. הודות לשיתוף הפעולה בין שתי הארצות יש גלי תירות דו צדדיים, בכל השייך למשרד יחסי חוץ של שתי המדינות יש רצון להקל בקבלת האשרות. חילופי סטודנטים, אגודת הידידות ישראל-סין, ואיגוד יוצאי סין בישראל עושים ככל יכולתם להידוק התהליכים האלה.

כמדי שנה, בפגישה המסורתית בחג החנוכה בינואר השנה חולקו מלגות לישראלים צאצאי יהודי סין וכן לסטודנטים סיניים הלומדים בישראל. התקיימו פגישות משותפות בין גופים בעלי עניין

מידי שנה בחודש מאי, מזמין שגריר סין בישראל לדירת השרד שלו את חבריו מסין - חברי אגודת הידידות ישראל-סין וחברי ארגונים ידידותיים שונים לפגישה מסורתית חמה ובלתי מחייבת. גם השנה, ב-30 במאי, היה השגריר צ'ז'או צזון מארח למופת. הוא פגש בחמימות את ידידו, יו"ר אגודת הידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין טיאודור קאופמן ואת רעייתו רשה, וכן את חברי האגודה והאיגוד, י. קליין, ר. ויינרמן, ת. פסטונוביץ', א. פודולסקי ואורחים רבים אחרים.

על המדשאה של דירת השרד הוכן הכל לאירוח חם. את האורחים מקבלים יחד עם השגריר גם עובדי השגרירות בתשומת לב רבה לכל אורח. בין האורחים גם חברי הנהלת איגוד יוצאי סין: י. ביין, י. סנדל, ג. כץ, ב. ברשדסקי ועוד.

למצב הרוח המרומם של השגריר ממנו נהנו הבאים יש על מה להתבסס. כיום, סין הגדולה היא ארץ פתוחה, אשר מוכיחה מידי שנה את רצונה בשיתוף פעולה בינלאומי בשטחים שונים, ויש לה תפקיד בעל משקל בגלובליזציה של היום. המשחקים האולימפיים, תערוכות בינלאומיות, תחרויות אולימפיות בין סטודנטים, קרקע לפורומים בינלאומיים המדברים בעד עצמם. בפוליטיקה ובכלכלה זוהי מדינה מובילה. הולכים ומתפתחים מידי שנה יחסים בין

שוניות

את העסק על ידי ייסוד בית מלאכה וסדנת לימוד לייצור הפאות הנוכריות. עסקיו של רן פורחים ואף מאפשרים לו לתרום סכום לא מבוטל לטובת נזקקי "חב"ד".

אוסף ציורי טולמן שוב מעורר עניין בקהילה היהודית העתיקה בקייפן

זה עתה נפתחה במרכז קהילתי יהודי בהונג-קונג תערוכה של 16 ציורים, פרי מכחולו של צייר סיני, יין סין, המתגורר עתה בפריז. התערוכה מוקדשת לתולדות הקהילה היהודית של העיר קייפן מהמאה ה-11, ומחולקת לשלושה חלקים - היסטורית (הגירה של יהודים לקייפן והשתקעותם שם), דתי (פולחני דת יהודיים שונים מאותה תקופה: ואתני - פורטרטים. הציורים יוצגו למכירה כאשר המרבה במחיר יזכה בציור.

אחר גמר התצוגה במרכז הקהילתי יהיה ניתן לצפות בציורים על פי סידור מיוחד כשחלק מסכום המכירה יועבר לצורך צדקה לטובת יהודי הונג-קונג הנזקקים.

פאות נוכריות כשרות - Made in China

ניתן לבדוק ולהיווכח: כל מצרך שאדם קונה אותו בימים אלה במקום כלשהו על פני כדור הארץ נושא על עצמו אותה כתובת עצמה באותיות אנגליות זעירות: "Made in China". בעת האחרונה, נוסף אליהם מצרך אחד בעל תג דווקא בשפה העברית: "פאה נוכרית כשרה למהדרין" - Made in China. יצרן מצרך בלתי שגרתי זה הוא איש מסחר יהודי צעיר בשם רן פרידמן שהגיע זה לא מכבר מקייב שבאוקראינה לצינדאו בחופה המזרחי של ים סיני והקים בה אתר המשמש ספק פתרונות וסיוע לאנשי עסקים יהודים שבאו לסין לצרכי "עשיית ביזנס" בארץ החדשה של אפשרויות בלתי מוגבלות ליזמים ולהרפתקנים שבאו לנסות את מזלם מתחת לשמי סין הכחולים. שם הפאה ("שרה") כבר הספיק לכבוש לה מוניטין של תוצרת איכותית מהדרגה הגבוהה ביותר. רן עצמו מודה כי מטרתו היא לסייע בידי התנועה הדתית חב"ד ליפות את גברות התנועה - מבלי לגרוע חו"ח מצניעותן. רעייתו של רן מסייעת גם היא בידי בעלה לקדם

ראיון עם שגריר סין בישראל

ריטה אלגנט / מרוסית יהודית סנדל

יחסי המסחר מ-42 מיליון דולר עד 6-6 מיליארד דולר. לפי דבריו של צ'זאו צזון, ישראל משפיעה על התפתחותה של סין בכל הנוגע לחקלאות. היום, למעלה מ-20 אוניברסיטאות בסין מקיימות קשרים עם אוניברסיטאות בישראל, כמו כן נחתמו הסכמים עם ערים תאומות בישראל, ובשנת 2007 נפתח לראשונה באוניברסיטת תל-אביב מכון קונפוציוס (מרכז תרבות ללמוד השפה הסינית). כל ההישגים הם אות ליחסים טובים בין שתי הארצות. השלטונות בסין מבינים את החשיבות בפיתוח היחסים עם ישראל, ומוכנים להדק את האמון ההדדי ושתוף פעולה בין שתי הממשלות. כיצד ניתן להדק שתוף פעולה? ישראל גאה ולא לשווא בשטחי המדע והטכנולוגיה. סין, מצדה, בעלת מקורות טבעיים ושטחי אדמה רחבים. כך שלשתי המדינות יש אפשרות להתחלק במטרה להגיע למטרות נושאות רווח.

שאלה: מהי התחזית לעשר השנים הבאות?

תשובה: סין מתייחסת בחיוב ליזמות ישראלית. בסוף 2009, קידמה ישראל בסין 292 פרויקטים בסכום של 220 מיליון דולר. מידי שנה גדל היקף המסחר. היחסים הדיפלומטיים יתרחבו ויתהדקו. בסין כבר ביקרו שלושה נשיאים ושלושה ראשי ממשלה. אנו מאמינים ותומכים בשילוב של התבונה הישראלית בשוק הסיני, על מנת להגיע לאותם הניסים אשר יצרתם במדינתכם הקטנה. ההיסטוריה הוכיחה שאנו ידידים אמיתיים.

מדינה יפהפייה. הדבר שנגע למעמקי לבי, היה היחס הידידותי של תושביה. ידידות בין העם היהודי לסיני קיימת לאורך אלפי שנים. בתקופת השואה פליטים יהודים מצאו מקלט בסין, למרות שסין נמצאה באותה תקופה תחת הכבוש היפני.

ב-2010 מלאו 18 שנים לכינון היחסים הדיפלומטיים בין סין לישראל. הסינים, כמו הישראלים, רואים במספר זה סמל. אצל הסינים, אמר צ'זאו צזון, מספר 18 מסמל אושר והצלחה.

באמפיטיאטרון בבית שאן התקיימה ארוחת ערב חגיגית, בה נכח שמעון פרס. המקום נבחר, קודם כל לכבוד דוד לוי, המתגורר בבית-שאן, מאחר והיה בזמנו שר החוץ אשר חתם לראשונה על כינון היחסים הדיפלומטיים עם סין.

השגריר צ'זאו צזון היה האיש שהודיע לאחר עבודה משותפת עם משרד ליחסי חוץ של ישראל על הכנה לביקורו של בנימין נתניהו בסין, ועל קבלת הפנים החמה המחכה לו.

אתם כנראה לא יודעים, אמר השגריר, - אך אנו בסין, מתפעלים מתבונתכם אשר בזכותה רבים מהיהודים זכו בפרס נובל. סין החופשית נוסדה ב-1949, שנה לאחר ישראל, אך אנו חושבים, שכל אשר בניתם בתקופה הזו פשוט נס. אנו אחיכם, כמעט תאומים. בהתפעלות אנו עוקבים בהתרגשות אחר הנס שנמשך 62 שנים. אין ספק שההצלחה הרבה ביותר ביחסי סין ישראל היא בשטח המסחר. בשמונה עשרה השנים האחרונות גדלו והתרחבו

שגריר סין בישראל מר צ'זאו צזון נאלץ לענות שוב ושוב על אותה שאלה. בכל פעם כאשר הוא שב לארצו, הוא נשאל כיצד הוא מרגיש כשגריר במדינה הנחשבת לבעלת כוח לאומי עם מספר אוכלוסין המונה 200 אלף איש.

אני מסביר שבישראל שבעה מיליון תושבים, סך הכל כמו עיר קטנה בסין, אומר צ'זאו צזון, - זה קשה להאמין ואני מבין את הקושי. בסין החדשות לא משתנות כל כך מהר, כפי שקורה בישראל מידי שעה. גם אני הייתי זקוק לזמן על מנת להסתגל למצב.

לאחר שלוש שנים בארץ, התאהב מר צ'זאו במדינה. לא מכבר פנה למחלקה ליחסי חוץ בבייג'ין בבקשה להאריך את שהותו ולהישאר בתפקיד עוד שנה נוספת דבר שהוא חפץ בו מאוד. ביום כיפור ביקר בבית הכנסת הסמוך לביתו בכפר שמריהו. לא, הוא לא צם, אך רק הרגיש צורך להביע הזדהות.

אני שגריר סין בישראל - הוא אומר בעברית, ומוסיף, שהיה לומד את השפה ברצון אך לא מוצא לכך זמן.

שאלה: האם היו לך דעות קדומות נגד ישראל?

תשובה: כאשר המנהל שלי הודיע לי שהתפנה תפקיד של שגריר בישראל, מיד הסכמתי. הוא הציע לי לחשוב על כך עד הבוקר, אך עניתי שאין בכך כל צורך, משום שעז היה רצוני לקבל את התפקיד. כמו כולם, חשבתי שהמדינה נמצאת במצב לוחמה תמידי. כשהגעתי, מצאתי

הסופר ניר ברעם בשנגחאי

המגולל סיפור בדיוני בתוך מסגרת מציאותית. האתגר האמיתי שבו אינו טמון דווקא בשתי העלילות הנמצגות לסיפור אחד ואפילו לא בשאלה הטריטוריאלית באשר לקשר שבין סיפור לבין היסטוריה - הגדרה שבשפות אחדות היא אחת (דוגמת הגרמנית או GeschichteHistoria הספרדית) - ולמידת המחויבות של עלילה בדיונית למציאות היסטורית. האתגר מצוי דווקא ברבדים הצורניים של הספר, המעוררים תחושות השאלות מעולמות אמנותיים אחרים וגם מחשבות על זהות אישית ולאומית...

בעיתון מעריב ובאתר האינטרנט nrg ומרבה להופיע בתקשורת ולהציג את עמדותיו. ברעם עורך את סדרת הקלאסיקה בהוצאת עם עובד, ששמה לה מטרה להוציא ולערוך מחדש קלאסיקות מערביות ספרותיות.

ספריו:

- ספרי לי סיפור אהבה סגול (זמורה ביתן, 1998)
  - ילדי נשף התחפושות (זמורה ביתן, 2000)
  - מחזיר החלומות (הוצאת כתר, 2005)
  - אנשים טובים (עם עובד, 2010)
- מתוך הביקורת ב"הארץ" על הספר אנשים טובים:
- ... "אנשים טובים" אינו עוד רומן היסטורי

הסופר ניר ברעם השתתף ב-6 במרץ בפסטיבל הספרות של שנגחאי הנערך בכל שנה בגלאמור בר, בחסות Mon the Bund, וכאורח רשמי של הקונסוליה הישראלית. ברעם יתארח לצד סופרים רבים מרחבי העולם, אשר הגיעו לשנגחאי לרגל הפסטיבל.

ניר ברעם (נולד ב-1976) הוא פובליציסט וסופר ישראל, מחנתי פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים לשנת 2010. ספרו השלישי, מחזיר החלומות, הפך בשנת 2006 לרב-מכר, זכה לשבחים רבים, וזיכה אותו במועמדות לפרס ספיר בשנת 2007. הוא כותב באופן קבוע טורי דעות, בין השאר

אלו שאינם עוד עימנו

ת. קאופמן

ז'ניה פלוטקין

ב-11 בינואר 2011, בפתח-תקווה, הלכה לעולמה בגיל 99 ידידתנו הוותיקה מחרבין, ז'ניה פלוטקין (מוסייבה). ההלוויה התקיימה בבית העלמין בחולון ב-12 בינואר. רבים מידידיה וקרוביה באו ללוותה בדרכה האחרונה. על קברה נשאו דברים נכדיה ות. קאופמן אשר הניח על הקבר זר פרחים מאיגוד יוצאי סין. יהי זכרה ברוך!

לזכרה של ז'ניה

הלכה מאתנו ידידתנו הוותיקה מחרבין, ז'ניה פלוטקין (מוסייבה). זמן קצר לפני מותה מלאו לה 99 שנים. רק שנה חלפה מאז בנה מוליה ורעייתו אלה חגגו לה יום הולדת 98. ז'ניה הייתה מלאת חיים וניהלה שיחה ערה עם בני המשפחה והאורחים. זו הייתה אותה ז'ניה אשר הכרנו כל השנים - נבונה, חמה וידידותית.

ז'ניה נולדה וגדלה במשפחה ידועה בחרבין, משפחת מוסייב, בה שמרו על מסורת יהודית - בעיר הרחוקה מנצ'וריה, בגבול עם סיביר, בחרבין, שנחאי, קובה, לוס-אנג'לס, סן-פרנציסקו וישראל. הייתה זו משפחה מיוחדת - כולם יחד וכל אחד לחוד.

ז'ניה הייתה יהודיה נאמנה וציונית, אם וסבתא אוהבת, רעייה נאמנה לבעלה סניה

פלוטקין. היא הייתה אישה נעימת הליכות, לבבית. שיחות עמה הסבו עונג לכל אחד מאתנו.

כולנו רצינו לחגוג עמה את יום הולדתה ה-99 ומאוחר יותר את המאה, אך הגורל רצה אחרת. בחודשים האחרונים חלתה ז'ניה והלכה לעולמה כצדיקה, בשנתה.

ז'ניה הייתה עטופה באהבתם ודאגתם של הילדים והנכדים. הבן מוליה ורעייתו אלה עטפו אותה באהבה ובטיפול מסור. חשנו כמה טובה הייתה הזיקנה עבורה.

לא קלה הייתה דרך חייה של ז'ניה ותמיד הייתה ידידה נאמנה של סניה בעלה כאשר התגוררו בחרבין, דירן או בישראל. כעת, לאחר פרידה ארוכה הם שוב ביחד תחת אותה מצבה בבית העלמין בחולון.

הלכה מעמנו ידידה יקרה. היה נעים לדעת לאורך הזמן, שבפתח-תקווה, בנווה עוז מתגוררת ידידתנו בעלת לב יהודי רחב. היא הלכה מאתנו בשקט, כפי שחיה, ואנו כולנו, אשר היכרנוה בחייה, תישאר אתנו דמותה לאורך שנים.

נוסיה חנין

ב-2 בפברואר בנהריה, בגיל 98 הלכה לעולמה ידידתנו מחרבין ומטינז'ין נוסיה (חנה) חנין (מדורסקי).

נוסיה סיימה בחרבין את בית הספר למסחר וקבלה אות הצטיינות מזהב. היא נישאה

לדוד חנין, נסעה מחרבין לטינז'ין, שם נולדו לה - בתה נדיה ובנה סשה. מאוחר יותר עלתה המשפחה לישראל.

שני אסונות פקדו את נוסיה: מות בעלה דוד ובתה נדיה, אך נוסיה המשיכה בחייה הרגילים נושאת בלבה את כאבה. הייתה אישה מיוחדת, משכילה, רעייה נאמנה לבעלה דוד, אם מסורה, סבתא וסבתא רבתה.

זכורה לי היטב הופעתה בפגישת מחזור של בוגרי בית הספר למסחר של חרבין בישראל. לפני כחצי שנה היה עלי לבדוק תאריכים ושמות הקשורים לבית הספר בו למדנו יחד. התקשרתי לנוסיה, על שאלותיי קיבלתי הסבר ממצה ומדויק. קול צעיר, זיכרון נפלא, הגיון מחשבה - מי יכול היה לשער שהיא בת 98! זוכר אני, כיצד צוות מהטלוויזיה של חרבין ראיין את נוסיה בנהרייה וכיצד הסריטו את זיכרונותיה על חרבין משנות 1920.

בהלווייתה נכחו ידידים רבים ביניהם בטי חזן (יסינובר). בטי ספרה כיצד שיחקה עם נוסיה מצ'ונג בביתה.

ב-3 בפברואר נפגשנו עם המשפחה, הידידים בבית העלמין בנהרייה, על מנת לפרוע חוב אחרון לאישה יקרה זו. הנחנו זר פרחים בשם איגוד יוצאי סין. הפרחים נובלים מהר, אך זיכרון על נוסיה יישאר בלבנו עוד שנים ארוכות.

במקום פרחים לראש השנה

ידידים יקרים,

ראש השנה הולך ומתקרב, ואיגוד יוצאי סין, כמו בשנים שעברו, ממשיך בפעילותו ומעניק עזרה סוציאלית חודשית ליוצאי סין הנזקקים. עפ"י הנתונים ל-1 בינואר 2011 אנו מושיטים עזרה סוציאלית חודשית ל-60 יוצאי סין בישראל. ברוב המקרים מדובר בקשישים, גלמודים וחולים. מצבם של רבים מיוצאי סין אלה קשה מאוד, ובלי עזרת האיגוד, הם אינם יכולים לאזן את תקציבם.

כולנו יודעים שבשנים האחרונות התמעטו מאוד מספר התורמים הן בישראל והן בחו"ל, המשבר הכלכלי-עולמי וירידות שערי מט"ח גרמו להקטנת התקבולים שלנו בש"ח ובהתאם לכך קטנו מאוד סכומי כסף המתקבלים לקרן עזרה סוציאלית. עם כל זה, מספר הנזקקים נותר גבוה. עזרה סוציאלית ליוצאי סין מתבטאת בסך של 100,000 דולר ארה"ב לשנה.

אנו פונים אליכם בבקשה לתרום לקרן עזרה סוציאלית ובמקום פרחים לפסח וכן במקום פרחים ומתנות לחגים אחרים, לימי הולדת וליובלות ולחגונות ולחגיגות משפחתיות אחרות. אנו נשלח הודעה מתאימה למי שהתרומה נעשתה לכבודו.

אנו סמוכים ובטוחים שהתורמים יקבלו סיפוק גדול מהשתתפות במעשה אצילי כל-כך - עזרה ליוצאי סין הנזקקים. פרחים נובלים מהר, ואילו נדיבותכם מאפשרת לקשט את ימיו של קשיש וגלמוד.

את תרומתכם אנו מבקשים לשלוח בהמחאה לפי כתובת: **אגוד יוצאי סין ת.ד. 29786 תל-אביב 61297**

בברכות נאמנות ובמיטב איחולים! חג שמח!
בידידות, הנהלת אגוד יוצאי סין
י"ר - ת. קאופמן מ"מ י"ר וגזבר - י. קליין

חמישים שנה למותו של לב פיאסטונוביץ'

הייתה לי הזכות לעבוד עמו שנתיים בלבד. הוא דרש שנבחר יו"ר אחר במקומו, כי הוא נסע ליפן בלי לדעת האם ישוב בחזרה. היה איש פתוח לכולם. תבונתו, טוב לבו ואהבתו לזולת היו קווים באופיו. מחצית המאה חלפה מאז מותו, רוב בני דורו כבר לא אתנו, ייתכן ואני האחרון השומר בלבי את דמותו. "אל תדבר בגעגועים - הם לא קיימים, דבר בשמחה - היא קיימת".

הקהילה היהודית, בית הספר היהודי, מועדון "קונסט" ואחרים. בשנת 1951, בישראל, היה יו"ר הראשון של איגוד יוצאי סין. זוכר אני את פגישתי הראשונה עם לב, כאשר הגעתי אליו לפי הזמנתו, והוא הציע לי להיות מזכיר של איגוד יוצאי סין. לב היה לא רק עובד קהילתי מסור, אלא היה גם אדם שידע לעבוד עם אנשים ולרכוש את אהדתם.

ב-12 באפריל 2011 מלאו חמישים שנה למותו של לב יוסיפוביץ' פסטונוביץ'. ללב מקום כבוד בהיסטוריה של קהילות יהודיות בחרבין ובטינצ'ין, וכן בהיסטוריה של איגוד יוצאי סין. הוא היה הראשון שייסד את "בית ר" בחרבין, עמד בראשה ואחר כך בראש התנועה הצעירה בטינצ'ין. מקום מיוחד שמור ללב בקהילה היהודית בטינצ'ין. הוא עמד בראש מספר ארגונים יהודיים בעיר -

מצבה יל קברו של לב פיאסטונוביץ'

תדי וד'ניה פיאסטונוביץ' ליד קברה של אלה (חנה) פסטונוביץ'

תדי פיאסטונוביץ', יוסי קליין, ת. קאופמן ליד קברו של לב פסטונוביץ'. תדי קאופמן אומר את תפילת "אל מלא רחמים"

"היסטוריה של משפחות יהודיות בחרבין"

ת. קאופמן / מרוסית יהודית סנדל

הספר "היסטוריה של משפחות יהודיות בחרבין" נכתב על ידי חן טיאניאן, שרבים מכירים כגליה, צ'ן חונצזה, סיאוחון מהמרכז לחקר ההיסטוריה היהודית בחבל הילוצ'יאן באקדמיה למדעי החברה של סין. יצא לאור על ידי האקדמיה בנובמבר 2010. בספר יש 320 אלף סימני כתב סיני ועוד צילומים רבים. בספר עניין וערך היסטורי רב.

"היסטוריה של משפחות יהודיות בחרבין" משקף את חיי היהודים בחרבין, ומהווה חלק נכבד מהחיים בגולה. בשנים האחרונות גוברת ההתעניינות בהיסטוריה זו בקרב מדענים בכל העולם, ובייחוד בסין ובחרבין ולשם כך הוקם המרכז לחקר ההיסטוריה היהודית בחרבין באקדמיה למדעי החברה בחבל הילוצ'יאן. מחברי הספר הם חוקרים מובילים במרכז זה. הם שולטים היטב בשפות אנגלית ורוסית, דבר שמקנה להם עדיפות באיסוף החומר ההיסטורי השייך ליהודים בחרבין. הם מקיימים קשר רציף עם אגודת הידידות ישראל-סין ועם איגוד יוצאי סין בישראל וכן עם יוצאי חרבין וצאצאיהם.

בשנים 2007 ו-2009 הם ביקרו בישראל. בזמן איסוף החומר נעזרו רבות באגודת הידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין וכן מיוצאי חרבין עצמם. המחברים נהנו מגישה חופשית לחומרים היסטוריים ויחודיים, וכן צילמו עשרות יוצאי חרבין וצאצאיהם,

אספו צילומי משפחות, סיפורים שבעל-פה, והתרכזו במידע החדש שנאסף.

בספר 19 פרקים ובהם 18 סיפורי משפחות מחרבין, המשקפים את העבר של היהודים בעיר זו. בספר, תיאור דרכי חייהם של יהודי חרבין, המאלצים את הקורא להכיר לעומק ולהאיר על חיי היהודים בחרבין במחצית הראשונה של המאה הקודמת. הם מנתחים את הפוליטיקה, הכלכלה והתרבות של יהודי חרבין, ומתארים נכונה את המצב בו חיו, למדו ועבדו יהודי חרבין. כמו כן, עוקבים המחברים אחר חייהם לאחר שעזבו את חרבין.

אין ספק, הספר נותן לקורא הסיני אפשרות להכיר את היהודים, ועוזר להידוק יחסי הידידות בין העם הסיני ליהודי.

להלן פרקים מתוך הספר "היסטוריה של משפחות יהודיות בחרבין"

מבוא - ט. קאופמן

פרק 1. המנהיג הפוליטי של הקהילה היהודית בחרבין - א. י. קאופמן

פרק 2. המנהיג הרוחני של הקהילה היהודית בחרבין - הרב א.מ. כיסלב

פרק 3. מייסדי האימפריה הכלכלית במזרח הרחוק - משפחת סקידלסקי

פרק 4. השליח, המוביל למסורת של ידידות

בין העמים ישראל וסין - ת. קאופמן
פרק 5. גאוות ארגון "בית ר" בחרבין - סיומה קליין

פרק 6. משפחה של פוליטיקאים מבריקים - משפחת אולמרט

פרק 7. ציונות בחרבין. חוזה ומתכנן - ד. גרזמן

פרק 8. נציגי המהגרים היהודיים מרוסיה - משפחת וולוברנסקי

פרק 9. חורש בשדה התרבות היהודית - יצחק נדל

פרק 10. רשמת של רגעים היסטוריים - שרה רוס

פרק 11. פליטים מגרמניה - משפחת רוביסון

פרק 12. מהנדס בניה מוכשר, בוגר הטכניון בחרבין - י. פודולסקי

פרק 13. בן נאמן ל"בית ר" - יעקב ליברמן

פרק 14. מוסיקאי מוכשר - שפירו

פרק 15. מילד פלא מוסיקלי למומחה באלקטרוניקה - גרי רובינסקי

פרק 16. ממערב רוסיה לישראל - עקבות שהותירה יהודית סנדל וצאצאיה

פרק 17. מסוחר פרוות עד לבוני עמיקם - משפחת טריגובוב

פרק 18. "ילדונת מחרבין" - יהודית קרליק-ביין

פרק 19. יזם מישראל ברנד דראל

בדרכי הידידות עם סין

מתן מלגות לסטודנטים מסיין / ת. קאופמן

מסורת יפה התפתחה בפגישה השנתית של יוצאי סין בחג החנוכה. כאשר איגוד יוצאי סין מחלק מלגות לילדים, נכדים ונינים של יוצאי סין. ואגודת הידידות ישראל סין מעניקה מלגות לסטודנטים סיניים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל.

בטקס השנתי שהתקיים בדצמבר 2010 מתוך קרנות האגודה לידידות ישראל-סין, שגרירות סין בישראל, קרן לזכר דני ומוסיה ברקוביץ', קיבלו 19 סטודנטים סיניים מלגות. באוניברסיטה העברית בירושלים לומדים 12 סטודנטים, באוניברסיטת תל-אביב - 5, באוניברסיטת בר-אילן - 1, ובאוניברסיטת בן-גוריון בבאר שבע - 1.

בשנים עברו, רוב הסטודנטים שקיבלו מלגות למדו בפקולטות לחקלאות באוניברסיטה העברית בירושלים. הפעם

התברר, שרוב הסטודנטים (10 מתוך 19) לומדים מדעים הומניים, הקשורים ליהדות: תנ"ך (2), היסטוריה יהודית (4), עברית (2), יהדות (1), ספרות יהודית-רוסית (1).

מספר סטודנטים סיניים הגיעו לישראל בעקבות המלצות של ידידינו העוסקים בהיסטוריה של העם היהודי והיהדות בסין - זהו פרופסור פן גואן משנחאי ופרופסור סוי סין מננקין.

ההתעניינות ביהדות גוברת בסין מדי שנה, ואנו שמחים שעם פעילותנו אנו תורמים בשטח זה את תרומתנו הזעירה.

ביקור יוצאי סין בארץ מוצאם

עקב נסיעות מרובות של יוצאי סין לארץ מוצאם. המרכז לחקר ההיסטוריה היהודית בחרבין של האקדמיה למדעי החברה בחבל הילוצ'יאן הכין תכנית מיוחדת לביקור יהודי

חרבין, והיא מפורסמת ב"בולטין" הנוכחי.

יועץ חדש לשגרירות סין

בדצמבר 2010 הגיע לישראל יועץ חדש לשגרירות הרפובליקה הסינית העממית בישראל מר שי יון. הוא משמש ממלא מקום ראש הסגל הדיפלומטי וממלא אחר התחייבויותיו של השגריר בזמן העדרו.

הספקנו להכיר את מר שי יון שבוע לאחר הגיעו לארץ. הוא הגיע לטקס חלוקת המלגות בחג החנוכה ופנה בדברים ליוצאי סין שהיו באולם, אל צאצאיהם ואל הסטודנטים הסיניים.

למר שי יון ניסיון רב בעבודה דיפלומטית מעת שהותו בארה"ב. אדם נעים הליכות, פתוח ואינטליגנטי. שמחנו לקבלו בישראל ואנו מאחלים לו הצלחה בתפקידו הדיפלומטי.

מתוך אלבום משפחת קוץ

התמונות נשלחו מאיגור קוץ ממוסקבה. הוא - בן למ.מ. קוץ, אחיו של בוריס ולב קוץ וכן דוקטור פולינה קוץ זליקובסקי

מ.מ. קוץ עם הנכד סמואל קוץ

ד"ר פולינה קוץ-זליקובסקי

חנות "ד'ברה" בחרבין. בתמונה הראשון מימין: ב.מ. קוץ

קברו של מ.מ. קוץ בבית העלמין בהונג קונג

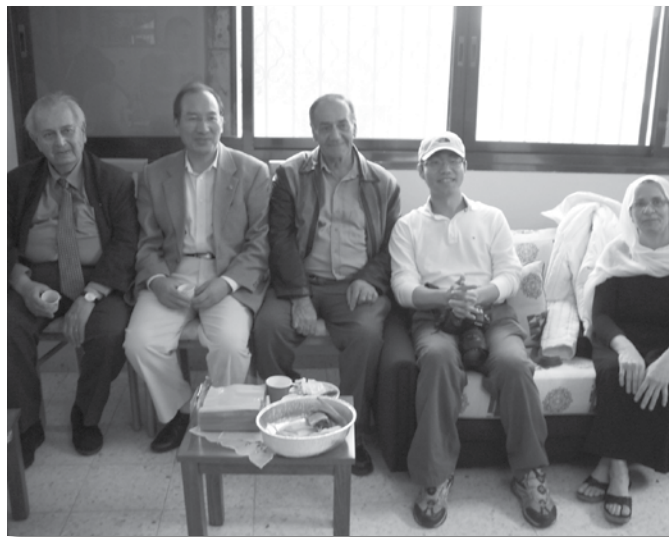
קרנות מלגות של אגוד יוצאי סין ב-31.12.2010 בשקלים

6,850	קרן פבל פינסקי
5,263	קרן יוסף רקטור
15,150	קרן גרי אומנסקי
80,345	קרן מישה קוגן
8,200	קרן שמואל וטניה זגרמן
5,700	קרן אברהם פרדקין
4,700	קרן אסתר ואלכסנדר לויטין
5,000	קרן ד"ר ארנסט מיכאליס

1975	קרן מלגות כללית
11,943	קרן אירה איזידור מגיד
9,006	קרן רלף מגיד
4,910	קרן דורה וג'ו וינר
10,102	קרן חנה גרובר
812	קרן דוד כץ
32,600	קרן א. מייזין
1,850	קרן משה נירים

שגריר סין בישראל וחברי שגרירות סין - אורחי אגודת הידידות ישראל-סין

טיול פסח - אפריל 2011 שהתארחו... בכפר עוספיה

42

א
י
ג
ו
ד
י
א
י
ס
י
ו

אריקה קסטן (אלמנתו של וולטר שלזינגר)

הכינה ובנוסף קיבלה ממנה ספר זיכרונות עם ברכות וחתימות של חברות ומורים. בתחילת 1943 הועברו ל- Tongshane road. 599, HONGKWEU כיום מתגוררת בחיפה יש לי 3 בנות, 7 נכדים (2 מתוכם נשואים) ונין אחד.

האחרונות (שם האונייה "ביינאקו-מאנו") שניתן להן לצאת מאוסטריה (וינה) לשנחאי. התגוררה ברחוב you-yoen road 499 שם חגגה את יומולדת 8 עם הוריה ועוגת קוגלוף (עם אגוזים במקום צימוקים) שאמא שלה

המשפחה הצליחה לצאת מגבולות אוסטריה בזכות אחות האב שהצליחה להשיג את האישורים המתאימים משגרירות סין בווינה ובכך לשחרר את אביה (של אריקה) ממחנה דכאו. הגיעה בשנת ב-1940 באחת האוניות

בקבלת הפנים בביתו של שגריר סין

30 במאי 2011

יוצאי סין מגיעים לבית השגריר

השגריר צ'זאו צזון מכין שיפודי בשר

כבוד עשיר

עם שגריר סין בביתו בכפר שמריהו

עמנואל פרת (מוניה פיהוטינסקי) - בן 90

פגישה מרגשת לכבודו ב"בית פונבה"

ת. קאופמן פונה לבעל השמחה

מוניה

עורך הדין ארז לבנון מברך את בעל השמחה

גליה כץ (וולוברינסקיה) נושאת את דבריה

אורחים ב"בית פונבה"